

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**Využití mýtů v českém jazyce a literatuře na středních školách a porovnání s jejich
využitím v českém jazyce a literatuře na základních školách**

Diplomová práce

Autor: Bc. Anna Štěrbová

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Český jazyk a literatura

Dějepis

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Oponent práce: Mgr. Michal Čuřín, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Anna Štěrbová
Studium:	P22P0727
Studijní program:	N0114A300053 Učitelství pro střední školy
Studijní obor:	Český jazyk a literatura, Dějepis
Název diplomové práce:	Využití mýtů v českém jazyce a literatuře na středních školách a porovnání s jejich využitím v českém jazyce a literatuře na základních školách
Název diplomové práce AJ:	The use of myths in the Czech language and literature in secondary schools and a comparison with their use in the Czech language and literature in primary schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zaměřuje na využití nejznámějších mytologických systémů v hodinách českého jazyka a literatury na středních školách, a následné porovnání s využitím nejznámějších mytologických systémů v hodinách českého jazyka a literatury na základních školách. Teoretická část se ve zkratce zabývá obecnou charakteristikou mýtů a jednotlivých mytologických systémů. Následuje zhodnocení vybraných čítanek a učebnic českého jazyka a literatury pro 1. – 4. ročníky středních škol a okomentování jejich obsahu, co se zastoupení mýtických příběhů týče, a porovnání učebnic pro základní a střední školy z hlediska obsahu, tj. z hlediska zastoupení mytologických příběhů. V praktické části se diplomová práce zaměřuje na práci žáků středních škol s dotazníky a na porovnání výsledků s žáky základních škol. Závěr diplomové práce je zaměřen na celkové zhodnocení jak učebnic a dotazníků, tak na celkové srovnání využití mýtů na základních a středních školách.

1. BROWN, Abbie Farwell a kolektiv. *Severská mytologie: Příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*. Praha: Pangea, 2021. ISBN 978-80-7585-563-3.
2. FINK, Gerhard. *Encyklopedie antické mytologie*. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-99-9.
3. HAWTHORNE, Nathaniel a kolektiv. *Antická mytologie*. Praha: Pangea, 2022. ISBN 978-80-7585-716-3.
4. KRAMER, Samuel Noah a kolektiv. *Mytologie starověku*. Praha: Orbis, 1977. ISBN 11-128-77.
5. VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-187-6.

Zadávací pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.
Oponent:	Mgr. Michal Čuřín, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Využití mýtů v českém jazyce a literatuře na středních školách a porovnání s jejich využitím v českém jazyce a literatuře na základních školách* vypracovala pod vedením doc. PaedDr. Aleny Zachové, CSc. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 26. 4. 2024

Bc. Anna Štěrbová

Anotace

ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů v českém jazyce a literatuře na středních školách a porovnání s jejich využitím v českém jazyce a literatuře na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 91 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zaměřuje na využití tématu mýtů v hodinách českého jazyka a literatury na středních školách a jejich porovnání s 5.–9. třídami základních škol. Úvodní teoretická část se věnuje několika obecným tématům vztahujících se k mýtům a mytologiím, následující teoretická část zase využití mýtů a mytologií v hodinách českého jazyka a literatury z hlediska rámcových a vybraných školních vzdělávacích programů. Dále se zabývá zhodnocením vybraných čítanek a učebnic pro 1.–4. ročníky středních škol ve vztahu k tématu mýtu jak z kvantitativního, tak kvalitativního hlediska a následuje jejich porovnání s čítanekami a učebnicemi pro 5.–9. třídy základních škol, které byly rozebrány v bakalářské práci *Využití mýtů na základních školách*. Praktická část diplomové práce se zabývá vyhodnocením dotazníků vyplněných středoškolskými studenty a následuje porovnání jejich výsledků s výsledky z dotazníků žáků základních škol v již zmíněné bakalářské práci. Ve druhé praktické části je předložen návrh a realizace na dvě za sebou jdoucí vyučovací hodiny českého jazyka a literatury, jejichž tématem je archetyp mytického hrdiny a jednotlivé etapy a cíle jeho cesty. Závěr diplomové práce se zaměřuje na celkové vyhodnocení dané problematiky.

Klíčová slova: mýtus, mytologie, archetyp, mytologický hrdina, střední škola, čítanka, učebnice

Annotation

ŠTĚRBOVÁ, Anna. Use of myths in Czech language and literature at secondary schools and comparison with their use in Czech language and literature at primary schools. Hradec Králové: Faculty of Education of the University of Hradec Králové, 2024. 91 pp. Diploma thesis.

The diploma thesis focuses on the use of the topic of myths in Czech language and literature classes at secondary schools and its comparison with fifth to ninth grades at elementary schools. The introductory theoretical part deals with several general topics related to myths and mythologies, while the following theoretical part deals with the use of myths and mythologies in Czech language and literature classes from the point of view of framework and selected school educational programs. It also deals with the evaluation of selected reading books and textbooks for first to fourth grades of secondary schools in relation to the topic of myth from both a quantitative and a qualitative point of view, followed by their comparison with reading books and textbooks for fifth to ninth grades at elementary school, which were discussed in the bachelor's thesis Use of myths in elementary schools. The practical part of the diploma thesis deals with the evaluation of questionnaires filled in by high school students, followed by a comparison of their results with the results from the questionnaires of elementary school students in the already mentioned bachelor's thesis. In the second practical part, the proposal and implementation of two consecutive lessons of the Czech language and literature are presented, the topic of which is the archetype of the mythical hero and the individual stages and goals of his journey. The conclusion of the thesis focuses on the overall evaluation of the issue.

Key words: myth, mythology, archetype, mythological hero, secondary school, reading book, textbook

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Definice pojmu „mýtus“	3
2.1	Definice mýtu ve zkoumaných čítankách a učebnicích	4
3	Základní charakteristiky mýtů a mytologie	5
3.1	Základní charakteristiky mýtů a mytologie v čítankách a učebnicích	5
4	Interpretace mýtů	8
4.1	Interpretace mytických příběhů v čítankách a učebnicích	8
5	Archetyp ve vztahu k mytologii.....	9
6	Archetyp mytického hrdiny	11
6.1	Archetyp mytického hrdiny v čítankách a učebnicích a navržené vyučovací jednotce 11	
6.2	Mytický hrdina:	11
6.3	Etapy cesty mytického hrdiny:.....	12
6.4	Cíl cesty mytického hrdiny:	14
7	Mýtus a mytologie v dnešní době:	15
8	RVP a ŠVP ve vztahu k mýtům:.....	17
8.1	RVP středních škol ve vztahu k mýtům v předmětu český jazyk a literatura:.....	17
8.2	ŠVP středních škol ve vztahu k mýtům v předmětu český jazyk a literatura:	18
8.3	RVP a ŠVP středních škol ve vztahu k mýtům v ostatních předmětech:.....	19
8.4	RVP a ŠVP ve vztahu k mýtům v porovnání středních a základních škol:.....	20
9	Zhodnocení využití mytických textů v čítankách a učebnicích českého jazyka a literatury pro střední školy	22
9.1	Kritéria výběru čítanek a učebnic:	22
9.2	Mýtus v učebnicích a čítankách pro střední školy:	22
9.3	Podstata učebnic a čítanek z obecného hlediska:	23
9.4	Obecné informace v čítankách a učebnicích:	23
9.5	Textové ukázky v čítankách a učebnicích:.....	25

9.6	Čítanky a učebnice neobsahující žádné obecné informace ani textové ukázky vztahující se k mýtům:.....	27
9.7	Otázky a úkoly v čítankách a učebnicích:.....	27
9.8	Obrazová příloha v čítankách a učebnicích:.....	30
9.9	Rozdělení čítanek a učebnic podle ročníků:.....	32
9.10	Rozdělení čítanek a učebnic podle nakladatelských sad:.....	32
9.11	Rozdělení čítanek a učebnic podle počtu výskytů jednotlivých mytologických textů: 33	
9.12	Rozdělení čítanek a učebnic dle zastoupení mytologických textů:.....	34
9.13	Indická mytologie:.....	35
9.14	Konečné zhodnocení čítanek a učebnic pro střední školy:.....	36
10	Porovnání čítanek a učebnic pro 5.–9. ročníky základních škol s čítankami a učebnicemi pro střední školy:.....	37
10.1	Porovnání z hlediska teoretického přístupu k mýtu:.....	37
10.2	Porovnání z hlediska zastoupení mytologických systémů:.....	38
10.3	Porovnání z hlediska zastoupení otázek a úkolů:.....	39
10.4	Porovnání z hlediska zastoupení obrazových příloh:.....	40
10.5	Konečné porovnání čítanek a učebnic pro střední školy a 5.–9. ročníky základních škol: 40	
11	Zhodnocení dotazníků vyplněných studenty středních škol s dotazníky vyplněnými žáky základních škol.....	41
11.1	Úvod do výzkumného šetření:.....	41
11.2	Cíle výzkumného šetření:.....	42
11.2.1	Otázka č. 1: Zajímáš se o mytologii a mýtické příběhy?.....	42
11.2.2	Otázka č. 2: Které mýty z nabídky jsou ti nejznámější či nejbližší?.....	43
11.2.3	Otázka č. 3: Znáš mytologii a mýty více ze školního, nebo domácího prostředí? 45	
11.2.4	Otázka č. 4: Kde se nejčastěji s mytologickou tematikou setkáš?.....	46

11.2.5	Otázka č. 5: Vybavíš si jméno nějakého bájného boha či poloboha?	47
11.2.6	Otázka č. 6: Která z uvedených skupin mýtů by tě nejvíce zajímala? O kterých mýtech by ses rád/a dozvěděl/a něco nového?.....	48
11.2.7	Otázka č. 7: Četl/a jsi nějakou knihu s mýtickou tematikou? Kterou? Viděl/a jsi nějaký film s mýtickou tematikou? Který?	50
11.2.8	Otázka č. 8: Znáš některou z těchto knih?	51
11.2.9	Otázka č. 9: Co je to báje/mýtus?.....	53
11.2.10	Otázka č. 10: Znáš některá z uvedených úsloví vzniklých z řeckých bájí, která se dodnes používají?	53
11.2.11	Otázka č. 11: Kde sídlil Zeus?	55
11.2.12	Otázka č. 12: Které dílo je starší – Epos o Gilgamešovi z asyrsko-babylonských tabulek, nebo báje Eduarda Petišky O mezopotámském králi Gilgamešovi? 55	
11.2.13	Otázka č. 13: Kdo to byl Gilgameš?	56
11.2.14	Otázka č. 14: Kdo to byla Vesna?	57
11.2.15	Otázka č. 15: Kdo to byla Hathor?	58
11.3	Závěrečné shrnutí výsledků dotazníků:	59
12	Návrh výuky na vyučovací jednotku a její realizace	60
12.1	Úvod do návrhu a realizace vyučovací jednotky	60
12.2	Použité metody a postupy při tvorbě návrhu a realizace vyučovací jednotky:	60
12.3	Příprava na vyučovací jednotku:	61
12.4	Reflexe vyučovací jednotky z pohledu vyučujících:	64
13	Závěr	66
14	Seznam literatury	67
14.1	Monografie:	67
14.2	Školní čítanky a učebnice pro 1.–4. ročníky středních škol a 5.–9. ročníky základních škol:	68
14.3	ŠVP a RVP:	70

15	Přílohy.....	1
15.1	<i>Příloha A</i> : Dotazník	1
15.2	<i>Příloha B</i> : Přehled množství jednotlivých výskytů.....	1
15.3	<i>Příloha C</i> : Přehled porovnání čítanek a učebnic pro 5.–9. ročníky základních škol s čítanekami a učebnicemi pro střední školy z hlediska zastoupení mytologických systémů .	1
15.4	<i>Příloha D</i> : Seznam doporučené literatury pro práci s příběhy z jednotlivých mytologií.....	1

1 Úvod

Diplomová práce *Využití mýtů v českém jazyce a literatuře na středních školách a porovnání s jejich využitím v českém jazyce a literatuře na základních školách* se dá rozdělit do dvou velkých částí – teoretické a praktické.

První teoretická část práce se věnuje pojmu mýtus a mytologie na obecné, teoretické úrovni. Jejím cílem je osvětlit, co samotný termín mýtus znamená, zmínit základní charakteristiky a uvést do problematiky interpretace mýtů. Největší důraz klade na archetyp mytického hrdiny, který se ukazuje být velmi aktuální a oblíbený i v dnešní době. V souvislosti s ním se práce zaměřuje na vysvětlení samotného pojmu „archetyp“ ve vztahu k mytologii, na krátké představení postavy mytického hrdiny a na popsání jednotlivých etap a cíle cesty mytického hrdiny. Závěr úvodní teoretické části se vztahuje k mýtům a mytologii v souvislosti s pedagogikou a ukazuje přístup k mýtu v dnešní době.

Druhá teoretická část práce se zaměřuje zejména na rozbor vybraných čítanek a učebnic. Nejdříve zjišťuje, jakým způsobem se k mýtu vztahují vybrané rámcové a školní vzdělávací programy pro střední školy a posléze je porovnává s přístupem rámcového a školního vzdělávacího programu pro základní školy. Následuje zhodnocení využití mytických textů ve vybraných čítanekách a učebnicích českého jazyka a literatury pro střední školy z několika hledisek, a nakonec se věnuje porovnání vybraných čítanek a učebnic pro 1.–4. ročníky středních škol s vybranými čítanekami a učebnicemi pro 5.–9. ročníky základních škol, opět z několika hledisek.

První praktická část práce zhodnocuje dotazníky vyplněné studenty středních škol a následně je porovnává s výsledky dotazníků, které byly vyplněny žáky 5.–9. tříd základních škol v rámci bakalářské práce *Využití mýtů na základních školách*.¹ Hlavním cílem je zjištění vědomostí a preferencí v souvislosti s mýty a mytologiemi ze stran středoškolských studentů a porovnání těchto výsledků s výsledky žáků základních škol.

Druhá praktická část práce předkládá návrh a realizaci dvou vyučovacích hodin českého jazyka a literatury zaměřených na archetyp mytického hrdiny a jednotlivé etapy jeho cesty. Cílem je předložit návrh na vyučovací hodiny, jejichž práce s mytickými příběhy bude přinejmenším netypická.

---

¹ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce.

Výsledky již zmíněné bakalářské práce *Využití mýtů na základních školách* byly velmi zajímavé a ukázaly stejnou měrou jak to pozitivní, tak negativní. I z toho důvodu se zdálo, že rozšíření tohoto výzkumu na střední školy a následné srovnání výsledků by mohlo přinést další nová zjištění, se kterými by se dalo i nadále pracovat.

Toto téma považuji za velmi důležité a vidím v něm nejen pro dnešní, ale snad i následující generace velký potenciál. Příběhy mytologických hrdinů a jejich činů shledávám i v dnešní době za poutavé a čtivé a v určitém slova smyslu i aktuální, což dokazuje fakt, že jsou dnes v rámci široké veřejnosti čím dál víc oblíbené.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Definice pojmu „mýtus“

Definice pojmu „mýtus“ je problematická záležitost, což připouští i mnozí odborníci, kteří tomuto tématu věnovali nemálo pozornosti. Mircea Eliade, jeden z nich, ve své práci *Mýtus a skutečnost* uvádí, že „by bylo obtížné najít definici mýtu, kterou by přijali všichni učenci a která by zároveň byla srozumitelná laikům.“² A v návaznosti na to si pokládá otázku, zda „je vůbec možné najít jednu jedinou definici, která by zahrнула všechny typy a všechny funkce mýtů ve všech archaických a tradičních společnostech.“³

Typické je, že většina odborníků se na tuto problematiku snaží odpovědět vytvořením své vlastní definice pojmu „mýtus“, a to pravděpodobně tak, jak každému z nich nejvíce vyhovuje. Je zcela logické, že psycholog, sociolog či komparatista budou každý při své práci využívat odlišnou definici mýtu.⁴

Pro účely této práce je stěžejní mýtus literární. Jeho základní charakteristiky jsou následující. Zaprvé literární mýtus nic nezakládá ani nenastoluje. Zadruhé jsou literární mýty písemnými výtvary nesoucimi podpis některé významné osobnosti, případně více osobností. A zatřetí je literární mýtus považován za příběh nepravdivý.⁵

K literárnímu mýtu se vyslovuje například Zdeněk Váňa v publikaci *Svět slovanských bohů a démonů*.⁶ Jednu z nejobsáhlejších charakteristik literárního mýtu ale najdeme ve *Slovníku literární teorie* od Štěpána Vlašína: „Mýtus, též báje, je fabulovaný útvar vypovídající o historii bohů, vzniku a povaze světa, člověka i o jiných přírodních a sociálních reáliích.“⁷ Ve slovníku se dále dočteme, že literatura představuje jakési „prodloužení“ mytického vyprávění a v moderní společnosti zaujímá místo, které v archaické společnosti zaujímal mýtus vyprávěný.⁸

---

² ELIADE, Mircea. *Mýtus a skutečnost*. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3188-8, s. 15.

³ *Tamtéž*, s. 15–16.

⁴ KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 296.

⁵ SELLIER, Philippe. *Co je literární mýtus* in KYLOUŠEK, Petr. *Znak, struktura, vyprávění: Výbor z prací francouzského strukturalismu*. Brno: Host, 2002, s. 103.

⁶ VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-187-6, s. 37–38.

⁷ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. ISBN 22-141-84, s. 241.

⁸ *Tamtéž*, s. 241.

2.1 Definice mýtu ve zkoumaných čítankách a učebnicích

V souvislosti s mýtem literárním se nabízí vyjádřit se k definici mýtu v čítankách a učebnicích, se kterými byl proveden výzkum popsany v této práci.

Ve středoškolské čítance pro 1. ročníky *Čítanka 1* od Věry Martinkové lze dohledat definici literárního mýtu, která je v porovnání s ostatními čítankami a učebnicemi nejobsáhlejší. Mýtus je zde charakterizován jako: „*Epický útvar, do něhož lidé dávných dob vtělili své představy o vzniku světa a jeho povaze, o životě bohů, o přírodních jevech a jejich příčinách, o člověku, jeho vzniku, právech a povinnostech, o jeho životě pozemském i posmrtném.*“⁹

Velmi stručnou definici daného pojmu lze nalézt také ve středoškolské učebnici pro 1. ročník středních škol *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství* od Jaroslava Blažkeho: „*Mýty vyprávějí o osudech bohů, líčí stvoření světa a člověka.*“¹⁰, nebo v učebnici taktéž pro střední školy od Miroslava Štochla a Lenky Bolckové *Literatura: Příprava na státní maturitu: „Události líčené v písních, bájích a starověkých eposech zachycují mýty – obrazné příběhy o pradávných bozích a civilizacích.*“¹¹

V čítankách a učebnicích pro 5.–9. ročníky základních škol, které byly využity k výzkumu v rámci bakalářské práce *Využití mýtů na základních školách*,¹² nalezneme pouze jeden případ, který žákům poskytuje ucelenou definici pojmů „mýtus“ a „mytologie“. Jedná se o čítanku z nakladatelství *Nová škola Čítanka pro 6. ročník: Čtení s porozuměním*. U textové ukázky s názvem *Trójský kůň* nalezneme tyto definice: „*Báje (mýtus) je smyšlené vyprávění o tom, jak si lidé v dávných dobách vysvětlovali přírodní jevy a svět.*“¹³ a „*Jako mytologie je označován soubor bájí určitého národa nebo národních skupin.*“¹⁴

Z výše uvedeného je patrné, že veškeré definice v těchto čítankách a učebnicích jsou, a nyní už se opakujeme, definicemi mýtu literárního, protože čítanky a učebnice s jiným typem mýtu nepracují.

---

⁹ MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2, s. 9.

¹⁰ BLAŽKE, Jaroslav. *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství*. Brno: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-161-2, s. 10.

¹¹ BOLCKOVÁ, Lenka a ŠTOCHL, Miroslav. *Příprava na státní maturitu – literatura*. Vydání druhé. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1662-7, s. 13.

¹² ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce.

¹³ JANÁČKOVÁ, Zita. *Čítanka pro 6. ročník: Čtení s porozuměním*. Brno: Nová škola – DUHA, 2013. ISBN 978-80-87591-37-6, s. 104.

¹⁴ *Tamtéž*, s. 104.

3 Základní charakteristiky mýtů a mytologie

Zmíňme si některé základní charakteristiky typické jak pro samotné mýty, tak celé mytologie. Co je obsahem těchto mytologií a jejich příběhů?

Obecně platí, že mýty pojednávají o nejrůznějších tématech, které může dnešní člověk rozdělit do několika kategorií, přestože samotný mýtus žádné takové dělení nezná.¹⁵ Nejčastěji to jsou otázky ptající se po vzniku a zániku světa a po zrození člověka. Mezi mytickými příběhy však najdeme i takové, které mají poskytnout odpověď na otázky typu: co se nachází za hranicí v kosmu, zda existují nějaké vyšší síly a pokud ano, tak jaké,¹⁶ jaký mají původ zvířata a rostliny a mnoho dalších.¹⁷

Zajímavé je, že po celém světě nalezneme mýty s motivy, které jsou si ve svém základu velmi podobné.¹⁸ Z toho lze usuzovat, že mytologie vypráví o stále stejném původu a základu, ze kterého vše vzešlo.¹⁹ Jednotlivé mýty se od sebe nejčastěji liší výběrem zápletek a dalších motivů, které vždy vychází z historie a kultury dané společnosti.²⁰

Další otázkou je, kdo v těchto mytologických příbězích vystupuje? Většinou to jsou bohové, hrdinové, podivuhodná zvířata a další tvorové, kteří mají společnou jednu vlastnost: nepatří do našeho každodenního života a světa, ve kterém žijeme. V mytických příbězích se dočteme, že to byly právě tyto nadpřirozené bytosti, které na počátku všeho způsobily, že existuje nejen svět jako takový, ale že existuje i samotný člověk.²¹

3.1 Základní charakteristiky mýtů a mytologie v čítankách a učebnicích

Učebnicí, která v této souvislosti stojí za zmínku, je *Nová literatura pro střední školy I* z nakladatelství *Didaktis*. Jako jediná z těch, se kterými bylo v rámci výzkumu pracováno, obsahuje teoretické kapitoly týkající se mýtů a jednotlivých mytologií. Kromě toho, že zde

---

¹⁵ KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Mýtus, filosofie a věda, I. a II.: Filosofie mezi Homérem a Descartem*. Praha: Hrnčířství a nakladatelství Michal Jůza a Eva Jůzová, 1996. ISBN 80-7111-021-3, s. 17.

¹⁶ KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 14, s. 32.

¹⁷ ELIADE, Mircea. *Mýtus a skutečnost*. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3188-8, s. 19.

¹⁸ CAMPBELL, Joseph. *Mýty: Legendy dávných věků v našem denním životě*. Praha: Pragma, 1998. ISBN 80-7205-491-0, s. 278.

¹⁹ KERÉNYI, Karl a JUNG, Carl Gustav. *Věda o mytologii*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2004. ISBN 80-85880-32-6, s. 27.

²⁰ KRAMER, Samuel Noah. *Mytologie starověku*. Praha: Orbis, 1977. ISBN 11-128-77, s. 7.

²¹ *Tamtéž*, s. 19.

nalezneme základní i rozšiřující charakteristiky pojmů „mýtus“ a „mytologie“,²² jsou zde také podkapitoly charakterizující jednotlivé mytologické systémy, předkládající jména nejvýznamnějších představitelů daného mytologického systému či poskytující přehled nejvýznamnějších literárních památek s mytickým obsahem,²³ což je přístup, který nemá v jiných učebnicích ani čítankách obdoby.

Podkapitoly vztahující se k mýtu obecně nalezneme v rámci velké kapitoly *Literatura nejstarších starověkých civilizací*. Konkrétně to jsou podkapitoly s názvy *Mýtus a jeho význam* a *Mytologie nejstaršího písemnictví*. Dočteme se v nich, co to mýty jsou a co je jejich obsahem. Následuje vysvětlení pojmu mytologie a obecná charakteristika nejstarších mýtů a mytických textů.²⁴ V navazujících podkapitolách nalezneme charakteristiky jednotlivých mytologických systémů, konkrétně: *Mytologie na území Mezopotámie*,²⁵ *Mytologie, náboženství a písemnictví Perské říše*, *Mytologie Starého Egypta*,²⁶ *Mytologie a náboženství Staré Indie*,²⁷ *Mytologie a náboženství staré Číny*²⁸ a *Mýty na území Syropalestiny*.²⁹ Ve všech těchto podkapitolách se dočteme, na čem je daná mytologie založena, čím jsou pro danou oblast mytické příběhy typické a také jaké postavy v nich nejčastěji vystupují. Zmínky o mýtech v obecné rovině najdeme také ve shrnující kapitole *Shrnutí dobové literární teorie* a za jedinečný lze považovat seznam doporučené sekundární literatury. Z uvedených publikací se k mýtům a mytologiím přímo vztahují dvě: *Mytologie starověku* od Samuela Noaha Kramera a *Bohové s lotosovýmá očima: Hinduistické mýty v indické kultuře tří tisíciletí* od Dušana Zbavitele.³⁰ Informace o mýtech na teoretické úrovni najdeme také v oddílech s názvy *Úkoly k učivu* a *Měl/Měla bych vědět*.³¹

Po velké kapitole *Literatura nejstarších starověkých civilizací* následuje kapitola *Literatura ve starověkém Řecku a Římě*. Kromě podkapitoly *Definice antické mytologie*, jejíž cíl nalezneme již v názvu, zde najdeme také podkapitulu *Rodokmen antických bohů* včetně grafického znázornění pro lepší přehlednost,³² a s tím související podkapitulu *Hlavní řečtí bohové*.

---

²² BOROVIČKA, Lukáš; KŘÍŽOVÁ, Hana; MLADĚJOVSKÁ, Aneta; SVOBODOVÁ, Iva a ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy 1 - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1, s. 19.

²³ *Tamtéž*, s. 20–31.

²⁴ BOROVIČKA, Lukáš; KŘÍŽOVÁ, Hana; MLADĚJOVSKÁ, Aneta; SVOBODOVÁ, Iva a ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy 1 - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1, s. 19.

²⁵ *Tamtéž*, s. 20.

²⁶ *Tamtéž*, s. 21.

²⁷ *Tamtéž*, s. 22.

²⁸ *Tamtéž*, s. 23.

²⁹ *Tamtéž*, s. 24.

³⁰ *Tamtéž*, s. 26.

³¹ *Tamtéž*, s. 27.

³² *Tamtéž*, s. 30.

Podkapitola *Jazykové dědictví* se zaměřuje na sousloví pocházející z antické mytologie, která se dochovala, a nejen v naší kultuře jsou používána dodnes. Podkapitola *Nejznámější literární díla* potom předkládá jakýsi přehled významných a literárních děl, která z antické mytologie přímo vychází.³³

Učebnice *Nová literatura pro střední školy 1* obsahuje ještě krátkou podkapitolu s názvem *Mýtus a jeho význam*. V ní se dozvíme nejen co je to mýtus a mytologie a co je jejich obsahem, ale také jaký mají literární mýty význam: „*Mýty se staly trvalými kulturními hodnotami a ovlivnily další světový literární vývoj.*“³⁴ V podkapitole *Mytologie nejstaršího písemnictví* se dočteme nejen o funkci mytických příběhů jako takových, ale navíc je zde vysvětleno, jak došlo k propojení mýtů s literaturou: „*Záměrem nejstarších mýtů bylo vysvětlit a zdůvodnit základní otázky o vzniku světa, života na zemi, prvních lidí, přírodního řádu, živlů a vesmíru. Jsou to nadčasové otázky, které si lidé kladli od dávných věků a s nimiž se snažili vypořádat skrze ústně tradované příběhy a později prostřednictvím literatury.*“³⁵

Z hlediska teoretického obsahu vztahujícího se k literárnímu mýtu nemůže této učebnici žádná jiná z učebnic ani čítanek, které byly pro účely výzkumu využity, konkurovat.

---

³³ BOROVIČKA, Lukáš; KŘÍŽOVÁ, Hana; MLADĚJOVSKÁ, Aneta; SVOBODOVÁ, Iva a ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy 1 - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1, s. 31.

³⁴ *Tamtéž*, s. 19.

³⁵ *Tamtéž*, s. 19.

4 Interpretace mýtů

Karl Kerényi v rámci obecného přístupu k mytickým příběhům upozorňuje, že v případě, že budeme chtít mytologii lépe poznat, neměli bychom se uchýlit ke dvěma záležitostem. Zaprvé bychom neměli vyhledávat zdroje, a zadruhé bychom neměli pracovat s teoretickými úvahami o daných mytických příbězích.³⁶

Z hlediska interpretace je důležité si uvědomit, že jak příběhy, tak samotní bohové, mají většinou více verzí.³⁷ Často najdeme několik vyprávění, která se sice vztahují ke stejnému tématu, avšak významově jsou vzájemně zcela neslučitelná.³⁸ Tím, jak se společnost vyvíjí, vyvíjí se a mění také její mýty.³⁹

Mýty byly odjakživa reinterpretovány a převáděny do zcela nových podob a s největší pravděpodobností tomu ani v budoucnu nebude jinak. „*Mýty totiž nesou v každé době takový význam, jaký v nich potřebujeme nalézt.*“⁴⁰

4.1 Interpretace mytických příběhů v čítankách a učebnicích

Při porovnávání vybraných čítanek a učebnic střední školy a základní školy si v rámci předkládaných textových ukázek můžeme všimnout jedné záležitosti, která je od sebe zcela odlišuje. A sice, že zatímco se studenti na středních školách setkají s textovými ukázkami interpretovanými zpravidla zahraničními autory, které jsou do českého jazyka pouze přeloženy, žáci na základních školách se setkají nejčastěji s mytickými příběhy celkově převyprávěnými autory českými (pokud to samozřejmě lze). Stejně tak, zatímco v čítankách a učebnicích pro střední školy najdeme zpravidla uvedené pouze jméno překladatele, v čítankách a učebnicích pro základní školy najdeme většinou uvedené, kromě jména autora, také zdrojové dílo, ze kterého byla textová ukázka použita.

---

³⁶ KERÉNYI, Karl a JUNG, Carl Gustav. *Věda o mytologii*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2004. ISBN 80-85880-32-6, s. 7.

³⁷ HAWTHORNE, Nathaniel; BIRD, M. a LLOYD, Guy a kol. *Antická mytologie: Mýty a legendy starověku*. Brno: Pangea, 2022. ISBN 978-80-7585-716-3, s. 9.

³⁸ KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Mýtus, filosofie a věda, I. a II.: Filosofie mezi Homérem a Descartem*. Praha: Hrnčířství a nakladatelství Michal Jůza a Eva Jůzová, 1996. ISBN 80-7111-021-3, s. 16.

³⁹ HAWTHORNE, Nathaniel; BIRD, M. a LLOYD, Guy a kol. *Antická mytologie: Mýty a legendy starověku*. Brno: Pangea, 2022. ISBN 978-80-7585-716-3, s. 9.

⁴⁰ *Tamtéž*, s. 11.

5 Archetyp ve vztahu k mytologii

Pojem archetyp, původně „*archetypus*“, najdeme takto zaznamenaný poprvé u Filóna Alexandrijského,⁴¹ což dokazuje, že se jedná o výraz objevující se již v antice.⁴² Co však pojem „archetyp“ znamená?

Jedná se o prvopočáteční typy, o od pradávna existující obecné obrazy,⁴³ které se poprvé zjevily v době mytické.⁴⁴ Úkolem těchto věčných obrazů, které jsou vytvořeny z tzv. „pralátky zjevení“ je přitahovat, přesvědčovat, fascinovat a uchvacovat člověka, který těmto obrazům zcela podléhá.⁴⁵

S různými modely archetypů pracují v moderních přírodních vědách⁴⁶ i jiných vědních oborech,⁴⁷ ačkoliv v moderní době je s nimi nejčastěji pracováno v oblasti psychologie.⁴⁸ Konkrétně Jung proslavil archetypy zejména jako psychické fenomény.⁴⁹

Zcela stěžejní jsou archetypy také pro veškeré mytologie, protože jádra jejich obsahů jsou archetypální povahy⁵⁰ a mají jak teoreticky, tak prakticky nesmírný význam.⁵¹ Mytické archetypy bývají vyjadřovány zpravidla pomocí metafor.⁵² Proto jsou tyto představy nejčastěji představami solárními, lunárními, meteorologickými, rostlinnými a mnoha dalšími.⁵³

Interpretace každého mýtu by měla být vždy taková, aby funkční význam daného archetypu zůstal nepoškozen a zároveň při těchto snahách nebylo zapomenuto, že archetyp nelze zcela

---

⁴¹ JUNG, Carl Gustav. *Archetypy a nevědomí*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4, s. 98.

⁴² *Tamtéž*, s. 186.

⁴³ *Tamtéž*, s. 99.

⁴⁴ ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: Archetypy a opakování*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1993. ISBN 80-85241-51-X, s. 30.

⁴⁵ JUNG, Carl Gustav. *Archetypy a nevědomí*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4, s. 103.

⁴⁶ FRANZ, Marie-Lousie von. *Mýtus a psychologie: Mýty o stvoření světa z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-343-9, s. 8.

⁴⁷ JUNG, Carl Gustav. *Archetypy a nevědomí*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4, s. 148.

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 91.

⁴⁹ *Tamtéž*, s. 72.

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 61.

⁵¹ *Tamtéž*, s. 64.

⁵² KERÉNYI, Karl a JUNG, Carl Gustav. *Věda o mytologii*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2004. ISBN 80-85880-32-6, s. 93.

⁵³ JUNG, Carl Gustav. *Archetypy a nevědomí*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4, s. 100.

vysvětlit. Protože ani ty nejlepší pokusy o vysvětlení archetypů nemůžeme nakonec považovat za nic jiného, než překlady do určitého metaforického jazyka.⁵⁴

Zajímavé na archetypech je, že ve stejných podobách existují po celém světě. Odlišit je od sebe lze na základě jejich zvolené formy, u které záleží zejména na tradici dané společnosti. Většinou to ale jsou jednotné archetypální koncepty, které jsou zcela univerzální.⁵⁵ A právě tyto univerzální archetypy podněcovaly v dějinách celé lidské kultury vznik základních obrazů mytologií, rituálů a vizí.⁵⁶

---

⁵⁴ KERÉNYI, Karl a JUNG, Carl Gustav. *Věda o mytologii*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2004. ISBN 80-85880-32-6, s. 97.

⁵⁵ CAMPBELL, Joseph. *Mýty: Legendy dávných věků v našem denním životě*. Praha: Pragma, 1998. ISBN 80-7205-491-0, s. 230.

⁵⁶ CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4, s. 33.

6 Archetyp mytického hrdiny

6.1 Archetyp mytického hrdiny v čítankách a učebnicích a navržené vyučovací jednotce

Největší důraz je v práci kladen na archetyp mytického hrdiny, protože s ním se v souvislosti s mytickými příběhy v čítankách a učebnicích jak pro střední, tak pro základní školy setkáme nejčastěji.

Nejtypičtějším, a v rámci čítanek a učebnic pro základní školy také nejčastěji uváděným příkladem, je příběh o Prométheovi.⁵⁷ Jako další z typických příkladů si uveďme příběh o Heraklovi⁵⁸ či v rámci čítanek a učebnic pro střední školy příběh o Gilgamešovi.⁵⁹

Součástí praktické části této práce je také návrh a zhodnocení realizace dvou za sebou jdoucích vyučovacích hodin českého jazyka a literatury, jejichž hlavním cílem byla práce s archetypem mytického hrdiny – konkrétně s jednotlivými etapami cesty mytického hrdiny, o kterých je pojednáno v následujících kapitolách. Studentky 1. ročníku oboru kosmetických služeb měly za úkol na základě získaných informací rozeznat a označit v předloženém příběhu o Prométheovi jednotlivé etapy cesty mytického hrdiny a následně ve skupinách vymyslet příběh o hrdinovi dnešní doby, avšak po vzoru jednotlivých etap cesty mytického hrdiny.

6.2 Mytický hrdina:

Úkolem hrdiny je vydat se do nadpřirozeného světa, ze kterého se v přetvořené podobě vrátí do světa skutečného, aby lidi v něm žijící naučil to, co se v onom nadpřirozeném světě dozvěděl.⁶⁰ „Hrdina se vydává z každodenního světa do říše nadpřirozených divů, setkává se tam s úžasnými silami a dosahuje přesvědčivých vítězství. Ze svých tajuplných dobrodružných cest se vrací se schopností prokazovat dobrodiní svým bližním.“⁶¹ Hrdinovo mytické dobrodružství

---

⁵⁷ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Eva BERÁNKOVÁ. *Čítanka 7: Pro 7. ročník základní školy a sekundu víceletého gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-323-X, s. 57-59.

⁵⁸ PECHOVÁ, Drahoslava a Zuzana ŽITNÁ. *Čítanka pro 5. ročník*. Úvaly: Jinan, 1994, s. 140–145.

⁵⁹ CALTÍKOVÁ, Milada a HOFFMANN, Bohuslav. *Průvodce díly světové a české literatury (svazek A)*. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-69-0, s. 10–24.

⁶⁰ *Tamtéž*, s. 33.

⁶¹ KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 41.

se ubírá cestou, kterou přesně popisuje její vzorec⁶² obsahující tři stádia – separaci, iniciaci a návrat.⁶³

Mytický hrdina však není stále jeden a ten samý, naopak. V mytických příbězích se setkáme s nejrůznějšími typy takových hrdinů, např. s hrdiny univerzálními, kteří přináší poselství celému světu, s kmenovými či místními hrdiny, kteří přináší poselství svému konkrétnímu lidu, dále s hrdiny pohádkovými, kteří většinou nepřekročí hranice svého mikrosvěta a v jejich protikladu s hrdiny mytickými, kteří naopak vítězí v rámci celého makrokosmu.⁶⁴ Za nejvýjimečnějšího je považován hrdina smíšený.⁶⁵ Důležité ale je, že ať už je hrdina směšný či vznešený, řecký či indický nebo jakýkoliv jiný, základní vzorec jeho cesty je vždy, až na drobné odchylky, stejný.⁶⁶

6.3 Etapy cesty mytického hrdiny:

První etapa cesty je označována jako „volání dobrodružství“. Hrdinu povolává osud na neznámé území, které se nachází mimo hranice vymezené jeho společností.⁶⁷ Většinou jím je nějaké království pod nebo nad zemí, pod vodou, na tajemném ostrově, na vrcholku hory nebo v hlubokém lese.⁶⁸ Když se zjeví posel s určitým poselstvím, nastává okamžik onoho „volání dobrodružství“. Obsahem poselství může být zvěstování života, smrti nebo volání k velkému historickému činu.⁶⁹

Ten, kdo „volání dobrodružství“ vyslyšel, se na cestě setká nejdříve s ochráncem, který mu daruje amulety působící proti nepřátelským silám, které musí překonat.⁷⁰ Ochránce představuje jakousi ochrannou moc osudu, díky které se hrdinovi nemůže po cestě přihodit nic zlého.⁷¹ V rámci vyšších mytologických systémů můžeme ochránce poznat nejčastěji v podobě průvodce, učitele či převozníka.⁷²

---

⁶² KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 41.

⁶³ CAMPBELL, Joseph. *Mýty: Legendy dávných věků v našem denním životě*. Praha: Pragma, 1998. ISBN 80-7205-491-0, s. 222.

⁶⁴ CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4, s. 47.

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 46.

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 47.

⁶⁷ *Tamtéž*, s. 63.

⁶⁸ *Tamtéž*, s. 64.

⁶⁹ *Tamtéž*, s. 58.

⁷⁰ *Tamtéž*, s. 72.

⁷¹ *Tamtéž*, s. 73.

⁷² *Tamtéž*, s. 74.

Následně se hrdina vydává, společně se zosobněním svého osudu, na cestu za dobrodružstvím. Ve chvíli, kdy dojde až na „samý okraj pásma cizí moci“, se setká se „strážcem prahu.“⁷³ „*Síly střežící hranici jsou nebezpečné, zahrávat si s nimi je riskantní, ale je-li člověk schopný a odvážný, nebezpečí pomine.*“⁷⁴ Ono překročení si můžeme představit jako přechod do oblasti znovuzrození.⁷⁵

Posléze následuje druhá etapa cesty,⁷⁶ během které se hrdina dostává do jakési snové krajiny, ve které musí překonat řadu zkoušek. Při tom mu všemožnými způsoby pomáhá ochránce, kterého potkal na úplném začátku.⁷⁷ V této fázi musí hrdina „*odložit svou pýchu, ctnost, krásu i život a musí se sklonit před něčím naprosto nesnesitelným nebo se tomu podrobit.*“⁷⁸ A je to právě tato část příběhu, která se v literárních dílech vyskytuje nejčastěji.⁷⁹

V samém závěru dobrodružství překonává hrdina všechny překážky, které mu stály v cestě. Jedná se o rozhodující okamžik,⁸⁰ ve kterém se setkává s bohyní. Jejich setkání je závěrečnou zkouškou, která musí proběhnout, aby bylo zjištěno, zdali je hrdina oprávněn získat dobrodiní lásky.⁸¹

Když dobrodružná cesta hrdiny dospěje ke konci, musí se se svou „život proměňující“ trofejí, ať už v jakékoliv podobě, vrátit.⁸² Závěrečná část je však kvůli překročení onoho prahu při hrdinově cestě zpět z říše mytické do světa skutečného jednou z nejkritičtějších z celé cesty.⁸³ Pravidla vzorce hrdinovy dobrodružné cesty totiž vyžadují uzavření kruhu.⁸⁴

Ale navrátilivší se hrdina čelí po návratu do skutečného světa mnoha problémům. Jak má tento hrdina „*přijmout jako skutečnost pomíjivé radosti a smutky, banality a hlučné necudnosti života poté, kdy prožil hluboce uspokojující pocity naplnění?*“⁸⁵ Teprve když hrdina ustojí i takový náraz světa, završí definitivně i své dobrodružství.⁸⁶

---

⁷³ CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4, s. 80.

⁷⁴ *Tamtéž*, s. 83.

⁷⁵ *Tamtéž*, s. 89.

⁷⁶ *Tamtéž*, s. 98.

⁷⁷ *Tamtéž*, s. 95.

⁷⁸ *Tamtéž*, s. 104.

⁷⁹ *Tamtéž*, s. 95.

⁸⁰ *Tamtéž*, s. 104.

⁸¹ *Tamtéž*, s. 113.

⁸² *Tamtéž*, s. 179.

⁸³ *Tamtéž*, s. 196.

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 179.

⁸⁵ *Tamtéž*, s. 198.

⁸⁶ *Tamtéž*, s. 203.

6.4 Cíl cesty mytického hrdiny:

Cílem dobrodružné cesty mytického hrdiny je navrátit se ve vnitřně proměněné podobě⁸⁷ a následně prokazovat dobrodiní svým lidem.⁸⁸ Smyslem takového mýtu je, aby sloužil jako všeobecně platný vzor pro kohokoliv v jakékoliv životní situaci. I z toho důvodu bývají tyto mýty formulovány v nejobecnějších výrazech.⁸⁹

V Bhagavadghítě se můžeme dočíst následující: „*Podobně jako člověk odhazuje zchátralé šaty a bere si nové, stejně tak vtělený duch odhodí zchátralá těla a vstupuje do jiných, nových. Zbraně se ho neteknou, oheň nespálí, voda ho neprosákne a vítr nevysuší. Nelze ho títi, nelze ho spálit, promočit ani vysušit, je trvalý, všepromokavý, pevný, nehybný a věčný.*“⁹⁰

---

⁸⁷ CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4, s. 179.

⁸⁸ KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 202.

⁸⁹ CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4, s. 115.

⁹⁰ *Tamtéž*, 215.

7 Mýtus a mytologie v dnešní době:

V 19. století se zdálo, že mýty jsou něčím, čeho se věda snadno zbavila. Ale jak ve svém díle píše Jan Kozák: „*My Západňané jsme sice své staré mýty vyhodili dveřmi, ale ony nám do společnosti mezitím našly zpět oknem.*“⁹¹ V životě se můžeme běžně setkat s pojmy jako jsou „oidipovský komplex“, „trojský kůň“ nebo „laureát ceny“. To, co je spojuje, jsou archetypy obsažené v mýtech starých ne stovky, ale tisíce let.⁹²

Mýty pojednávající o významných hrdinských skutcích se do dnešní doby vrátily v podobě fantasy a komiksově literatury⁹³ a v podobě fantasy a science fiction žánru. Obě tyto oblasti vděčí nejruznějším mytologiím, nejvíce severské⁹⁴ a antické,⁹⁵ za mnohé klíčové postavy.⁹⁶ A přestože jsou moderně zpracované mýty velkým „boomem“ dnešní doby,⁹⁷ někteří odborníci věnující se mytologii z nich nadšení nejsou. Takto se k dané problematice vyjádřil Ervín Hrych: „*Naše děti se pak bohužel setkávají s mýty v podobě amerických televizních paskvilů (Herkules, Xena), které se tváří příliš vážně na to, aby v nich děti mohly hledat parodii: hrdinové a bohové tu chodí v kalhotách a bohyně v průsvitných přehozech, z pod kterých prosvítají krajkové podprsenky a kalhotky, a hrdinky bývají v kožených minisukních a připomínají dominy ze sadomasochistických bordelů: ničí nepřítelů hmaty karate a akrobatickými salty ve vzduchu. To je ovšem jen takový můj povzdech na okraj: s americkým vkusem nic nenaděláme.*“⁹⁸

Hrych je přesvědčen, že způsob, jakým se dnešní člověk do kontaktu s mýty dostává, závisí na mnoha faktorech – na psychickém založení, na stupni vzdělání, na životní zkušenosti daného jedince, na jeho víře i na postoji směrem k mýtům.⁹⁹ Mezi dnešními odborníky převažuje názor, že za celou dobu existence člověka se jeho život proměnil natolik, že společně s ním se nutně proměnil i jeho vztah k mýtům a mytickým symbolům.¹⁰⁰ Mnozí odborníci se shodují, že přesto je mýtus i pro člověka dnešní doby velmi důležitý, jako například Marie Louis von Franz:

---

⁹¹ KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 11.

⁹² HAWTHORNE, Nathaniel; BIRD, M. a LLOYD, Guy a kol. *Antická mytologie: Mýty a legendy starověku*. Brno: Pangea, 2022. ISBN 978-80-7585-716-3, s. 9.

⁹³ KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 11.

⁹⁴ BROWN, Abbie; BRADISH, Sarah a LITCHFIELD, Mary a kol. *Severská mytologie: Příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*. Brno: Pangea, 2021. ISBN 978-80-7585-563-3, s. 9.

⁹⁵ ELIADE, Mircea. *Mýtus a skutečnost*. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3188-8, s. 9.

⁹⁶ BROWN, Abbie; BRADISH, Sarah a LITCHFIELD, Mary a kol. *Severská mytologie: Příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*. Brno: Pangea, 2021. ISBN 978-80-7585-563-3, s. 9.

⁹⁷ KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 11.

⁹⁸ HRYCH, Ervín. *Velká kniha bohů a bájných hrdinů*. Praha: Regia, 1999. ISBN 80-902484-9-7, s. 9.

⁹⁹ *Tamtéž*, s. 9.

¹⁰⁰ CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4, s. 336.

„Člověk, který si nevytvořil žádný mýtus ani žádnou pevnou představu o smyslu života, nebo který snad jen věří tomu, co se píše v novinách, je neurotický a politování hodný, neboť propadá kdejaké ideologické polopravdě.“¹⁰¹

Na závěr této části si uvedme ještě příhodnou myšlenku současného autora Jana Kozáka:
„Lidstvo žilo s mýty odedávna, kam až sahá naše schopnost o tom vypovídat. Bylo by velmi zázračné a náhodné, kdybychom je zrovna my a zrovna nyní opustili a fungovali jiným způsobem.“¹⁰²

---

¹⁰¹ FRANZ, Marie-Louise von. *Mýtus a psychologie: Mýty o stvoření světa z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-343-9, s. 14.

¹⁰² KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8, s. 12.

8 RVP a ŠVP ve vztahu k mýtům:

Dále se budeme věnovat rozboru a interpretaci jednotlivých čítanek a učebnic pro 1.–4. ročníky středních škol a jejich porovnání s čítanekami a učebnicemi pro 5.–9. třídy základních škol, které byly zahrnuty do tohoto výzkumu. Nejdříve je ale třeba zjistit, jak se k tématu mýtů vyslovují rámcové a školní vzdělávací programy pro středoškolské a základní vzdělávání.

8.1 RVP středních škol ve vztahu k mýtům v předmětu český jazyk a literatura:

Pro výzkum byly vybrány rámcové a školní vzdělávací programy se třemi různými zaměřením, které budou představovat zastupující vzorek. První možností jsou programy zaměřené na *Gymnázium*, tedy obor středního vzdělávání s maturitní zkouškou a s obecným zaměřením. Druhou možností jsou programy zaměřené na obor s názvem *Kosmetické služby*. Zde se jedná o obor středního vzdělávání s výučním listem a maturitní zkouškou. A třetí možností jsou programy se zaměřením na obor *Kadeřník*, který je řazen mezi obory středního vzdělávání s výučním listem. Veškeré rámcové vzdělávací programy, se kterými je pracováno, jsou dostupné online.¹⁰³ Ale protože školní vzdělávací programy se už od sebe mohou částečně odlišovat, jako nejvýhodnější se ukazuje být práce s programy poskytnutými školami, které se zároveň podílely na dotazníkovém vědeckém šetření, které je součástí praktické části této práce.

Ve vybraných rámcových vzdělávacích programech, o kterých lze po bližším přezkoumání říci, že si jsou svými obsahy velmi podobné, nenajdeme konkrétně o mýtu, mytologii či jednotlivých mytologických systémech v rámci předmětu český jazyk a literatura jedinou zmínku. Přesto se k nim, avšak nejen k nim, v určitém smyslu vyslovují.

V rámcovém vzdělávacím programu pro *gymnázia* můžeme v rámci celku *Literární komunikace* nalézt mnohé tzv. očekávané výstupy žáka, které se svojí podstatou vztahují i k tématu mýtů a mytických příběhů. Jako příklad si uveďme tento výstup: „*Žák objasní rozdíly mezi fikčním a reálným světem a vysvětlí, jakým způsobem se reálný svět promítá do literárního textu*“.¹⁰⁴ Velmi aktuální by pro dnešní studenty mohl být tento výstup: „*Žák samostatně interpretuje dramatické, filmové a televizní zpracování literárních děl*“.¹⁰⁵

---

¹⁰³ MŠMT. *Rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: rvp.pdf (vzdelavacisluzby.cz)

¹⁰⁴ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. Dostupné z: RVPg_FINAL - DAVID.indd (vzdelavacisluzby.cz), s. 15.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, s. 15.

Zajímavé by v souvislosti s mýty mohlo být uplatnění tohoto očekávaného výstupu, a to vzhledem k minimálnímu teoretickému povědomí o mýtech, které učebnice a čítanky studentům poskytují: „*Žák vystihne podstatné rysy významných uměleckých směrů, uvede jejich představitele a interpretuje jejich přínos pro vývoj literatury a literárního myšlení.*“¹⁰⁶ A v návaznosti na to si uveďme ještě tento očekávaný výstup, tentokrát však z oblasti *Jazyk a jazyková komunikace*: „*Žák efektivně a samostatně využívá různých informačních zdrojů (slovníky, encyklopedie, internet).*“¹⁰⁷ Jak vidno, rámcový vzdělávací program pro gymnázia se k tématu mýtů vztahuje zejména v oblasti literární, čemuž odpovídá fakt, že je v učebnicích a čítankách s mýty pracováno jako s literárním žánrem.

Rámcové vzdělávací programy pro obory *Kosmetické služby* a *Kadeřník* se ukazují být z hlediska výuky českého jazyka a literatury v podstatě totožné, proto tak k nim budeme i přistupovat. V obou případech se k mýtům vztahuje nejvíc očekávaných výstupů z oblasti *Práce s textem a získávání informací*, proto uveďme jen některé pro příklad: „*Žák rozumí obsahu textu i jeho části*“ a „*Žák zjišťuje potřebné informace z dostupných zdrojů, umí si je vybírat a přistupovat k nim kriticky.*“¹⁰⁸ Druhý zmínění očekávaný výstup představuje pro učitele možnost, jak získat podstatné informace k mýtu i mimo čítanky a učebnice používané ve vyučovacích hodinách českého jazyka a literatury. Studenti si tak mohou potřebné informace dohledat sami. V tu chvíli se pro ně stává druhý zmíněný očekávaný výstup i z hlediska mýtů aktuální.

8.2 ŠVP středních škol ve vztahu k mýtům v předmětu český jazyk a literatura:

Po rozebrání rámcových vzdělávacích programů následují vybrané školní vzdělávací programy. V rámci *Gymnázíí* bylo pracováno se školním vzdělávacím programem pro *Gymnázium, obchodní akademii a jazykovou školu s právem státní jazykové zkoušky Svitavy*. Po jeho přezkoumání lze konstatovat, že v porovnání s rámcovým vzdělávacím programem k žádným výrazným změnám v oblasti mýtu nedošlo. Ani zde nenajdeme žádný očekávaný výstup žáka, který by se v jakékoliv souvislosti k mýtu konkrétně vyjadřoval. Očekávané výstupy, které zde

---

¹⁰⁶ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. Dostupné z: RVPg_FINAL - DAVID.indd (vzdelavacisluzby.cz), s. 15.

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 14.

¹⁰⁸ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání: 96-41-L/01 Kosmetické služby*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. Dostupné z: Microsoft Word - RVP 6941L01 Kosmetické služby.doc (nuov.cz), s.16.

„Žák objasní podstatné rysy magického, mytického, univerzalistického, modernistického přístupu k uměleckému procesu, dokáže je rozpoznat v současném umění a na příkladech vysvětlí posun v jejich obsahu.“¹¹³

V porovnání rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia s námi vybraným školním vzdělávacím programem pro školu *Gymnázium, obchodní akademii a jazykovou školu s právem státní jazykové zkoušky Svitavy* dohledáme v právě zmíněném školním programu zmínek o mýtu ještě více. V souvislosti s předmětem základy společenských věd zde najdeme výstup: „Žák vysvětlí vztah filozofie k mýtu, vědě, náboženství a umění.“¹¹⁴ U předmětu dějepis nalezneme v rámci mezipředmětových vztahů s předmětem český jazyk a literatura tato témata: „*MpV CJL: starověká písma, literární památky starověkého Orientu a antiky, antické mýty, Bible.*“¹¹⁵

Na závěr ještě dodejme, že v žádném z dále zkoumaných rámcových ani školních vzdělávacích programů pro jednotlivé obory (tj. *Kosmetické služby* a *Kadeřník*) a školy (*Střední škola obchodní a služeb SČMSD Polička, s.r.o.*) žádné zmínky o mýtech ani v souvislosti s jinými předměty nenalezneme.

8.4 RVP a ŠVP ve vztahu k mýtům v porovnání středních a základních škol:

Ani v rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání 2. stupně nenajdeme žádný očekávaný výstup, který by přímo zmiňoval mýtus jako takový. I v tomto případě ho ale můžeme spojit například s těmito očekávanými výstupy: „Žák využívá základy studijního čtení – vyhledává klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu.“¹¹⁶ Dále: „Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl

¹¹³ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. Dostupné z: RVPg_FINAL - DAVID.indd (vzdelavacisluzby.cz), s. 56.

¹¹⁴ *RVP G – Školní vzdělávací program čtyřleté gymnázium, osmileté gymnázium – vyšší stupeň*. Svitavy: Gymnázium, obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy, 2022. Dostupné z: https://gyoa-my.sharepoint.com/personal/zk01_gy_svitavy_cz/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fzk01%5Fgy%5Fsvitavy%5Fcz%2FDocuments%2Fpublic%2FC5%A0kola%2FC5%A0VP%2FC5%A0VP%20G%20%2D%20verze%20od%201%2D9%2D2020%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fzk01%5Fgy%5Fsvitavy%5Fcz%2FDocuments%2Fpublic%2FC5%A0kola%2FC5%A0VP&ga=1, s. 230.

¹¹⁵ *Tamtéž*, s. 247.

¹¹⁶ MŠMT: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. Dostupné z: *Rámcový vzdělávací* (vzdelavacisluzby.cz), s.20.

díla.¹¹⁷ Nebo již v rámci středoškolského vzdělávání zmíněné: „*Žák porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování*“¹¹⁸ a „*Žák vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích.*“¹¹⁹

Pro práci se školním vzdělávacím programem byl i v tomto případě vybrán školní vzdělávací program základní školy, na které bylo v rámci bakalářské práce *Využití mýtů na základních školách*¹²⁰ provedeno dotazníkové šetření v 5.–9. třídách. Konkrétně se jedná o školní vzdělávací program pro *Základní školu Svitavy, T. G. Masaryka 27*. Ani zde nenajdeme jedinou zmínku o pojmech „mýtus“, „mytologie“ či „mytologický systém“. Najdeme zde jen a pouze to, co už zde bylo několikrát zmíněno. Například očekávaný výstup: „*Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla.*“¹²¹ Nebo: „*Žák porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování.*“¹²²

Výsledkem porovnání je, že se od sebe rámcové vzdělávací programy pro 2. stupně základních škol a pro střední školy v námi pozorovaném případě příliš neliší. Naopak, jejich přístup je v podstatě totožný, a sice, že mýty konkrétně nezmiňují, ale prostřednictvím literatury či práce s textem se k nim nějakým způsobem alespoň vztahují. A stejně tak, jako se školní vzdělávací programy pro střední školy k mýtu konkrétně v žádné souvislosti nevyslovují, nevyslovují se k němu ani školní vzdělávací programy pro 2. stupeň základní školy. Z toho vyplývá, že čítanky a učebnice jak pro základní školy, tak pro střední školy se nemusí o mýtu vůbec zmiňovat.

Za zmínku zde ale stojí obsah vzdělávacího oboru *Člověk a jeho svět* pro 1. stupeň základních škol. V rámci oblasti *Lidé a čas* zde najdeme mimo jiné i tento obsah učiva: „*Báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj.*“¹²³

---

¹¹⁷ MŠMT: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. Dostupné z: [Rámcový vzdělávací \(vzdelavacisluzby.cz\)](https://www.vzdelavacisluzby.cz), s.22.

¹¹⁸ *Tamtéž*, s. 22.

¹¹⁹ *Tamtéž*, s. 20-22.

¹²⁰ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce.

¹²¹ *RVP ZŠ – ŠVP: Základní škola Svitavy, T. G. Masaryka 27*. Svitavy: Základní škola Svitavy, T. G. Masaryka 27, 2023. Dostupné z: https://tgm-svitavy.cz/wp-content/uploads/2023/09/SVP_2023-verze_7_2023_final.pdf, s. 39.

¹²² *Tamtéž*, s. 45.

¹²³ MŠMT: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. Dostupné z: [Rámcový vzdělávací \(vzdelavacisluzby.cz\)](https://www.vzdelavacisluzby.cz), s. 40.

9 Zhodnocení využití mytických textů v čítankách a učebnicích českého jazyka a literatury pro střední školy

9.1 Kritéria výběru čítanek a učebnic:

V bakalářské práci *Využití mýtu na základních školách*¹²⁴ bylo pracováno s vybranými čítankami a učebnicemi pro 5.–9. ročníky základních škol. V rámci této práce bylo pracováno s čítankami a učebnicemi pro 1. ročníky středních škol a s čítankami a učebnicemi shrnujícími učivo 1.–4. ročníků středních škol do jedné publikace. Celkově bylo do výzkumu zahrnuto 25 čítanek a učebnic. Poměrem to je 12 učebnic a 13 čítanek, které byly vybrány na základě několika kritérií.

Prvním kritériem při výběru byla zcela jistě jejich dostupnost. Druhým kritériem byl rok vydání dané čítanky nebo učebnice. Cíleně zde našly zastoupení jak učebnice a čítanky staré několik desítek let, tak učebnice a čítanky staré maximálně 2 roky. Nejstarší zastoupenou učebnicí je učebnice z roku 1992, která shrnuje veškeré středoškolské učivo. Jejimi autory jsou Vladimír Novotný a Anna Stejskalová a nese název *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách*.¹²⁵ Nejmladší zastoupenou učebnicí je učebnice s názvem: *Literatura: Pracovní učebnice pro SOU s maturitou*.¹²⁶ Vydána byla v roce 2022 ve vydavatelství *Taktik* a jejími autorkami jsou Lenka Jedličková, Eva Jiříčková a Eva Štrpková. Třetím kritériem při výběru čítanek a učebnic do výzkumu bylo početně podobné zastoupení čítanek vs. učebnic a čítanek a učebnic pro 1. ročníky vs. čítanek a učebnic shrnujících učivo pro všechny třídy středních škol. Čtvrtým kritériem bylo různorodé zastoupení jednotlivých vydavatelství a posledním kritériem se stala osobní zkušenost s jednotlivými čítankami a učebnicemi buď z výuky, či praxí.

9.2 Mýtus v učebnicích a čítankách pro střední školy:

Na základě prozkoumání všech vybraných čítanek a učebnic pro střední školy lze konstatovat, že naprostá většina z nich pracuje s mýtem jako s literárním žánrem. Zpravidla v nich najdeme

---

¹²⁴ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtu na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce.

¹²⁵ NOVOTNÝ, Vladimír a STEJSKALOVÁ, Anna. *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách*. Praha: Orfeus, 1992. ISBN 80-85522-16-0.

¹²⁶ JEDLIČKOVÁ, Lenka; JIŘÍČKOVÁ, Eva a ŠTRPKOVÁ, Kateřina. *Literatura: Pracovní učebnice pro SOU s maturitou*. Praha: Taktik, 2022. ISBN 978-80-7563-450-4.

jednotlivé příběhy s mytickou tematikou bez jakýchkoliv doplňujících informací, které by do obecné problematiky mýtu uváděly či ho alespoň jakkoliv charakterizovaly nebo přinejmenším zmiňovaly. Ve chvíli, kdy se učebnice a čítanky zabývají starověkou či antickou literaturou, věnují se zejména chronologickému představení dané literatury z hlediska časoprostoru, nikoliv však okolností jejich vzniku či v souvislosti s mýtem nebo mytologií.

9.3 Podstata učebnic a čítanek z obecného hlediska:

Učebnice v tomto ohledu slouží zejména k předložení obecných informací. Najdeme v nich základní a rozšiřující informace k jednotlivým literárním obdobím, celkům a dílům. A je třeba zmínit, že přestože je to výjimečné, i v některých z nich nalezneme jednotlivé textové ukázky. Zpravidla se však jedná o ukázky velmi krátké, které mají sotva pár řádků, a také jejich variabilita napříč jednotlivými učebnicemi je v celkovém ohledu zcela minimální.

Naopak hlavním účelem čítanek je předkládat ukázky z vybraných textů. V některých případech jsou zvolené texty delší, tzn. že jejich rozsah je i na několik stran, a v některých kratší, tzn., že jejich rozsah činí sotva pár řádků. U některých čítanek je jejich výběr z hlediska zastoupení jednotlivých mytologických systémů a dále z hlediska obsahu jednotlivých textů více variabilní než v jiných, avšak jen v minimální míře v nich najdeme jakékoliv obecné a rozvádějící informace, které by se k mýtu vztahovaly, což v rámci samotné podstaty čítanek ani není jejich úkolem. Velmi často v nich ale najdeme navazující práci s nimi, nejčastěji v podobě nejrůznějších otázek a úkolů. V některých případech je najdeme na konci určitého tematického celku, tedy na konci nějaké větší kapitoly, v jiných zase přímo u každé textové ukázky.

9.4 Obecné informace v čítankách a učebnicích:

Nejvýznamnějším rozdílem mezi učebnicemi a čítankami je fakt, že v učebnicích literatury najdeme obecné informace k mýtům a mytologickým systémům častěji než v čítankách. Avšak výskyt informací či teoretických textů vztahujících se k mýtům, mytologiím a jednotlivým mytologickým systémům obecně, je i v učebnicích spíše výjimečný.

V učebnici pro 1. ročník od *Jaroslava Blažkeho Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství* najdeme v rámci jedné velké kapitoly *Písemnictví nejstarších národů* pouze jednu jedinou informaci vztahující se k mýtu, a to sice: „Mýty vyprávějí

*o osudech bohů, líčí stvoření světa a člověka.*¹²⁷ Následující kapitola s názvem *Antika* obsahuje teoretický úvod, ve kterém se dočteme, kromě jiného, o soužití bohů s lidmi, o jejich osudech, kultuře a společnosti. Ale o mýtu či mytologii jako takové zde nenajdeme jedinou zmínku.¹²⁸ Zajímavé však je, že celé a samostatné kapitoly týkající se dějepisectví, řečnictví a filozofie zde na rozdíl od mytologie najdeme.¹²⁹

Učebnice *Přehled středoškolského učiva: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách* začíná až literaturou antickou a kromě toho, že zde zcela chybí informace o nejstarších literaturách, chybí zde i jakákoliv zmínka o mýtu či mytologii. Určitým způsobem se k nim vztahuje výrok směřující ke dvěma Homérovým eposům: „*Oba eposy jsou nejrozsáhlejším souborem řeckého bájesloví.*“¹³⁰ V této souvislosti ale vyvstává další problém – *Ilias* a *Odyssea* jsou eposy připisovány Homérovi. To znamená, že jsou uměleckými díly vytvořenými na určité poetické ideji, která byla mytickými postavami a příběhy inspirována.¹³¹ Avšak v rámci výše uvedeného a citovaného výroku mohou studenti snadno nabýt dojmu, že *Ilias* a *Odyssea* jsou mýty původními.

Výjimečnou se ukazuje být *Čítanka 1* od Věry Martinkové pro 1. ročníky, která nejenže obsahuje velké množství variabilních textových ukázek, ale dokonce i teoretické pojednání o mýtu jako takovém. Autorka zde uvádí definici mýtu, který charakterizuje jako literární žánr.¹³² Dále zde najdeme vysvětlující teoretické texty na začátku každé kapitoly a také časté vysvětlivky vztahující se k některým pojmům užívaných v mytologických příbězích.¹³³

Mezi ostatními vyniká také *Čítanka pro 1. ročník středních škol: Nejstarší literární památky, Počátky českého národního obrození*¹³⁴ od Vladimíra Nezkusila. Najdeme v ní početně široké zastoupení ukázek textů s mytickým příběhem, ale dokonce i jeden odborný text pojednávající o teorii mýtu obecně, což je v porovnání s ostatními nejen čítankami, ale i učebnicemi něco zcela neobvyklého. Konkrétně jím je výňatek z díla Václava Černého *Studie a eseje z moderní světové literatury*. V čítance nese ukázka název *Dnešní literatura a mýtus* a mimo jiné se v něm

---

¹²⁷ BLAŽKE, Jaroslav. *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství*. Brno: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-161-2, s. 10.

¹²⁸ *Tamtéž*, s. 47

¹²⁹ *Tamtéž*, s. 55–57.

¹³⁰ NOVOTNÝ, Vladimír a STEJSKALOVÁ, Anna. *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách*. Praha: Orfeus, 1992. ISBN 80-85522-16-0, s. 6.

¹³¹ HOMÉROS. *Ílias*. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. ISBN 978-80-7587-955-4, s. 18.

¹³² MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2, s. 9–10.

¹³³ *Tamtéž*, s. 8–86.

¹³⁴ NEZKUSIL, Vladimír. *Čítanka pro 1. ročník středních škol: Nejstarší literární památky, Počátky českého národního obrození*. Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-162-8.

autor zabývá otázkou, co je to mýtus, kde se vzal, jak se propojil s literaturou a zdali se mýtus objevuje a projevuje i v dnešní literatuře. Největší část ukázky je věnována tzv. mýtu orfickému.¹³⁵

Jedinou učebnicí, která se tématu mýtu, mytologie a jednotlivým mytologickým systémům věnuje více do hloubky je učebnice pro 1. ročník *Nová literatura pro střední školy 1* z nakladatelství *Didaktis*,¹³⁶ o které je detailněji pojednáno v dřívější kapitole s názvem *Základní charakteristiky mýtů a mytologie v čítankách a učebnicích*.

9.5 Textové ukázky v čítankách a učebnicích:

V daleko větší míře nalezneme textové ukázky v čítankách než v učebnicích, avšak jednotlivé čítanky se od sebe svým pojetím a také svými obsahy velmi liší.

Čítanka od Věry Martinkové z nakladatelství *Tripolia Čítanka 1*. obsahuje velké množství textů, které jsou navíc z hlediska jednotlivých mytologických systémů velmi variabilní. Její obsah je strukturovaný a v rámci každé kapitoly najdeme hned několik textových ukázek, ke kterým jsou navíc uvedeny také rozšiřující nebo doplňující informace. Za každou kapitolou následuje poměrně obsáhlá sada otázek a úkolů, tj. více než 20 otázek a úkolů, pomocí kterých si může student danou látku procvičit. Podstatné je, že se jedná o čítanku, ve které v souvislosti s mýty nalezneme dohromady 24 textů, jenž vycházejí z nejrůznějších mytologických systémů, např. z indiánského,¹³⁷ z mezopotámského,¹³⁸ z egyptského,¹³⁹ indického,¹⁴⁰ či antického,¹⁴¹ čímž se v rámci tohoto výzkumu stává čítankou s největším počtem zastoupených textů vztahujících se k mýtům a mytologiím.¹⁴² Kromě typických ukázek z mytologie antické¹⁴³ či mezopotámské¹⁴⁴ zde najdeme i takové, se kterými se v žádných jiných čítankách nesetkáme,

---

¹³⁵ NEZKUSIL, Vladimír. *Čítanka pro 1. ročník středních škol: Nejstarší literární památky, Počátky českého národního obrození*. Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-162-8, s. 36–38.

¹³⁶ BOROVIČKA, Lukáš; KŘÍŽOVÁ, Hana; MLADĚJOVSKÁ, Aneta; SVOBODOVÁ, Iva a ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy 1 - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1.

¹³⁷ MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2, s. 8–9.

¹³⁸ *Tamtéž*, s. 14–17.

¹³⁹ *Tamtéž*, s. 30.

¹⁴⁰ *Tamtéž*, s. 32.

¹⁴¹ *Tamtéž*, s. 54.

¹⁴² *Tamtéž*, s. 8–86.

¹⁴³ *Tamtéž*, s. 47–86.

¹⁴⁴ *Tamtéž*, s. 14–17.

např. *Jak Tajin přišel na pomoc lidem*,¹⁴⁵ *Popol Vuh*,¹⁴⁶ či *Chilam Balam* z indiánské mytologie.¹⁴⁷

Čítanka pro učební obory SOU – pro tříleté učební obory středních odborných učilišť od Josefa Soukala je originální tím, že jednotlivé textové ukázky neřadí chronologicky, ale dle zvolených tematických celků. Textové ukázky vztahující se k mýtům a mytologiím nalezneme nejčastěji v tematických celcích *Jak si lidé vykládali svět* a *Pohledy do historie*. A stejně jako v předchozí uvedené čítance se i v této setkáme s takovými texty, které jsou v rámci čítanek a učebnic užívány jen velmi málo – například ukázky s názvy *Stvoření světa* od Snorriho Sturlusona ze severské mytologie,¹⁴⁸ či *Egypt'an Sinuhet* od Miky Waltariho z mytologie egyptské.¹⁴⁹

Josef Soukal je autorem ještě dalších dvou čítanek, které byly taktéž zahrnuty do tohoto výzkumu. Jednou z nich je *Čítanka pro 1. ročník gymnázií* a výběr jednotlivých mytologických textů lze opět považovat za velmi variabilní. Změnou je, že řazení těchto ukázek je již chronologické.¹⁵⁰ A podobný výběr najdeme i v jeho další čítance *Čítanka pro 1. ročník SOŠ*, a to i přesto, že je, jak už její název napovídá, určená pro 1. ročníky středních odborných škol.¹⁵¹ To lze vysvětlit tím, že ani rámcové vzdělávací programy pro gymnázia a střední odborné školy se od sebe v tomto ohledu nijak zásadně neliší.

Učebnice *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl – Učebnice pro 1. ročník středních škol a gymnázií* je jednou z těch učebnic, která, jak už její název napovídá, textové ukázky obsahuje. Ukázky jsou v porovnání s ostatními učebnicemi nejobsáhlejší, avšak z hlediska variability to jsou právě takové, se kterými se běžně setkáme ve většině jiných čítanek.¹⁵² Naopak ty nejméně rozsáhlé ukázky v rámci učebnic najdeme v učebnici *Literatura pro 1. ročník středních škol* od nakladatelství *Didaktis*. Většinou obsahují pouze jednu nebo

---

¹⁴⁵ MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2, s. 8–9.

¹⁴⁶ *Tamtéž*, s. 38–41.

¹⁴⁷ *Tamtéž*, s. 41.

¹⁴⁸ SOUKAL, Josef. *Čítanka pro učební obory SOU – pro tříleté učební obory středních odborných učilišť*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2006. ISBN 80-7235-324-1, s. 24–25.

¹⁴⁹ *Tamtéž*, s. 160–164.

¹⁵⁰ SOUKAL, Josef. *Čítanka pro 1. ročník gymnázií*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2001. ISBN 80-7235-153-2.

¹⁵¹ SOUKAL, Josef. *Čítanka pro 1. ročník SOŠ*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2000. ISBN 80-7235-129-X.

¹⁵² BOŘKOVEC, Martin; FRNKOVÁ, Eva; JEDLIČKOVÁ, Lenka; SOBOLOVÁ, Zdeňka a ŠTRPKOVÁ, Kateřina a kol. *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl – Učebnice pro 1. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2018. ISBN 978-80-7563-104-6.

dvě věty.¹⁵³ V této souvislosti ještě doplňme, že se jedná o učebnici, která k sobě do sady čítanku neobsahuje.

Netytickým příkladem je publikace *Nová maturita z literatury snadno a úspěšně*, která obsahuje propojení textových ukázek s obecnými informacemi. Například u ukázky *Epos o Gilgamešovi*, najdeme navíc obecné informace týkající se oblasti Mezopotámie a samotného díla. Na konci kapitoly najdeme uvedený odkaz na zdroj audionahrávky daného díla, což vyučujícímu umožňuje využít ji v hodinách českého jazyka a literatury a následně se studenty například propojit textovou ukázkou s audionahrávkou či naopak vyzkoušet uchování informací u studentů z mluveného slova bez předloženého textu.¹⁵⁴

9.6 Čítanky a učebnice neobsahující žádné obecné informace ani textové ukázky vztahující se k mýtům:

Do výzkumu byly zahrnuty i čítanky a učebnice neobsahující ani obecné informace, ani jednotlivé textové ukázky, které by se k mýtům a jednotlivým mytologickým systémům vztahovaly i přes to, že kapitoly týkající se období, do kterých mytické příběhy řadíme obsahují. Konkrétně se jedná o tyto učebnice: *Nová literatura pro střední školy – učebnice 1*,¹⁵⁵ *Nová literatura v kostce pro střední školy*¹⁵⁶ a *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách*.¹⁵⁷

9.7 Otázky a úkoly v čítankách a učebnicích:

Některé čítanky a učebnice obsahují nejrůznější sady otázek a úkolů, které se vztahují zpravidla k samotným textovým ukázkám.

V učebnici Miroslava Štochla a Lenky Bolckové *Literatura: Příprava na státní maturitu* najdeme sadu testových otázek i se správnými odpověďmi, která následuje vždy za každou

---

¹⁵³ BLÁHOVÁ, Renata. *Literatura pro 1. ročník středních škol*. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-115-2, s. 22–45.

¹⁵⁴ ŠRŮTA, Petr. *Nová maturita z literatury (snadno a úspěšně)*. Praha: PLOT, 2014. ISBN 978-80-7428-231-7, s. 48–49.

¹⁵⁵ BOROVIČKA, Lukáš; KRÍŽOVÁ, Hana; MLADĚJOVSKÁ, Aneta; SVOBODOVÁ, Iva a ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy 1 - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1.

¹⁵⁶ CHRÁSTECKÁ, Jana. *Nová literatura v kostce pro střední školy*. Praha: Fragment, 2019. ISBN 978-80-253-4320-3.

¹⁵⁷ NOVOTNÝ, Vladimír a STEJSKALOVÁ, Anna. *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách*. Praha: Orfeus, 1992. ISBN 80-85522-16-0.

kapitolou.¹⁵⁸ V oddílu s názvem *Interpretace textu* najdeme ukázkou z díla *Ilias*, ke které se vztahuje 5 otázek, které jsou zaměřeny na porozumění ukázkce a její interpretaci. Na konci kapitoly najdeme oddíl s názvem *Modelová interpretace úryvku*, který obsahuje základní informace a jakousi představu interpretace daného díla u maturitní zkoušky. Svým přístupem je tato učebnice využitelná jak pro učitele, tak studenty. Učitelé mohou na některých z otázek demonstrovat postup práce s ukázkou při ústní maturitní zkoušce z českého jazyka a studenti se mohou díky ukázkám a návodným otázkám v interpretaci textu procvičit i v rámci samostudia.¹⁵⁹

Obsahově bohaté sady otázek a úkolů obsahuje *Čítanka 1* od Věry Martinkové. Tyto sady s názvem *Otázky, úkoly, náměty* najdeme na konci každé velké kapitoly. Ke kapitole *Starověké mimoevropské civilizace* je uvedeno celkem 23 otázek a úkolů, což je v pozorovaných čítankách a učebnicích nejvyšší počet. Nejčastěji se jednotlivé otázky a úkoly vztahují k samostatným textům, avšak z různých hledisek. Najdeme zde otázky vztahující se k jednotlivým textům z hlediska teorie literatury, například: „*Posuďte, jak je Epos o Gilgamešovi ztvárněn z hlediska rytmu, opakovaného metra, rýmu, stavby slok. Porovnejte s ukázkou perské literatury Vidévdát (s. 20).*“¹⁶⁰ Nebo: „*Vyberte si jednu z ukázek této kapitoly a interpretujte ji (Zaměřte se zejména na tematiku, kompozici a jazyk).*“¹⁶¹ Dále zde najdeme otázky a úkoly zaměřující se na tematickou rovinu daného textu, například: „*O čem vypráví příběh Sávitří?*“¹⁶² Nebo: „*Převyprávějte uvedený příběh z Rámájany. Víte, o čem vypráví tento rozsáhlý epos ve svém celku?*“¹⁶³ Porovnávacím úkolem z hlediska tematické roviny je: „*Roztřídte ukázky této kapitoly na základě jejich tematiky. Opakují se některá témata ve starověké mimoevropské literatuře? Která jsou nejčastější? Shodují se témata staré mimoevropské literatury s tématy literatury současné? Která témata to jsou? O kterých tématech si myslíte, že nám již dnes nemají co říci?*“¹⁶⁴ A typově stejné otázky a úkoly najdeme také ke kapitole *Řecko*.¹⁶⁵ Zcela jedinečnou se ukazuje být otázka, která se jako jediná ze všech uvedených vztahuje k mytologii v obecném slova smyslu: „*Vyberte ukázky, které mají vztah: a) k řecké a římské mytologii, b) k filozofii,*

---

¹⁵⁸ BOLCKOVÁ, Lenka a ŠTOCHL, Miroslav. *Příprava na státní maturitu – literatura*. Vydání druhé. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1662-7, s. 16–17.

¹⁵⁹ *Tamtéž*, s. 18–19.

¹⁶⁰ MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2, s. 43.

¹⁶¹ *Tamtéž*, s. 43.

¹⁶² *Tamtéž*, s. 44.

¹⁶³ *Tamtéž*, s. 44.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, s. 43.

¹⁶⁵ *Tamtéž*, s. 47–86.

c) k historii.¹⁶⁶ Otázky a úkoly v uvedené čítance se zdají být vhodné nejen pro práci s tematickou rovinou ukázky, ale také s teorií literatury, což vyučujícímu poskytuje možnost tyto dvě oblasti co nejefektivněji propojovat.¹⁶⁷

Učebnicí s vyšším množstvím přiložených otázek a úkolů je *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl* od nakladatelství Taktik. Jedná se o učebnici s mnohými textovými ukázkami a na každou z těchto ukázek navazuje vždy i několik doprovodných otázek. Pokud bychom je měli obecně charakterizovat, většinou to jsou otázky zaměřující se na tematickou rovinu textu. Například k ukázce z *Eposu o Gilgamešovi* najdeme tyto otázky: „Po čem Gilgameš nejmíc toužil?“¹⁶⁸ či: „K čemu přirovnává činnost člověka?“¹⁶⁹ Kromě otázek ke konkrétním dílům zde najdeme také otázky vztahující se k jednotlivým kapitolám. Ke kapitole *Starověká literatura – Egyptská literatura* najdeme například: „Jaká témata ve své literatuře Egypťané řeší?“¹⁷⁰ Či: „Čím je egyptská kultura dodnes přitažlivá?“¹⁷¹ Tuto strukturu a podobu otázek najdeme v jednotlivých podkapitolách většího celku *Starověká a antická literatura*.¹⁷²

Mnohé otázky a úkoly lze najít také v čítance pro 1. ročník *Čítanka 1: K literatuře – přehledu SŠ učiva*. V některých případech zde najdeme otázky a úkoly, které jsou formulované obecně. Například k ukázce z textu *Rámájana* najdeme otázku: „Co víte o nejstarší indické literatuře?“¹⁷³ V jiných jsou zase otázky a úkoly formulovány velmi konkrétně, jako tomu je například u ukázky z *Eposu o Gilgamešovi*: „Jak líčí Enkidu záhrobi? Liší se od představ křesťanů? Pokuste se srovnat představy o posmrtném životě u dalších národů (Germánů, Řeků, severoamerických Indiánů aj.).“¹⁷⁴ I tato struktura umožňuje vyučujícímu propojovat jednotlivé ukázky s obecnějšími znalostmi studentů.¹⁷⁵

---

¹⁶⁶ MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2, s. 85.

¹⁶⁷ *Tamtéž*, s. 8–86.

¹⁶⁸ BOŘKOVEC, Martin; FRNKOVÁ, Eva; JEDLIČKOVÁ, Lenka; SOBOLOVÁ, Zdeňka a ŠTRPKOVÁ, Kateřina a kol. *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl – Učebnice pro 1. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2018. ISBN 978-80-7563-104-6, s. 11.

¹⁶⁹ *Tamtéž*, s. 11.

¹⁷⁰ *Tamtéž*, s. 12.

¹⁷¹ *Tamtéž*, s. 12.

¹⁷² *Tamtéž*, s. 17–32.

¹⁷³ SLANĀŘ, Otakar. *Čítanka 1: K literatuře – přehledu SŠ učiva*. Třebíč: Mrákovská Petra Ing., 2014. ISBN 80-902571-8-6, s. 8.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, s. 6.

¹⁷⁵ *Tamtéž*, s. 4–49.

Toto je pouze krátký výčet některých otázek a úkolů, se kterými se můžeme v jednotlivých čítankách a učebnicích setkat. Výsledkem jejich porovnání je, že ve většině případů se vztahují k tematickým rovinám předložených ukázek. To ale neznamená, že nenajdeme i takové, které jsou svojí podstatou literárně teoretické či se snaží danou ukázkou propojit s dalšími oblastmi mimo literaturu.

9.8 **Obrazová příloha v čítankách a učebnicích:**

Pro učebnice je typické, že v nich k jednotlivým tématům nalezneme také poměrně bohatou obrazovou přílohu. Většina přílohy, která je kapitolám o starověké či antické literatuře věnována, se svým obsahem přímo vztahuje k mytologii a mytologickým příběhům jako takovým – najdeme zde vyobrazené bohy, bohyně a další nadpřirozené postavy, někdy ve společnosti člověka, jak vykonávají nějakou nadpřirozenou činnost.

Učebnice zahrnující všechny 4 ročníky střední školy *Literatura: Přehled světové a české literatury s ukázkami textů* je na obrazovou přílohu velmi bohatá. Najdeme zde vyobrazená božstva z nejrůznějších mytologických systémů, např. reliéf postavy Gilgameše z mytologie mezopotámské,¹⁷⁶ ilustrovaná indická božstva nejčastěji z *Mahábháraty*¹⁷⁷, postavu Achilla na řeckém džbánu¹⁷⁸ či ilustraci k příběhu o Daidalovi a Íkarovi z antické mytologie řecké.¹⁷⁹ Ve všech zmíněných případech se obrazová příloha vztahuje přímo k uvedeným textovým ukázkám, a přestože je pouze černobílá, její obsah je dobře rozpoznatelný, což vyučujícímu poskytuje další možnosti pro práci s propojenými ukázkami a obrazovými přílohami.¹⁸⁰

Učebnice pro 1. ročníky *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství* od Jaroslava Blažkeho obsahuje, stejně jako v předchozí zmíněné učebnici, obrazovou přílohu v černobílém provedení, avšak rozměr jednotlivé obrazové přílohy je v porovnání s ostatními čítankami a učebnicemi daleko větší a z hlediska všech učebnic dokonce největší. Například ilustrace zachycující egyptského boha Anupa při balzamování mrtvého těla zabírá skoro třetinu celé stránky, což dává vyučujícímu příležitost s danou ilustrací

---

¹⁷⁶ BAUER, Alois. *Literatura: Přehled světové a české literatury s ukázkami textů*. Olomouc: Rubiko, 2005. ISBN 80-85839-69-5, s. 8.

¹⁷⁷ *Tamtéž*, s. 9.

¹⁷⁸ *Tamtéž*, s. 11.

¹⁷⁹ *Tamtéž*, s. 13.

¹⁸⁰ *Tamtéž*, s. 8–14.

dále pracovat. Problematické by ale v tomto konkrétním případě mohlo být, že tematicky se obsah textové ukázky s obsahem obrazové přílohy neshoduje.¹⁸¹

Početnou obrazovou přílohu, ať už se jedná o ilustrace či fotografie v barevném provedení, najdeme také v učebnici *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl* od nakladatelství *Taktik*. Vyobrazená zde jsou například egyptská božstva¹⁸² či indická božstva, např. Buddha a mytologické výjevy z *Mahábháraty*.¹⁸³ V rámci antické mytologie řecké zde najdeme vyobrazení Achillea na řecké amfoře¹⁸⁴ či Antigony pohřbívající svého bratra Polyneika.¹⁸⁵ V tomto případě se zcela nabízí další práce s obrazovou přílohou, která je barevná, rozměrově průměrná a početně nadprůměrná. Podstatné je, že obsah obrazové přílohy se shoduje s obsahem textovým, proto je demonstrace tématu příběhu na jednotlivých ilustracích či fotografiích možná.¹⁸⁶

Velmi variabilní obrazovou přílohu, opět v podobě ilustrací či fotografií a v barevném provedení, obsahuje učebnice *Nová literatura pro střední školy I* z nakladatelství *Didaktis*. Obrazová příloha je v tomto případě nejen obsahově variabilní, ale také rozměrově nadprůměrná. Mytologické výjevy zde najdeme zobrazené na papyru, jako rytiny,¹⁸⁷ nebo zde najdeme současně ilustraci indických božstev z *Mahábháraty* a fotografii aktuálně existující sochy ztvárnující boha Šivu.¹⁸⁸ Konkrétně v tomto případě se zcela nabízí komparace obou obrazových příloh, např. *Jak se od sebe postavy z indické mytologie na obou obrazových přílohách liší? A v čem jsou si naopak podobné?* atd. V rámci antické mytologie jsou zde uvedeny ilustrace zobrazující nejrůznější postavy, např. hrdiny Achilla či Prométhea¹⁸⁹ a dále boha Krona či titána Atlase.¹⁹⁰

Jedinou čítankou, ve které lze nalézt obrazovou přílohu je *Čítanka I* od Věry Martinkové z nakladatelství *Tripolia*. Zvolená obrazová příloha je však početně velmi málo zastoupená,

---

¹⁸¹ BLAŽKE, Jaroslav. *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství*. Brno: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-161-2, s. 14.

¹⁸² BOŘKOVEC, Martin; FRNKOVÁ, Eva; JEDLIČKOVÁ, Lenka; SOBOLOVÁ, Zdeňka a ŠTRPKOVÁ, Kateřina a kol. *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl – Učebnice pro I. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2018. ISBN 978-80-7563-104-6, s. 11–12.

¹⁸³ *Tamtéž*, s. 13.

¹⁸⁴ *Tamtéž*, s. 19.

¹⁸⁵ *Tamtéž*, s. 22.

¹⁸⁶ *Tamtéž*, s. 10–31.

¹⁸⁷ BOROVIČKA, Lukáš; KRÍŽOVÁ, Hana; MLADĚJOVSKÁ, Aneta; SVOBODOVÁ, Iva a ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy I - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1, s. 19.

¹⁸⁸ *Tamtéž*, s. 22.

¹⁸⁹ *Tamtéž*, s. 29.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, s. 30.

jednobarevná, pouze ilustrovaná a rozměrově nijak výrazná. Celkově se obrazová příloha v této čítance zdá být pouze doprovodná, protože žádnou další práci s tématem nenabízí.¹⁹¹

Závěrem je obrazová příloha v rámci učebnic vztahující se k tématu mýtů velmi častá a různorodá. Její zpracování najdeme v nejrůznějších podobách – ať už se jedná o ilustrace či fotografie, barevné či černobílé nebo svými rozměry velké či malé, vyučujícímu dávají tyto obrazové přílohy mnohé příležitosti k další práci s nimi, ať už například z hlediska porovnávání textu s obrazovou přílohou, celkového rozvíjení fantazie při práci s obrazovou přílohou či tvorbě textu vycházejícího z obrazové přílohy.

9.9 Rozdělení čítanek a učebnic podle ročníků:

Texty vztahující se k mytologii a mytologickým systémům najdeme buď v čítankách a učebnicích českého jazyka a literatury pro 1. ročníky středních škol, nebo v čítankách a učebnicích, jež obsahují učivo zahrnující všechny ročníky středních škol. Početním poměrem je zastoupení učebnic, se kterými bylo v rámci výzkumu pracováno, velmi vyrovnané. 12 čítanek a učebnic českého jazyka a literatury předkládá učivo pouze pro 1. ročníky středních škol a 13 čítanek a učebnic shrnuje učivo všech tříd středních škol do jednotné publikace.

Celkově vyšší zastoupení jednotlivých textů (bez ohledu na mytologický systém) najdeme v učebnicích českého jazyka a literatury pro 1. ročníky středních škol. V poměru je to 105 výskytů v čítankách a učebnicích pro 1. ročníky a 74 výskytů v čítankách a učebnicích shrnujících učivo všech ročníků středních škol.

9.10 Rozdělení čítanek a učebnic podle nakladatelských sad:

Jedním z kritérií výběru čítanek a učebnic byla snaha o co největší variabilitu nakladatelských sad a vydavatelství, ze kterých dané čítanky a učebnice pocházejí. Celkově bylo do výzkumu vybráno 25 učebnic a čítanek, které byly vydány ve 14 různých vydavatelstvích. Nejčastěji zastoupenou nakladatelskou sadou je s pěti publikacemi nakladatelství *Fragment*. Se čtyřmi publikacemi následuje nakladatelství *Didaktis* a se třemi publikacemi nakladatelství *SPN – pedagogické nakladatelství*. Dvě publikace byly vydány ve vydavatelství *Taktik* a dvě ve vydavatelství *Enigma*. Po jedné publikaci následují díla z nakladatelství *Rubiko*, *Atlantis*,

---

¹⁹¹ MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2, s. 8–86.

Tripolia, Fortuna, Fraus, Orfeus, PLOT, Scientia, spol. s. r. o., pedagogické nakladatelství a nakladatelství Mráková Petra Ing.

9.11 Rozdělení čítanek a učebnic podle počtu výskytů jednotlivých mytologických textů:

Nejvyšší počet textů s mytickou tematikou, a to přesně 18, najdeme v čítance pro 1. ročník *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství* z nakladatelství Atlantis.¹⁹² 15 textů s mytickou tematikou najdeme v čítance pro 1. ročník *Čítanka 1 k literatuře v kostce pro střední školy* z nakladatelství Fragment.¹⁹³ V řadě následujících 13 textů obsahují *Čítanka 1: K literatuře – přehledu SŠ učiva* z nakladatelství Mráková Petra Ing. se sídlem v Třebíči¹⁹⁴ a *Čítanka 1: K literatuře v kostce pro střední školy* od autorky Marie Sochorové, v obou případech pro 1. ročníky.¹⁹⁵ Po 11 textech najdeme v učebnici *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl – Učebnice pro 1. ročník středních škol a gymnázií* od vydavatelství Taktik,¹⁹⁶ dále ve shrnující učebnici *Literatura: Výbor textů, interpretace, literární teorie* z pedagogického nakladatelství Scientia¹⁹⁷ a v čítance *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol* z nakladatelství Tripolia.¹⁹⁸ Sedm textů najdeme ve shrnující čítance od Petra Šrůty *Nová maturita z literatury (snadno a úspěšně)*.¹⁹⁹ O dvě ukázky méně v učebnici *Odmaturuj z literatury 1* od autorky Evy Hánové²⁰⁰ a stejně tak v učebnici *Učebnice literatury pro střední školy: Literatura v souvislostech 1* pro 1. ročník z nakladatelství Fraus.²⁰¹ Naopak nejméně výskytů, a to jedinou ukázkou, najdeme v učebnici navazující na již zmíněnou *Odmaturuj z literatury 1*, a sice *Odmaturuj z literatury 2* z nakladatelství Didaktis.²⁰² Žádnou

---

¹⁹² BLAŽKE, Jaroslav. *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství*. Brno: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-161-2.

¹⁹³ CHRÁSTECKÁ, Jana. *Nová čítanka 1 k Literatuře v kostce*. Praha: Fragment, 2019. ISBN 978-80-253-4316-6.

¹⁹⁴ SLANAŘ, Otakar. *Čítanka 1: K literatuře – přehledu SŠ učiva*. Třebíč: Mráková Petra Ing., 2014. ISBN 80-902571-8-6.

¹⁹⁵ SOCHOROVÁ, Marie. *Čítanka 1: K literatuře v kostce pro střední školy*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999. ISBN 80-7200-310-0.

¹⁹⁶ BOŘKOVEC, Martin; FRNKOVÁ, Eva; JEDLIČKOVÁ, Lenka; SOBOLOVÁ, Zdeňka a ŠTRPKOVÁ, Kateřina a kol. *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl – Učebnice pro 1. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2018. ISBN 978-80-7563-104-6.

¹⁹⁷ HORÁKOVÁ, Michaela. *Literatura: Výbor textů, interpretace, literární teorie*. Praha: Scientia, spol. s. r. o., pedagogické nakladatelství, 1996. ISBN 80-7183-042-9.

¹⁹⁸ MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2.

¹⁹⁹ ŠRŮTA, Petr. *Nová maturita z literatury (snadno a úspěšně)*. Praha: PLOT, 2014. ISBN 978-80-7428-231-7.

²⁰⁰ HÁNOVÁ, Eva. *Odmaturuj z literatury 1*. Vydání třetí. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-7358-016-0.

²⁰¹ NOVOTNÝ, Jiří. *Učebnice literatury pro střední školy: Literatura v souvislostech 1*. Vydání druhé. Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 978-80-7489-007-9.

²⁰² HAVLÍČKOVÁ, Iveta. *Odmaturuj z literatury 2*. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-86285-83-9.

ukázkou nenajdeme v učebnici *Nová literatura pro střední školy I – učebnice* z nakladatelství *Didaktis*,²⁰³ v učebnici *Nová literatura v kostce pro střední školy* z nakladatelství *Fragment*,²⁰⁴ v učebnici *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách* z nakladatelství *Orfeus*,²⁰⁵ dále v učebnici *Literatura: Přehled světové a české literatury s ukázkami textů*²⁰⁶ a také v učebnici *Česká a světová literatura pro maturanty a zájemce o studium na vysokých školách* od Bohuslava a Jany Hoffmannových.²⁰⁷

9.12 Rozdělení čítanek a učebnic dle zastoupení mytologických textů:

Viz Příloha B

Z hlediska zastoupení jednotlivých mytologických systémů v čítanekách a učebnicích pro střední školy bylo jistým předpokladem, že vyskytující se textové ukázky s mytickým obsahem se budou nejčastěji vztahovat k mytologii antické a po přezkoumání se tento předpoklad ukázal být správným. V čítanekách a učebnicích pro střední školy bylo nalezeno celkem 188 ukázek, z nichž 130 se vztahuje právě k mytologii antické. Pokud bychom měli tato čísla demonstrovat na jednotlivých textech, celkem je v čítanekách a učebnicích pro střední školy využito 46 různých textů, z nichž 24 se vztahuje k mytologii antické, což je více než polovina. Druhým nejčastěji zastoupeným mytologickým systémem je mytologie mezopotámská s celkem 21 výskyty a 4 různými texty. Čtvrtým nejčastěji zastoupeným mytologickým systémem jsou s 10 výskyty a 5 texty mýty egyptské. S 5 výskyty a 4 texty následuje mytologie indiánská, s 2 výskyty a zároveň 2 texty mytologie severská a poslední místo uzavírá s jedním výskytem a zároveň jedním textem mytologie perská. Ani v jedné z využitých čítanek a učebnic pro střední školy nenajdeme texty vztahující se k mytologii keltské, slovanské, čínské ani japonské.

V předchozím odstavci bylo při vyhodnocování zastoupení jednotlivých mytologických systémů v čítanekách a učebnicích pro střední školy zcela úmyslně přeskočeno třetí místo, na kterém se s 19 výskyty a 7 texty umístila mytologie indická. Přeskočena byla proto, že se jedná o mytologický systém, který není charakterizován v rámci bakalářské práce *Využití mýtů na*

---

²⁰³ ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy I - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1.

²⁰⁴ CHRÁSTECKÁ, Jana. *Nová literatura v kostce pro střední školy*. Praha: Fragment, 2019. ISBN 978-80-253-4320-3.

²⁰⁵ NOVOTNÝ, Vladimír a STEJSKALOVÁ, Anna. *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách*. Praha: Orfeus, 1992. ISBN 80-85522-16-0.

²⁰⁶ BAUER, Alois. *Literatura: Přehled světové a české literatury s ukázkami textů*. Olomouc: Rubiko, 2005. ISBN 80-85839-69-5.

²⁰⁷ HOFFMANN, Bohuslav a HOFFMANNOVÁ, Jana. *Český jazyk: Česká a světová literatura pro maturanty a zájemce o studium na vysokých školách*. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-72-0.

základních školách tak, jako v ní byly charakterizovány ostatní mytologické systémy.²⁰⁸ Ještě doplníme, že indická mytologie je uváděna jako možnost v dotaznících, které jsou součástí praktické části této práce, a dokonce ani žádný ze studentů středních škol, ani žáků základních škol neuvedl, že by se o tuto mytologii zajímal. Z toho důvodu uvedeme alespoň v krátkosti základní poznatky o indické mytologii v této souvislosti zde.

9.13 **Indická mytologie:**

Indická mytologie, někdy nazývána také jako mytologie hinduistická,²⁰⁹ byla již odedávna jedním z hlavních inspiračních zdrojů umělecké tvorby na indickém subkontinentu, a její mýty a legendy byly zpracovávány v mnoha variantách.²¹⁰ Je takovým mytologickým systémem, pro nějž je zásadní volnost, proměnnost a variabilnost jednotlivých mýtických příběhů.²¹¹ I z toho důvodu je jeho celková rekonstrukce nemožná. Dalšími důvody nemožnosti celkové rekonstrukce je, z hlediska obsahu, obrovská rozsáhlost tohoto mytologického systému²¹² a také skutečnost, že nikdy nebyl považován, a ani dnes není, za dotvořený či uzavřený.²¹³ Největší část mytologie je zahrnuta v sanskrtské literatuře, jejíž neodhadnutelně obsáhlá část zůstává dodnes neobjevena.²¹⁴ Hlavním zdrojem námětů byla také pro literaturu, která byla napsána již v dnešních indických jazycích. Jejím nejobsáhlejší zdroj je ústní lidová slovesnost, která je sběrateli shromažďována a vydávána alespoň částečně.²¹⁵ Pokud bychom si položili otázku, z čeho, nebo odkud pramení její rozsáhlost, s naprostou jistotou by na ni nikdo nedokázal dát jasnou a uspokojivou odpověď.²¹⁶ Nezpochybnitelným zůstává fakt, že s indickou mytologií se můžeme setkat nejen v rámci mnoha literárních děl staroindického písemnictví a místní lidové slovesnosti, ale také v rámci hudby, výtvarného umění, tradiční právní vědy, státovědy, sociologie a každodenního běžného života místních obyvatel.²¹⁷

---

²⁰⁸ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 4–41.

²⁰⁹ ZBAVITEL, Dušan; MERHAUTOVÁ, Eliška; a KNÍŽKOVÁ, Hana. *Bohové s lotosovými očima: Hinduistické mýty v indické literatuře tří tisíciletí*. Vydání druhé. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-702-1215-2, s. 7.

²¹⁰ *Tamtéž*, s. 403.

²¹¹ *Tamtéž*, s. 8.

²¹² *Tamtéž*, s. 7.

²¹³ *Tamtéž*, s. 9.

²¹⁴ *Tamtéž*, s. 7.

²¹⁵ *Tamtéž*, s. 8.

²¹⁶ *Tamtéž*, s. 9.

²¹⁷ FILIPSKÝ, Jan. *Encyklopedie indické mytologie: Postavy indických bájí a letopisů*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-52-4, s. 7.

9.14 **Konečné zhodnocení čítanek a učebnic pro střední školy:**

V rámci výzkumu s vybranými čítanekami a učebnicemi a v souvislosti s tím, co bylo uvedeno již výše lze uvést následující. Naprostá většina čítanek a učebnic přistupuje k tématu mýtu, jednotlivých mytologických systémů a s nimi souvisejících mytologických příběhů jako k literárnímu žánru a jen malé procento učebnic a čítanek na problematiku mýtu a mytologie nahlíží také teoreticky. Důležité ale je, že všechny tyto čítaneky i učebnice jsou svým obsahem zcela v souladu s rámcovými vzdělávacími programy.²¹⁸

Dalším výsledkem se ukázal být fakt, že pro práci s jednotlivými mytologickými příběhy se jako vhodnější možnost jeví práce s čítanekami, které nejenže obsahují celkově větší množství textových ukázek, které jsou zároveň zpravidla delší a rozmanitější než v učebnicích, ale navíc obsahují v mnoha případech i základní obecné informace vztahující se k danému textu a velmi často také sadu otázek a úkolů, zaměřených většinou na tematickou rovinu textu, méně častěji na literární teorii či jiné oblasti mimo literaturu. Ve chvíli, kdy se začneme ptát také po teoretickém úvodu do problematiky mýtu a jednotlivých mytologických systémů, mnohdy ho nenalezneme ani v učebnicích.

Dále lze konstatovat, že práce s čítanekami a učebnicemi pro 1. ročníky středních škol se oproti čítanekám a učebnicím shrnujících učivo všech tříd středních škol jeví jako vhodnější. Čítaneky a učebnice pro 1. ročníky obsahují vyšší počet textových ukázek, než čítaneky a učebnice shrnující učivo všech tříd, a to poměrně zásadně. V čítanekách a učebnicích pro 1. ročníky najdeme 110 výskytů textů vztahujících se k různým mytologickým systémům, zatímco ve shrnujících čítanekách a učebnicích najdeme takových výskytů 78, což je o 32 výskytů méně.

Z hlediska jednotlivých mytologických systémů najdeme v čítanekách a učebnicích pro střední školy nejčastěji zastoupené mýty antické, následují mýty mezopotámské a po nich mýty indické. Naopak mýty keltské, slovanské, čínské ani japonské zde nejsou zastoupeny žádným textem.

Výsledkem pozorování je, že neexistuje učebnice, která by byla zcela ideální, tzn. která by obsahovala dostatek obsáhlých a variabilních textových ukázek společně s teoretickým úvodem do problematiky mýtu jako takového a dále dostatečně obsáhlou sadu otázek a úkolů společně s obrazovou přílohou, které by byly vhodnými k další práci.

---

²¹⁸ MŠMT. *Rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: [rvp.pdf \(vzdelavacisluzby.cz\)](http://rvp.pdf(vzdelavacisluzby.cz))

10 Porovnání čítanek a učebnic pro 5.–9. ročníky základních škol s čítanekami a učebnicemi pro střední školy:

10.1 Porovnání z hlediska teoretického přístupu k mýtu:

Po prozkoumání učebnic a čítanek pro 5.–9. třídy základních škol, se kterými bylo pracováno i v rámci bakalářské práce *Využití mýtů na základních školách*²¹⁹ se ukázalo, že i v jejich případě je k mýtům přistupováno jako k literárnímu žánru. Najdeme v nich převážně jednotlivé mytologické příběhy bez jakéhokoliv bližšího kontextu. V některých případech ale lze nalézt i takové čítaneky a učebnice, které určité zmínky o mýtu v teoretické rovině předkládají.

Čítanka pro 6. ročník: Čtení s porozuměním od Zity Janáčkové obsahuje nejen variabilní výběr mytologických textů, příhodné doprovodné ilustrace a také sady otázek, vztahujících se k danému tématu či textu, ale také teoretické informace o mýtu jako takovém. Konkrétně jsou zde uvedeny základní charakteristiky pojmů mýtus a mytologie.²²⁰ Krátkou charakteristiku pojmu „mýtus“ najdeme také v učebnici *Český jazyk 6: Literatura a komunikace* od Bohuslava a Jany Hoffmannových.²²¹ Nakonec uveďme ještě čítanku *Čítanka 9: Pro 9. ročník základní školy a kvartu víceletého gymnázia* od Marie Hanzové a Jiřího Žáčka, ve které najdeme text pojednávající o mýtech z hlediska teoretického. Oproti předchozím zmíněným výskytům je tento z hlediska rozsahu nejobsáhlejší. Vztahuje se k okolnostem vzniku mýtů a mytologie a dále se vyslovuje k jednotlivým vybraným mytologickým systémům.²²²

V porovnání nejen četnosti výskytů, ale také jejich obsahů, s čítanekami a učebnicemi pro střední školy, je jejich vývoj v těchto oblastech zcela zřejmý. Nejen že v nich najdeme teoretické výklady k mýtu častěji, ale také, oproti základním školám, na pokročilejší úrovni. Přesto jsou učebnice a čítaneky, které pojednávají o mýtu i v teoretické rovině v obou případech v menšině.

---

²¹⁹ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 61–62.

²²⁰ JANÁČKOVÁ, Zita. *Čítanka pro 6. ročník: Čtení s porozuměním*. Brno: Nová škola – DUHA, 2013. ISBN 978-80-87591-37-6. s. 104.

²²¹ HOFFMANNOVÁ, Jana a Bohuslav HOFFMANN. *Český jazyk 6: Literatura a komunikace*. Praha: Práce, 1998. ISBN 80-208-0470-6, s. 72.

²²² HANZOVÁ, Marie a Jiří ŽÁČEK. *Čítanka 9: Čítanka pro 9. ročník základní školy a kvartu víceletého gymnázia*. Praha: Fragment, 1999. ISBN 80-7200-282-1, s. 11.

10.2 Porovnání z hlediska zastoupení mytologických systémů:

Viz Příloha C

Zastoupení jednotlivých mytologických systémů v čítankách a učebnicích pro 5–9. ročníky základních škol se v porovnání s čítankami a učebnicemi pro střední školy částečně podobá a částečně rozchází.

Nejpočetněji zastoupeným mytologickým systémem je v obou případech mytologie antická. Rozdíl je, že v čítankách a učebnicích pro 5–9. třídy základních škol najdeme pouze texty z antické mytologie řecké, zatímco v čítankách a učebnicích pro střední školy najdeme texty, které se již vztahují i k mytologii římské. Druhými nejčastěji využívanými texty jsou opět v obou případech texty vztahující se k mytologii mezopotámské. Na toto místo se mezopotámský mytologický systém dostal jak v případě čítanek a učebnic pro základní, tak střední školy díky *Eposu o Gilgamešovi*, který se řadí mezi nejčastěji uváděnou textovou ukázkou. V učebnicích a čítankách pro 5.–9. ročníky základních škol po sobě následují texty vztahující se ke keltské a slovanské mytologii, ke kterým v čítankách a učebnicích pro střední školy nenajdeme zastoupení žádná. Naopak v učebnicích a čítankách pro střední školy následují, vzhledem k počtu, texty s mytologií indickou, která není v čítankách a učebnicích pro vybrané ročníky základních škol zastoupena žádnou textovou ukázkou, a texty s mytologií egyptskou. Shodně na 5. místě se v obou případech umístily texty vztahující se k mytologii indiánské. Zato severský mytologický systém je v nich zastoupen jen zcela minimálně, a to konkrétně dva texty. Ani v čítankách a učebnicích pro 5.–9. ročníky základních škol, ani v čítankách a učebnicích pro střední školy nenajdeme jediný text, který by se vztahoval k mytologii japonské.²²³

Z toho vyplývá, že vyučující českého jazyka a literatury na 2. stupni základních škol a ve všech ročnících středních škol nemají pro práci s mytickými příběhy v rámci čítanek a učebnic k dispozici příběhy ze stejných mytologických systémů. Výskyty některých se sice shodují, avšak častěji jsou některé mytologické systémy zastoupeny jen v jednom z případů – buď v učebnicích a čítankách pro 2. stupeň základních škol, nebo v učebnicích a čítankách pro střední školy.

---

²²³ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 43–44.

10.3 Porovnání z hlediska zastoupení otázek a úkolů:

V obou případech nalezneme v některých čítankách a učebnicích nejrůznější sady otázek a úkolů, které se shodně vztahují zejména k textovým ukázkám jednotlivých mytologických systémů a tematickým rovinám mytických příběhů. Čítanky a učebnice pro 5.–9. třídy základních škol obsahují oproti čítankám a učebnicím pro střední školy celkově podstatně méně takovýchto sad.

Sadu otázek a úkolů najdeme například v čítance *Čítanka pro 5. ročník základní školy* od nakladatelství *Fortuna*,²²⁴ v čítance *Čítanka pro 5. ročník* od nakladatelství *Jinan*²²⁵ nebo v čítance *Čítanka pro 6. ročník: Čtení s porozuměním* od nakladatelství *Nová škola*.²²⁶ Poslední zmíněná obsahuje nejpočetnější sadu otázek a úkolů ze všech zkoumaných učebnic a čítanek pro základní školy, přestože jejich počet není ke každé textové ukázce stejný. Od ostatních se odlišují tím, že se nevyjadřují pouze k tematické rovině textové ukázky, např. „*Kdo byl Sinon a jakou roli v příběhu sehrál?*“,²²⁷ ale také k jazykové rovině textu, např. „*Vysvětlete rozdíl mezi slovy plout a plavat*“²²⁸ či k záležitostem nesouvisejícím pouze s předmětem český jazyk a literatura, např. „*Myslíte, že jsou důkazy o existenci Tróji?*“.²²⁹ Navíc zde najdeme tzv. *Úkoly s hvězdičkou*, které žákům ukládají takové úkoly, které jsou mnohdy dlouhodobější, např. „*Přečtěte si některou další báji z knihy Eduarda Petišky. Seznamte s ní své spolužáky.*“²³⁰ Zejména tyto úkoly s hvězdičkou nabízejí vyučujícímu široké spektrum aktivit navazujících nejen na předložené textové ukázky.

Přestože učebnice a čítanky pro 5.–9. třídy základních škol neobsahují početně tolik sad otázek a úkolů, jako obsahují čítanky a učebnice pro střední školy, dají se mezi nimi najít takové, které nabízejí širokou škálu možností pro další práci s nimi. Otázky a úkoly v čítankách a učebnicích pro střední školy oproti čítankám a učebnicím pro základní školy, dle předpokladu, zvyšují svoji náročnost.

---

²²⁴ MĚCHUROVÁ, Albína, Jiří ŽÁČEK a Kateřina HORÁČKOVÁ. *Čítanka pro 5. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 8071682551 9788071682554, s. 66–68.

²²⁵ PECHOVÁ, Drahoslava a Zuzana ŽITNÁ. *Čítanka pro 5. ročník*. Úvaly: Jinan, 1994, s. 23–24.

²²⁶ JANÁČKOVÁ, Zita. *Čítanka pro 6. ročník: Čtení s porozuměním*. Brno: Nová škola – DUHA, 2013. ISBN 978-80-87591-37-6, s. 72–133.

²²⁷ *Tamtéž*, s. 104.

²²⁸ *Tamtéž*, s. 107.

²²⁹ *Tamtéž*, s. 104.

²³⁰ *Tamtéž*, s. 107.

10.4 Porovnání z hlediska zastoupení obrazových příloh:

Zatímco v rámci středních škol nalezneme obrazovou přílohu zpravidla v učebnicích, v rámci 5.–9 tříd základních škol může vyučující pracovat s obrazovou přílohou také v čítankách. Zásadním rozdílem je, že zatímco v učebnicích pro střední školy jsou v rámci obrazové přílohy využity také fotografie, v učebnicích a čítankách pro základní školy jsou využity vždy ilustrace. Oproti učebnicím pro střední školy jsou jednotlivé obrazové přílohy méně početné, zato jsou vždy barevné a rozměrově zpravidla nadprůměrné. A díky svému obsahu, který se přímo vztahuje k jednotlivým mytickým příběhům, navíc poskytují vyučujícímu velmi dobrou příležitost pro další práci s nimi. Ale tím, že učebnice pro střední školy obsahují také nejrůznější fotografie, poskytují studentovi již ucelenější a rozšiřující pohled na dané téma.

10.5 Konečné porovnání čítanek a učebnic pro střední školy a 5.–9. ročníky základních škol:

Zásadním zjištěním je, že přestože rozdíly mezi čítankami a učebnicemi pro základní a střední školy jsou, nejedná se v žádném z ohledů o rozdíly zcela zásadní. V obou případech je k mýtům přistupováno v drtivé většině jako k literárnímu žánru a jakákoliv teoretická pojednání o mýtech nejsou příliš častá.

V obou případech najdeme nejčastěji zastoupené mytické texty vztahující se k antické a mezopotámské mytologii, zatímco ostatní mytologické systémy jsou zastoupeny v daleko menší míře, a některé zcela ojediněle či vůbec.

Jedním z významnějších rozdílů je, že zatímco učebnice pro základní školy čerpají textové ukázky nejčastěji z převyprávěných mýtu českými autory, učebnice pro střední školy se snaží volit díla překládaná ze zahraničních zdrojů.

A rozdíly najdeme také v rámci obrazové přílohy či v rámci doplňujících sad otázek a úkolů, avšak ty už nejsou pro funkčnost čítanek a učebnic z hlediska pojednání o mýtech a mytických příbězích zcela zásadní.

Nakonec opět zdůrazněme, že jak učebnice a čítanky pro střední školy, tak učebnice a čítanky pro 5.–9. třídy základních škol svým obsahem odpovídají tomu, co po studentech a žácích požadují rámcové a školní vzdělávací programy.²³¹

---

²³¹ MŠMT. *Rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: [rvp.pdf](#) ([vzdelavacisluzby.cz](#))

PRAKTICKÁ ČÁST

11 Zhodnocení dotazníků vyplněných studenty středních škol s dotazníky vyplněnými žáky základních škol

Viz Příloha A

11.1 Úvod do výzkumného šetření:

K výzkumnému šetření byl použit dotazník, který je nejčastěji využívanou metodou pro hromadné získávání údajů. Konkrétně se jedná o způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.²³² Pro bližší určení si ještě uvedme, že se jedná o výzkum kvantitativní.²³³

Dotazník byl sestaven a využit již pro účely bakalářské práce *Využití mýtů na základních školách*.²³⁴ (viz Příloha A) Vzhledem k tomu, že cílem této diplomové práce je nejen získat informace o preferencích a vědomostech vztahujících se k mytologii a mytologickým systémům u studentů středních škol, ale také porovnat již zmiňované preference a znalosti se žáky základních škol, byl i pro účely této práce použit stejný dotazník, aby bylo možné výsledky žáků a studentů co nejobjektivněji porovnat. Ze stejných důvodů byl zvolen také stejný počet respondentů – přesně 112. Konkrétně bylo pracováno se 30 respondenty z prvního a druhého ročníku, s 25 respondenty ze třetího ročníku a s 27 respondenty z ročníku čtvrtého.

Při výběru respondentů byla snaha o postihnutí každého ročníku a typu oboru z hlediska rámcových vzdělávacích programů.²³⁵ Studenti, kteří se na jejich vyplňování podíleli studují na těchto školách s těmito obory:

- 1) *Gymnázium, obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy* – osmileté a čtyřleté gymnaziální třídy.
- 2) *Střední škola obchodní a služeb SČMSD, Polička* – čtyřleté maturitní obory.
- 3) *Střední škola obchodní a služeb SČMSD, Polička* – tříleté nematuritní učební obory.

Dotazník se skládá ze tří jednotlivých částí. Vstupní část tvoří úvod k celému dotazníku – tj. představení autora dotazníku, základní pokyny k jeho vyplňování a důležité informace, mezi

---

²³² GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6, s. 99.

²³³ *Tamtéž*, s. 31.

²³⁴ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce.

²³⁵ MŠMT. *Rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: rvp.pdf (vzdelavacisluzby.cz)

kterými nechybí upozornění, že vyplňování dotazníku je zcela dobrovolné a anonymní, a že jeho výsledky nebudou kontrolovány, hodnoceny ani známkovány vyučujícím. Druhá část kategorizuje studenty do jednotlivých ročníků. Třetí část dotazníku je nejobsáhlejší a obsahuje již samotné otázky. Tuto část lze rozdělit do dvou oblastí dle typu otázek. Prvním typem otázek jsou otázky preferenční, ve kterých student z nabídky vybírá odpovědi dle vlastních preferencí a zájmů. U nich najdeme většinou odpovědi uzavřené, tzn. student vybírá svou odpověď z uvedené nabídky. Ve dvou případech však najdeme odpovědi otevřené, ve kterých se očekává aktivní spoluúčast a práce se znalostmi jednotlivých studentů. Druhým typem otázek jsou otázky vědomostní, které jsou uzavřené. Student u vědomostních otázek vybírá vždy jednu správnou odpověď z celkově tří možností.²³⁶ Všechny otázky, které se v dotazníku objevují, vycházejí z mytologií a mytologických systémů, které byly jednotlivě popsány v bakalářské práci *Využití mýtů na základních školách*.²³⁷ Velká většina z nich vychází také přímo z učebnic a čítanek pro základní a střední školy, které byly rozebrány jak v práci bakalářské, tak v této diplomové.

11.2 Cíle výzkumného šetření:

Hlavními cíli dotazníkového šetření je zjistit, hodnotit a porovnat preference a vědomosti studentů 1.–4. ročníků středních škol z hlediska tématu mýtů a mytologií v rámci vyučovacích hodin českého jazyka a literatury. Dalším cílem je porovnání těchto výsledků s výsledky výzkumného dotazníkového šetření, které bylo provedeno v rámci bakalářské práce *Využití mýtů na základních školách* s žáky 5.–9. tříd.

11.2.1 Otázka č. 1: Zajímáš se o mytologii a mýtické příběhy?

Na první otázku mohli studenti odpovědět pouze dvěma jednoznačnými odpověďmi – buď *ano*, nebo *ne*. Kdybych před zpracováním diplomové práce stejnou otázku nepokládala žákům na základních školách při zpracovávání práce bakalářské, předpokládala bych, že většina studentů vybere možnost *ano*, tedy že se zajímá o mytologii a mýtické příběhy, protože mi v dnešní době přijde toto téma obecně poměrně populární, a to vzhledem k množství produkováných filmů, počítačových her, mobilních her i literatury vztahující se k tomuto tématu. Tehdy však uvedlo

---

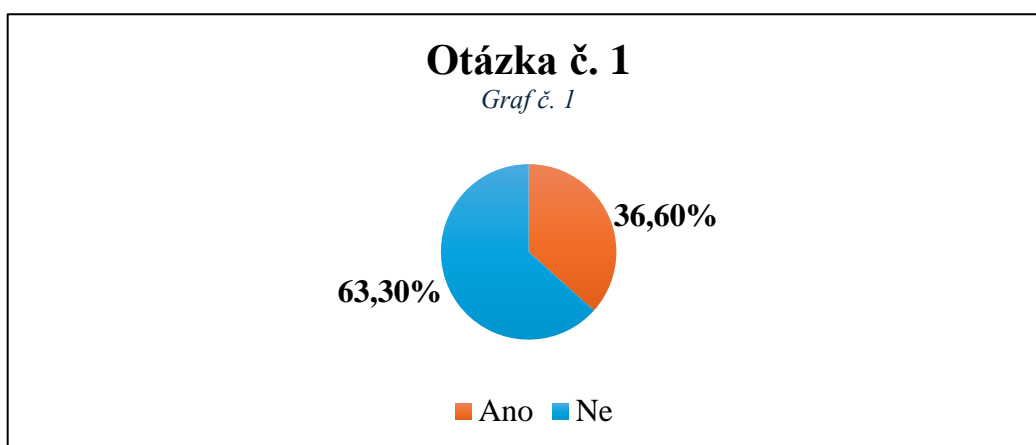
²³⁶ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 102–104.

²³⁷ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 4–41.

celých 72,3 % žáků základních škol, že se o mytologii a mýtické příběhy nezajímá a pouze 27,7 % žáků uvedlo, že se o dané téma zajímá.²³⁸

Situaci na středních školách jsem proto očekávala horší, než se nakonec ukázala být. Odpověď *ne* zakroužkovalo 63,3 % studentů středních škol, což je o 9 % méně než žáků škol základních. A naopak odpověď *ano* zakroužkovalo 36,6 % středoškolských studentů, což je opět o skoro celých 9 % více, než zakroužkovalo v rámci bakalářské práce žáků základních škol.²³⁹

V počtech tedy zakroužkovalo odpověď *ano* 41 a odpověď *ne* 71 středoškolských studentů, což je v obou případech rozdíl 10 hlasů. Z toho tedy vyplývá, že středoškolští studenti mají o mytologii a mýtické příběhy větší zájem než žáci škol základních.²⁴⁰ Viz *Graf č. 1*.

11.2.2 **Otázka č. 2: Které mýty z nabídky jsou ti nejznámější či nejbližší?**

Otázka č. 2 je otázka obsahující deset různých možností, které student volí na základě svých vlastních preferencí – *antické mýty*, *severské mýty*, *keltské mýty*, *slovanské mýty*, *egyptské mýty*, *mezopotámské mýty*, *perské mýty*, *čínské mýty*, *japonské mýty* a *indiánské mýty*. V zadání otázky byli studenti informováni, že mohou zakroužkovat více možností, čehož poměrně často využívali.

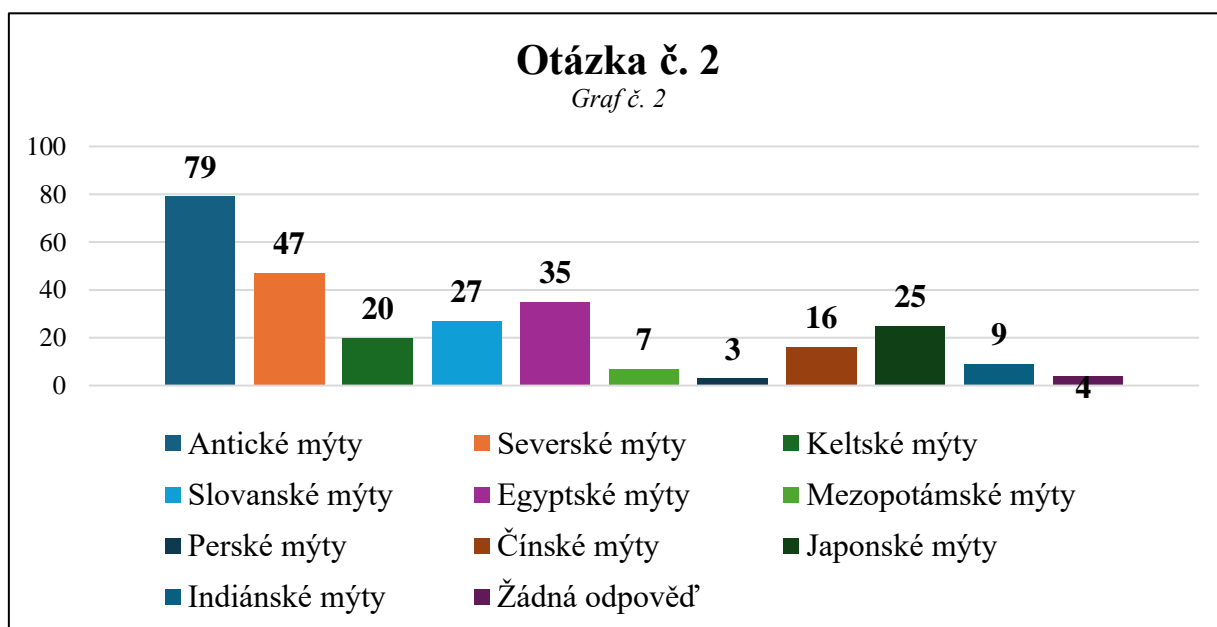
Nejvíce hlasů získaly *mýty antické*, a to konkrétně 79 hlasů (tj. 29,04 %), což je přesně o 15 hlasů více, než dostaly od žáků základních škol. Nicméně i přes to zůstaly antické mýty nejpočetněji kroužkovaným systémem jak u žáků základních škol, tak u studentů středních škol. Hned na druhém místě se umístily *mýty severské*, které získaly 47 hlasů (tj. 17,2 %). Zde došlo

²³⁸ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 46.

²³⁹ *Tamtéž*, s. 46.

²⁴⁰ *Tamtéž*, s. 46.

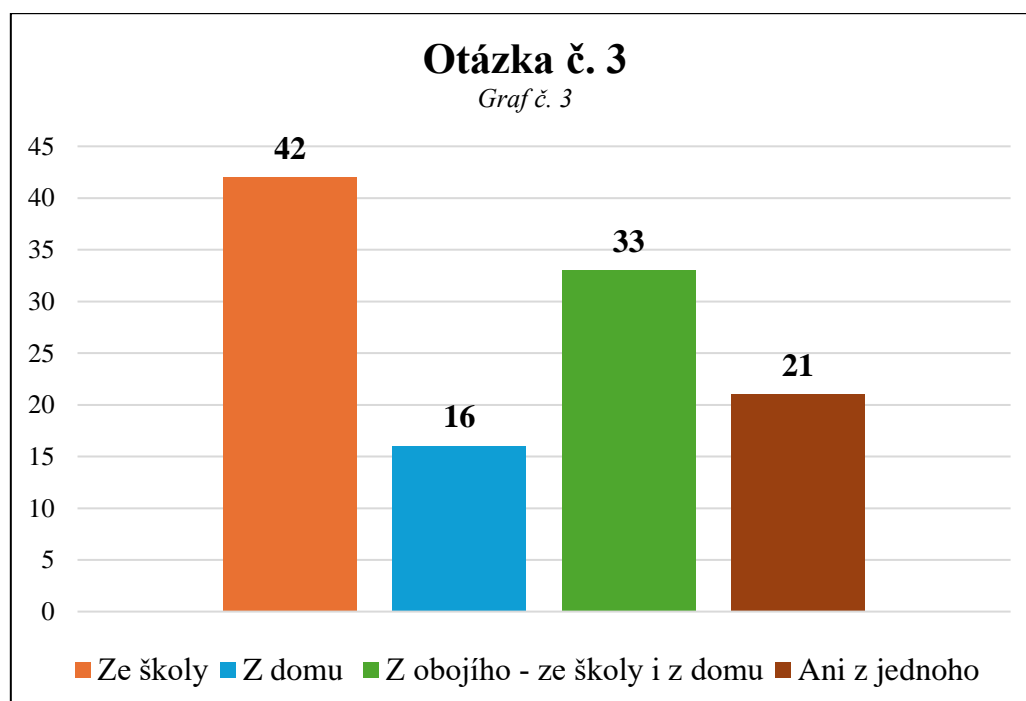
oproti hlasování žáků základních škol k posunu výš o 12 hlasů. Třetím nejčastěji voleným systémem se staly *mýty egyptské*, které získaly 35 hlasů (tj. 12,8 %), tj. o 8 hlasů méně, než volili žáci základních škol, a pomyslně si tak prohodily místo s mýty severskými. Tedy, zatímco u žáků základních školy skončily egyptské mýty na místě druhém a severské mýty až na místě třetím, u studentů středních škol bylo pořadí opačné. Na čtvrtém místě se umístily *mýty slovanské* s 27 hlasy (tj. 9,9 %), což jak umístěním, tak počtem hlasů (rozdíl přesně 3 hlasy) v podstatě odpovídá s výsledky žáků škol základních. Na pátém místě následují s počtem 25 hlasů (tj. 9,2 %) *mýty japonské*, které od středoškolských studentů získaly o 7 hlasů více než od žáků základních škol, což zapříčinilo posun výš celkově o dvě příčky. Jako šesté nejčastěji volené následují *mýty keltské*, které získaly 20 hlasů (tj. 7,4 %). Zajímavé je, že i od žáků základních škol získaly keltské mýty početně přesně 20 hlasů, avšak dle umístění skončily na místě pátém. Celkově méně hlasů získaly *mýty čínské*, které se s 16 hlasy (5,9 %) umístily na sedmé příčce. Na osmé příčce se umístily *mýty indiánské* s počtem hlasů 9 (3,3 %), *mýty mezopotámské* se se 7 hlasy (2,6 %) umístily na osmé příčce a jako poslední se se 3 hlasy (1,1 %) umístily *mýty perské*. Tyto 4 mytologické systémy se na posledních příčkách umístily i v dotaznicích žáků základních škol. Bez odpovědi byl dotazník odevzdán 4 středoškolskými studenty, kteří tvoří 1,5 % všech hlasů.²⁴¹ Viz Graf č. 2.

²⁴¹ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 46–47.

11.2.3 Otázka č. 3: Znáš mytologii a mýty více ze školního, nebo domácího prostředí?

Cílem této otázky bylo zjistit, z jakého prostředí se studenti o mytologii obecně dozvídají nejvíce informací – zdali *ze školy*, *z domu*, *z obojího* nebo *ani z jednoho*. Předpokládanou odpovědí byla i vzhledem k výsledkům od žáků základních škol odpověď *ze školy*, což se i v případě středoškolských studentů potvrdilo. Tuto odpověď uvedlo celkově 42 studentů (tj. 37,5 %) a zařadila se tak na první místo, přestože v rámci dotazníků pro základní školy pro tuto možnost hlasovalo ještě o 8 žáků více. Druhou nejčastěji volenou možností se stala možnost *z obojího*, tedy kombinace prostředí školního a domácího. Pro tu hlasovalo celkově 33 studentů (tj. 29,5 %) a oproti dotazníkům základních škol to bylo opět méně, tentokrát o 7 hlasů. Na třetím místě se umístila možnost *ani z jednoho*, která získala celkově 21 hlasů (tj. 18,8 %) a oproti volbám žáků základních škol je to celkově o 12 hlasů více. Na posledním místě se umístila možnost *z domu*, která získala 16 hlasů (tj. 14,3 %) a s volbou žáků základních škol se odlišuje o 3 hlasy. Možnosti *ani z jednoho* a *z domu* si tak ve volbě středoškolských studentů prohodily místo s volbou studentů základních škol. Ve výsledku považují za dobré, že víc jak polovina studentů (tj. 67 %) uvedla možnosti *ze školy* a kombinaci *z obojího*, avšak jako problematický vnímám rostoucí počet hlasů u možnosti *ani z jednoho* – tam je nárůst o 10,8 % hlasů.²⁴² Viz Graf č. 3.

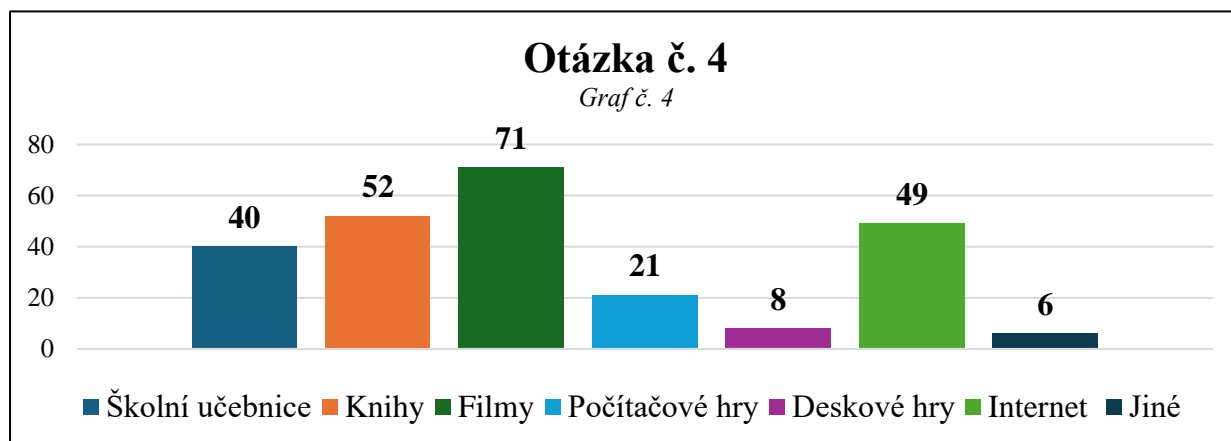
²⁴² ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 48.

11.2.4 Otázka č. 4: Kde se nejčastěji s mytologickou tematikou setkáš?

Tato otázka má dohromady 7 možných odpovědí, tj. *školní učebnice, knihy, filmy, počítačové hry, deskové hry, internet a jiné*, a podstatné je, že v zadání dostali studenti informaci o tom, že je možné zakroužkovat více odpovědí, a zároveň dostali možnost, v rámci odpovědi *jiné*, uvést případ, který není zahrnut v předchozích uvedených odpovědích.

Nejčastěji volenou možností se stala se 71 hlasy (tj. 28,7 %) odpověď *filmy*, což byla nejpočetněji volená možnost i žáky základních škol. Celkový rozdíl hlasů mezi nimi tvoří pouze 4 hlasy. Na druhém místě se, k mému překvapení, umístila možnost *knihy*, a to s celkovým počtem 52 (tj. 21,1 %) hlasů. Žáci základních škol připsali odpovědi *knihy* o pouhé 2 hlasy méně než středoškolští studenti, avšak v dotaznících základních škol se tato odpověď umístila až na místě třetím. Ve středoškolských dotaznících se jako třetí nejpočetnější možnost umístil *internet* s počtem 49 (tj. 19,8 %) hlasů. Ten získal oproti dotazníkům základních škol o 2 hlasy více, avšak právě v těchto dotaznících se umístil celkově na čtvrtém místě, zatímco v dotaznících středoškolských, jak jsem již uvedla, na místě třetím. Teprve až jako čtvrtou nejčastější možností středoškolských studentů se se 40 (tj. 16,2 %) hlasy staly *školní učebnice*, které byly naopak u žáků základních škol hned druhou nejčastější odpovědí. Z toho vyplývá, že zatímco žáci základních škol se s tematikou mytologie setkají více ve školních učebnicích a obecně tedy ve školním prostředí, studenti středoškolští dávají proti školním učebnicím, kromě samotných knih s mytologickou tematikou, přednost internetu. Na pátém místě s 21 (tj. 8,5 %) hlasy se umístila možnost *počítačové hry* a na posledním možnost *deskové hry* s pouhými 8 (tj. 3,2 %) hlasy, což odpovídá výsledkům dotazníků žáků základních škol.²⁴³

Psaných odpovědí bylo dohromady 6 (tj. 2,4 %) a studenti zde uvedli konkrétně tyto možnosti: *anime, manga, seriály, učitelé a kvízy*. Viz Graf č. 4.

²⁴³ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 48.

11.2.5 Otázka č. 5: Vybavíš si jméno nějakého bájného boha či poloboha?

Pátá otázka je v rámci dotazníku první otázkou, u které nejsou uvedené žádné možnosti a záleží tedy pouze na vědomostech a znalostech studentů v oblasti mytologie obecně.

Nejčastěji se zde objevují jednoznačně jména bohů a bohyň řeckých a stejně tomu bylo i v dotaznících vyplněných žáky základních škol. Na prvním místě se v obou případech umístil bůh *Zeus* – středoškolští studenti ho psali 64krát a žáci základních škol 60krát. Jako druzí nejčastěji psaní byli bohové a bohyně ze severské mytologie. Bůh *Thor* se dokonce umístil s počtem 18 hlasů hned na druhém místě, čímž si oproti umístění v dotaznících žáků základních škol polepšil hned o čtyři příčky. Dále se zde objevují bohové a bohyně z mytologie slovanské, římské a mezopotámské, a velmi výjimečně japonské a čínské. Celkově však najdeme v dotaznících středních a základních škol 21 shodných jmen, což u studentů středních a žáků základních škol dokazuje velmi podobnou znalost mytologických postav. Velmi zajímavé také je, že co se týče pohlaví, ženské a mužské je uváděno co do počtu v podstatě půl na půl, tzn. že nijak extrémně nepřevažuje ani jednoho z pohlaví, a naopak je jejich zastoupení vyrovnané. Dokonce i v případě variability uváděných božských postav jsou výsledky velmi srovnatelné. Zatímco studenti středních škol uvedli dohromady 49 různých bohů a bohyň, žáci základních škol jich uvedli jen o 8 méně, tedy 41. Výsledky páté otázky tak považují celkově za velmi pozitivní.²⁴⁴ Viz *Tabulka č. 1*.

Jméno boha/poloboha/bájně postavy	Počet hlasů	Procenta
<i>Zeus</i>	64	24,2 %
<i>Thor</i>	18	6,8 %
<i>Odin</i>	16	6,1 %
<i>Afrodita</i>	15	5,7 %
<i>Athéna</i>	13	4,9 %
<i>Hádes</i>	12	4,5 %
<i>Héra</i>	11	4,2 %

²⁴⁴ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 49–50.

<i>Loki</i>	10	3,8 %
<i>Herkules</i>	9	3,4 %
<i>Apollón</i>	5	1,9 %
<i>Freya</i>	4	1,5 %
<i>Persefona</i>	4	1,5 %
<i>Héfaistos</i>	3	1,1 %
<i>Perseus</i>	2	0,8 %
<i>Artemis</i>	2	0,8 %
<i>Penelope</i>	2	0,8 %
<i>Vesna</i>	2	0,8 %
<i>Mars</i>	2	0,8 %
<i>Venuše</i>	2	0,8 %
<i>Gilgameš</i>	2	0,8 %
Ostatní	28	10,6 %
Žádná odpověď	17	6,4 %

11.2.6 **Otázka č. 6: Která z uvedených skupin mýtů by tě nejvíce zajímala? O kterých mýtech by ses rád/a dozvěděl/a něco nového?**

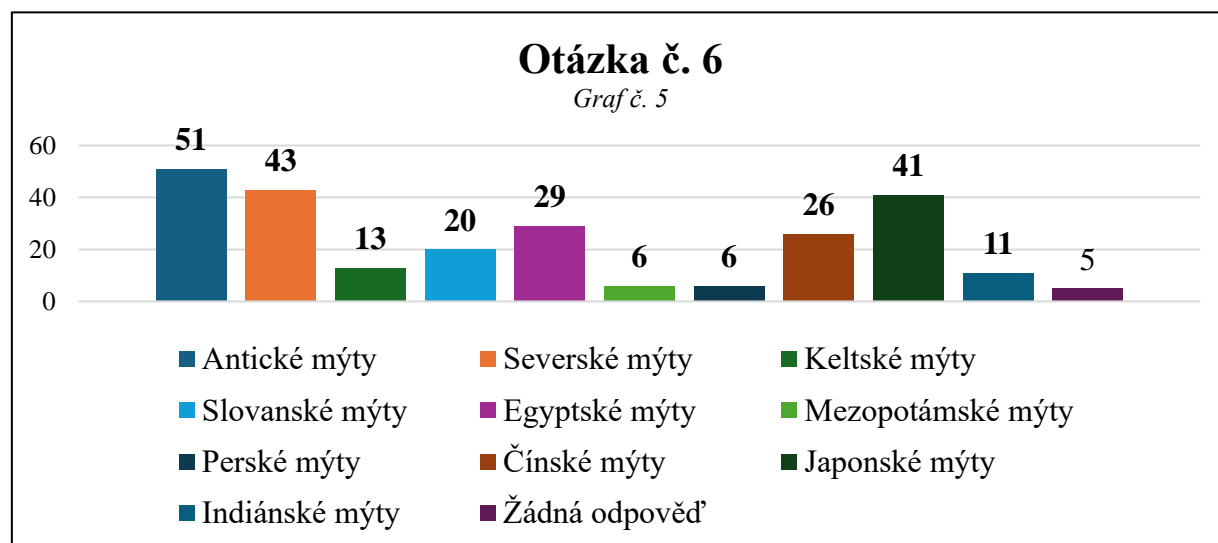
V rámci výzkumu obsahu učebnic a čítanek pro střední školy a gymnázia týkajícího se mytologie a mytologických příběhů jsme zjistili, že v učebnicích bývají nejčastěji a nejpočetněji zastoupeny mýty antické a mezopotámské. Je to však dostačující? A je to pro dnešní studenty zajímavé? Které mytologie tedy dnešní studenty zajímají?

Studenti měli možnost vybírat opět z deseti mytologických systémů – *antické mýty*, *severské mýty*, *keltské mýty*, *slovanské mýty*, *egyptské mýty*, *mezopotámské mýty*, *perské mýty*, *čínské mýty*, *japonské mýty* a *indiánské mýty*. Na prvním místě se umístily *mýty antické* s počtem 51 hlasů (20,3 %) a to i přesto, že právě antické mýty mají v učebnicích a čítanek oproti ostatním mytologickým systémům co do počtu naprostou převahu. Stejně umístění *antických mýtů*

přinesly i dotazníky žáků základních škol. Jako druhý, pro studenty nejzajímavější, mytologický systém byly odhlasovány *mýty severské* s počtem 43 hlasů (17,1 %), což je výsledek, který se v rámci pořadí opět shoduje s výsledky dotazníků vyplněných žáky základních škol. Zajímavé však je, že na rozdíl od antických mýtů, které se, jak jsme již zmínili, umístily první v pořadí a zároveň se v učebnicích a čítankách objevují nejčastěji a v největším počtu, severské mýty v učebnicích a čítankách pro střední školy v podstatě nenajdeme. Na třetím místě se umístily *japonské mýty* se 41 hlasy (16,3 %), které se v dotaznicích žáků základních škol umístily na místě čtvrtém. A i zde již víme, že stejně jako severské mýty jsou i japonské mýty v českých učebnicích a čítankách k přečtení jen naprosto minimálně. Na čtvrtém místě se s 29 hlasy (11,6 %) umístily *egyptské mýty*, které v skončily v rámci dotazníků pro základní školy na místě třetím – vyměnily si tak pozice s mýty japonskými. 26 hlasů (10,4 %) získaly *mýty čínské*, 20 hlasů (8 %) *mýty slovanské*, 13 hlasů (5,2 %) *mýty keltské*, 11 hlasů (4,4 %) *mýty indiánské* a shodně se se 6 (2,4 %) hlasy na posledních příčkách umístily *mýty mezopotámské* a *perské*. Žádnou z variant si nevybralo dohromady 5 studentů, kteří tvoří 2 % všech hlasů.²⁴⁵

Ve výsledku si tedy můžeme odpovědět, že čítanky a učebnice literatury používané při dnešní výuce odpovídají preferencím studentů středních škol jen v případě antických mýtů – o ty se studenti zajímají a učebnice a čítanky jim je ve velkém množství předkládají. Ostatní mytologické systémy jsou však oproti antickým mýtům upozaděny a jejich zastoupení v učebnicích a čítankách, co do počtu a četnosti, rozhodně nedopovídá preferencím studentů.

Viz Graf č. 5.

²⁴⁵ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 50–51.

11.2.7 Otázka č. 7: Četl/a jsi nějakou knihu s mýtickou tematikou? Kterou? Viděl/a jsi nějaký film s mýtickou tematikou? Který?

Následující otázka je druhou a zároveň poslední otevřenou otázkou, se kterou se mohli studenti v tomto dotazníku setkat. Ještě před samotným vyhodnocením jsem očekávala, že nejčastější odpovědí nebude žádná odpověď, protože tak tomu bylo i v případě dotazníků žáků základních škol, a tento předpoklad se ukázal být správný. Celkem 60 studentů (tj. 44,1 %) neuvedlo žádnou odpověď. Druhým předpokladem bylo, že studenti budou častěji uvádět díla filmová než díla knižní, což se po vyhodnocení opět ukázalo jako pravda, přestože rozdíl není nijak dramatický. Celkově studenti uvedli 10 filmů a 7 knih, rozdíl jsou tedy pouze 3 díla.

Na prvním místě se celkově umístil film *Souboj titánů*, který napsalo 15 studentů (tj. 11 %). Druhým nejčastěji uváděným dílem se stala kniha *Staré řecké báje a pověsti* od Eduarda Petišky se 13 hlasy (tj. 9,6 %). *Staré řecké báje a pověsti* byly celkově nejčastěji uváděným dílem žáků základních škol, a naopak film *Souboj titánů* se umístil až na druhém místě – zde tedy došlo k prohození si první a druhé příčky. Třetí místo sdílí film *Thor* a knihy ze série *Percy Jackson*, které získaly shodně po 9 hlasech (tj. 6,6 %). Shodných 5 hlasů (3,7 %) získaly film/seriál *Vikingové*, film *Troja* a kniha *Sinuhet*. V pořadí následovala kniha *Severská mytologie* se 3 hlasy (2,2 %) a filmy *Loki* a *Herkules*, které získaly shodně po 2 hlasech (1,5 %). Do kategorie ostatní jsem zařadila ta díla, která získala méně než 2 hlasy a celkově jich bylo osm.

V porovnání s výsledky dotazníků žáků základních škol nedošlo ani u této otevřené otázky k nějakým zásadním změnám ve výsledcích. Žáci základních škol a studenti středních škol uváděli v podstatě tataž díla, a to jak v oblasti knih, tak v oblasti filmů. Jen výjimečně se objevilo dílo, které bylo uvedeno celkově ve všech dotaznicích, tedy jak od studentů středních škol, tak od žáků základních škol, pouze jedenkrát. I v tomto případě lze tedy konstatovat, že znalost děl u žáků základních škol a studentů středních škol, kteří nějaké dílo uvedli, je víceméně vyrovnaná. Největší problém vidím v počtu studentů, kteří neuvedli žádnou odpověď.²⁴⁶ Viz *Tabulka č. 2*.

---

²⁴⁶ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 51–52.

Tabulka č.2

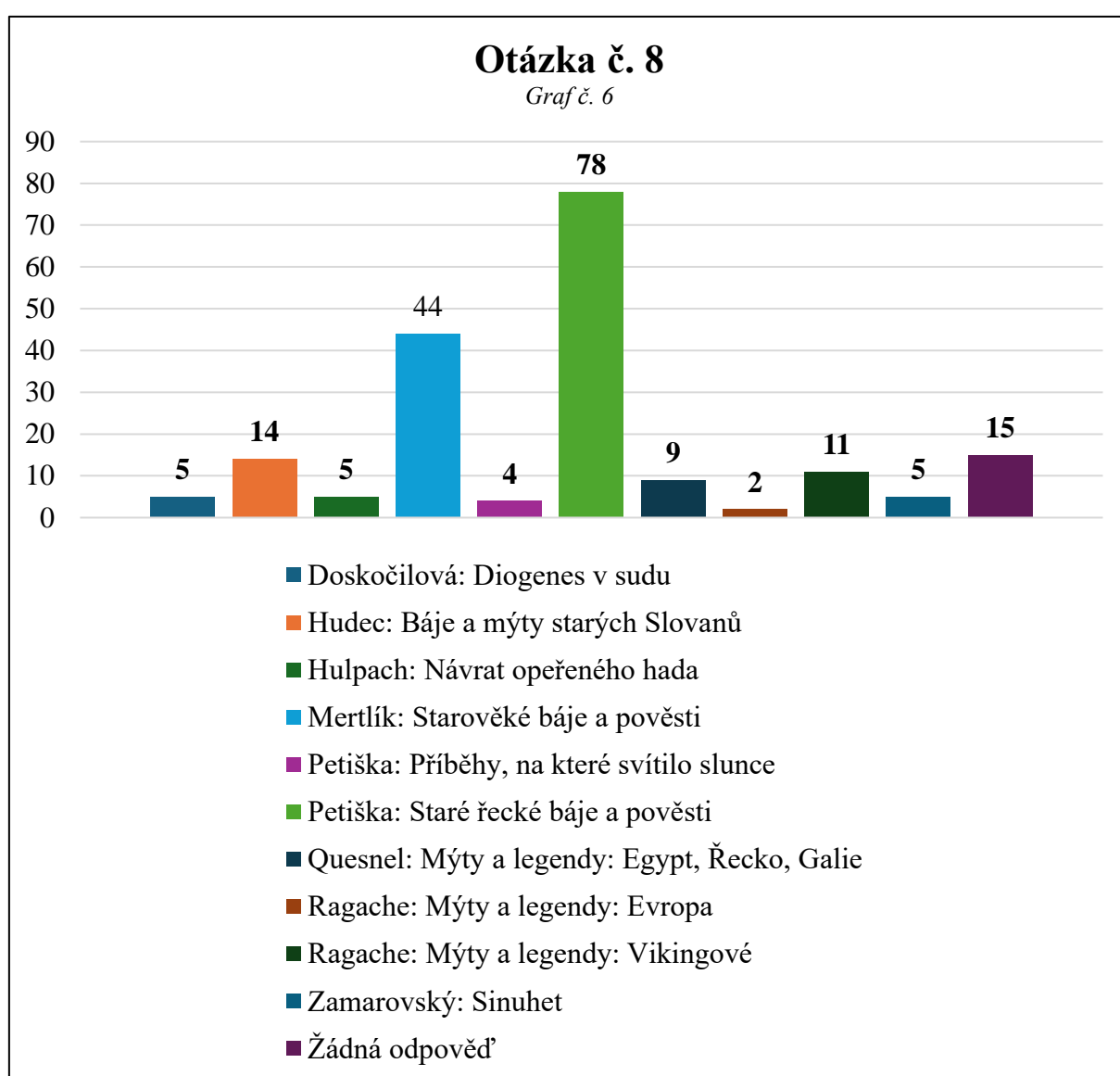
Kniha/film	Počet hlasů	Procento
Film: <i>Souboj titánů</i>	15	11 %
Kniha: <i>Staré řecké báje a pověsti</i>	13	9,6 %
Film: <i>Thor</i>	9	6,6 %
Film/seriál: <i>Vikingové</i>	5	3,7 %
Film: <i>Troja</i>	5	3,7 %
Kniha: <i>Egypt'an Sinuhet</i>	5	3,7 %
Kniha: <i>Severská mytologie</i>	3	2,2 %
Film: <i>Loki</i>	2	1,5 %
Film: <i>Herkules</i>	2	1,5 %
Ostatní	8	5,9 %
Žádná odpověď	60	44,1 %

11.2.8 **Otázka č. 8: Znáš některou z těchto knih?**

Osmá otázka je již opět kroužkovací a zaměřuje se na knihy, které jsou vázány k určitému mytologickému systému. Důležité je zmínit, že právě tyto knihy jsou nejčastěji zmiňovány jako zdroje v učebnicích českého jazyka a literatury pro základní, ale i střední školy. Stejně tak je třeba dodat, že studenti byli v zadání upozorněni, že je možné zakroužkovat více odpovědí.

Naprostο jednoznačně se na prvním místě se 78 hlasy (tj. 40,6 %) umístilo dílo od Eduarda Petišky *Staré řecké báje a pověsti*. Jinak tomu nebylo ani v dotaznících žáků základních škol, kteří toto dílo zakroužkovali celkem 71krát. Na druhém místě, ale už s rozdílem 34 hlasů, se umístilo dílo od Rudolfa Mertlíka *Starověké báje a pověsti*. Ty získaly od středoškolských studentů celkem 44 hlasů (tj. 22,9 %), zatímco žáci základních škol toto dílo zařadili až na místo třetí. Středoškolští studenti však na třetí místo, a opět s propastným rozdílem 30 hlasů, dosadili dílo od Ivana Hudce *Báje a mýty starých Slovanů*, které ve výsledku získaly 14 hlasů (tj. 7,3

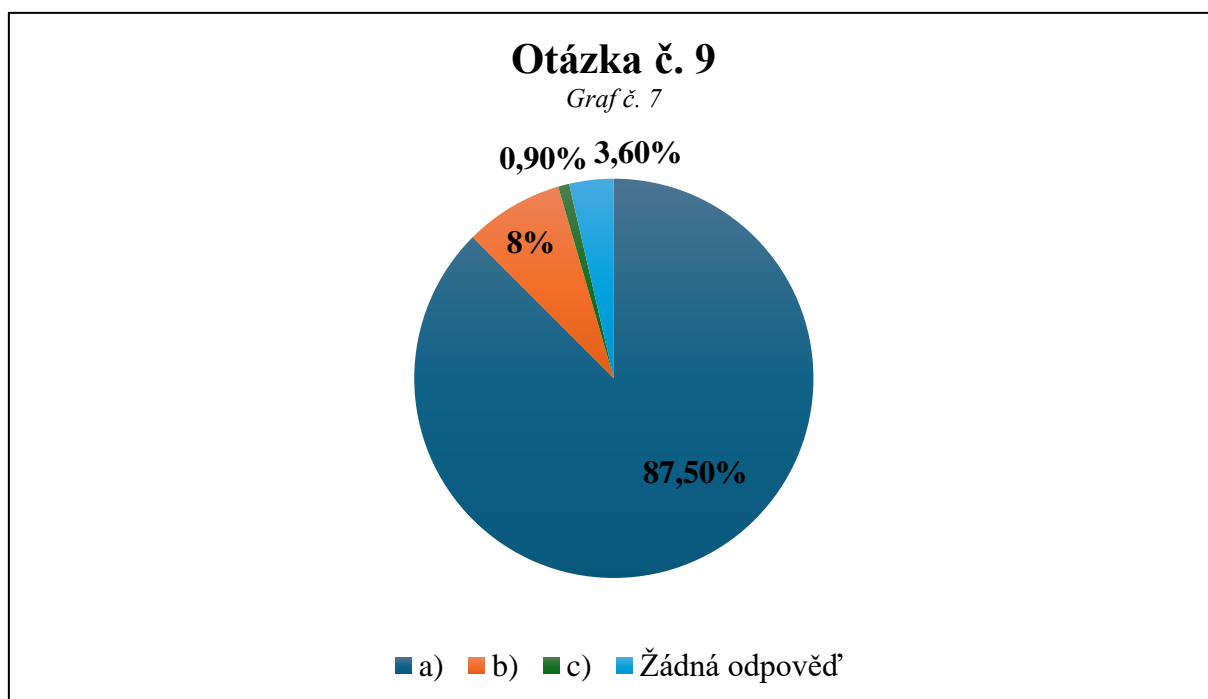
%), a které u žáků základních škol naprosto propadly. Poslední větší zisk hlasů obdrželo dílo *Mýty a legendy: Vikingové* od Gilese Ragacheho. To zakroužkovalo celkově 11 studentů (5,7 %). Následovalo 9 hlasů (4,7 %) pro dílo *Mýty a legendy: Egypt, Řecko, Galie* od Alaina Quesnela. Shodně po 5 hlasech (2,6 %) získala tentokrát hned tři díla – *Diogenes v sudu a dalších dvacet známých příběhů z doby dávné a nejdávnější* od autorky Hany Doskočilové, *Návrat opeřeného hada* od Vladimíra Hulpacha a *Sinuhet* od Vojtěcha Zamarovského. Zajímavé je, že právě dílo *Návrat opeřeného hada* se v rámci dotazníků žáků základních škol umístilo v pořadí již na druhém místě. Na posledním místě se s pouhými 2 hlasy (1 %) umístilo dílo od Gilese Ragacheho *Mýty a legendy: Evropa*. Žádnou z možností tentokrát nezakroužkovalo 15 studentů, kteří celkově tvoří 7,8 % všech hlasů.²⁴⁷ Viz Graf č. 6.

²⁴⁷ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 52–53.

11.2.9 Otázka č. 9: Co je to báje/mýtus?

Devátou otázkou začíná vědomostní část dotazníku, která je zcela založená na znalostech a vědomostech každého ze studentů. Výsledky této otázky hodnotím rozhodně pozitivně. Správně na ni odpovědělo 98 studentů (tj. 87,5 %), což je podle mého názoru velmi dobrý výsledek. Poměrně překvapivý však pro mě byl fakt, že žáci základních škol na tuto otázku odpověděli správně dokonce v 96,4 %, což je ještě o 10 hlasů více. Špatnou odpověď zakroužkovalo dohromady 10 studentů (tj. 8,9 %) a 4 studenti (3,6 %) nezakroužkovali odpověď žádnou.²⁴⁸ Viz Graf č. 7.

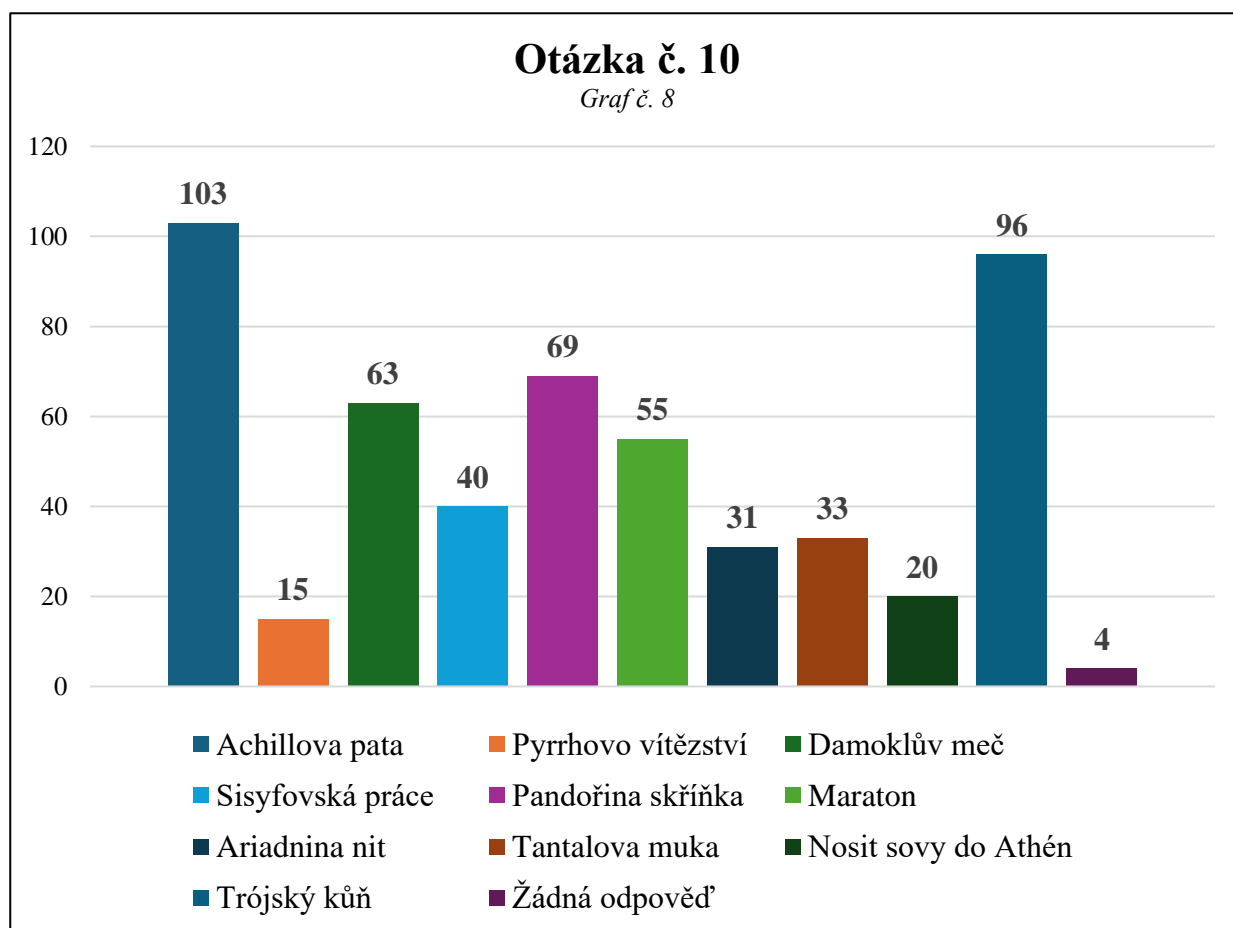
11.2.10 Otázka č. 10: Znáš některá z uvedených úsloví vzniklých z řeckých bájí, která se dodnes používají?

Tato otázka je sice vědomostní, avšak jejím výsledkem není jediná správná odpověď, jako tomu bylo v předešlé a bude ve všech následujících otázkách. Studenti v zadání dostali navíc pokyn, že z nabídky mohou vybrat více možností.

Nejčastěji kroužkovaným úslovím se stala se 103 hlasy (tj. 19,5 %) *Achillova pata*, která se na prvním místě umístila také v dotaznících žáků základních škol, přestože získala ještě o 15 hlasů méně. Na druhém místě se umístilo úsloví *Trójský kůň* s 96 hlasy (tj. 18,1 %). I toto úsloví se

²⁴⁸ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 53.

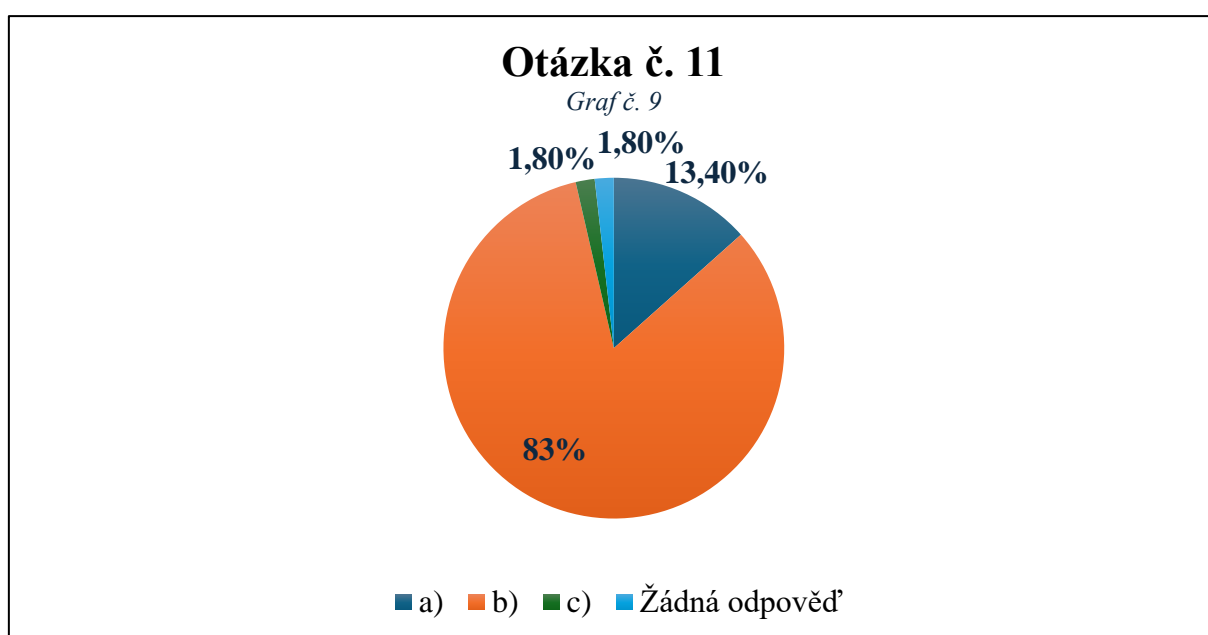
umístilo na shodném místě s výsledky dotazníků žáků základních škol, avšak zde byl rozdíl v hlasech ještě o něco větší, a to přesně o 26 hlasů. Třetí místo zaujalo úsloví *Pandořina skříňka* s 69 hlasy (13 %). V dotaznicích od žáků základních škol se toto úsloví umístilo až na místě čtvrtém. Středoškoláci na čtvrté místo svými 63 hlasy (11,9 %) dosadili úsloví *Damoklův meč*, které se v rámci dotazníků ze základních škol umístilo opět o příčku níž, tedy na místě pátém. Středoškoláci však na páté místo dosadili úsloví *Maraton*, které získalo 55 hlasů (tj. 10,4 %). A právě *Maraton* skončil v dotaznicích žáků základních škol na místě třetím. 40 hlasů (tj. 7,6 %) získalo úsloví *Sisyfovská práce*, 33 hlasů (tj. 6,2 %) potom úsloví *Tantalova muka*, 31 hlasů (5,9 %) úsloví *Ariadnina nit* a následných 20 hlasů (tj. 3,8 %) úsloví *Nosit sovy do Athén*. Na poslední příčce se umístilo úsloví *Pyrrhovo vítězství* s 15 hlasy (tj. 2,8 %). Žádnou z možností nezakroužkovali celkem 4 studenti (tj. 0,8 %).²⁴⁹ Viz Graf č. 8.

²⁴⁹ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 54.

11.2.11 **Otázka č. 11: Kde sídlil Zeus?**

Nyní už se bude až do otázky č.15 jednat o otázky s jedinou možnou odpovědí. Na otázku „*Kde sídlil Zeus?*“ mohli studenti vybírat ze tří různých variant. Správnou možnost *na hoře Olymp* vybralo 93 studentů (tj. 83 %). Oproti žákům základních škol došlo k velkému zlepšení, protože tam označilo správnou možnost 74,1 % žáků, tj. zlepšení o necelých 9 %. Špatnou odpověď zvolilo 17 studentů (tj. 15,2 %) a žádnou odpověď neuvedli studenti 2 (tj. 1,8 %). Nicméně vzhledem k početnímu zastoupení textů souvisejících s antickou mytologií v učebnicích a čítankách pro střední školy jsem předpokládala, že právě tato otázka by neměla studentům činit nějaké větší obtíže, a že výsledný počet správných odpovědí bude ještě o něco vyšší.²⁵⁰ Viz Graf č. 9.

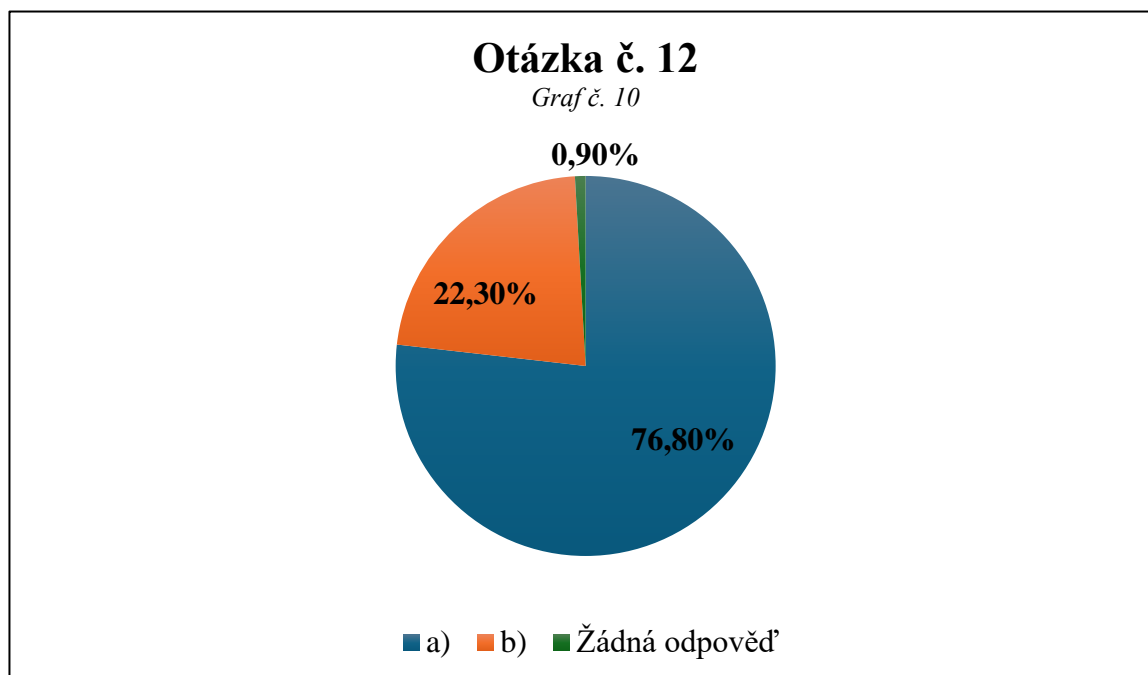
11.2.12 **Otázka č. 12: Které dílo je starší – Epos o Gilgamešovi z asyrsko-babylonských tabulek, nebo báje Eduarda Petišky O mezopotámském králi Gilgamešovi?**

U této otázky jsem předpokládala, že by měla být špatná nebo žádná odpověď zakroužkována v naprosto minimálních počtech. O to víc mě překvapilo, že poměr špatné a žádné odpovědi vůči odpovědi správné nebyl zas až tak velký. Správnou odpověď zakroužkovalo, z mého pohledu, pouhých 86 studentů (tj. 76,8 %) a špatnou nebo žádnou odpověď 26 studentů, kteří dohromady tvoří 23,2 %. V porovnání s výsledky dotazníků vyplněných žáky základních škol však nejde o žádný velký rozdíl. Zde správnou odpověď vybralo pouhých 62,5 % žáků. Proto,

²⁵⁰ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 54–55.

na základě uvedených výsledků, řadím tuto otázku mezi ty, které činí jak žákům základních škol, tak studentům středních škol více či méně problémy.²⁵¹ Viz *Graf č. 10*.

11.2.13 **Otázka č. 13: Kdo to byl Gilgameš?**

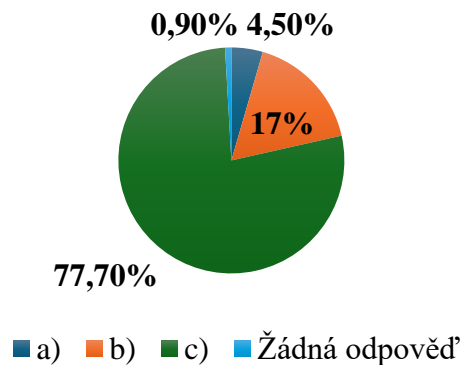
Tuto otázku jsem se do dotazníku rozhodla zařadit z toho důvodu, že informace nebo text týkající se postavy Gilgameše najdeme skoro ve všech učebnicích a čítankách jak pro školy základní, tak pro školy střední. I z toho důvodu jsem předpokládala, že ani tato otázka by studentům neměla činit žádné větší obtíže. Nicméně ani zde nebyly výsledky zcela jednoznačné. Správná odpověď byla zakroužkována 87krát (tj. 77,7 %). Špatnou nebo žádnou odpověď uvedlo 24 studentů (tj. 21,5 %). Nicméně v porovnání s výsledky dotazníků žáků základních škol je 77,7 % pro správnou odpověď ještě velmi pozitivní výsledek. Žáci základních škol totiž zakroužkovali správnou odpověď pouze ve 48,2 %. Zde tedy vidím velký posun k lepšímu a výsledky otázky hodnotím spíše pozitivně.²⁵² Viz *Graf č. 11*.

²⁵¹ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 55.

²⁵² *Tamtéž*, s. 56.

Otázka č. 13

Graf č. 11

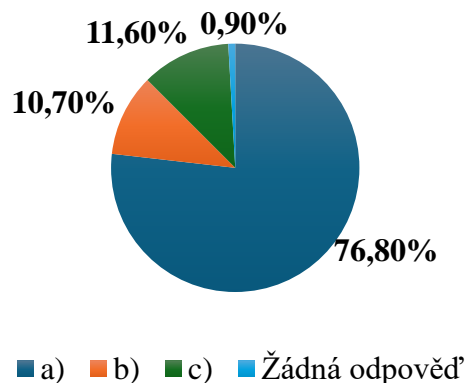
11.2.14 Otázka č. 14: Kdo to byla Vesna?

Na odpovědi k této otázce jsem byla obzvláště zvědavá, protože při průzkumu učebnic a čítanek pro střední školy jsem zjistila, že ani jedna z těch, které jsem si ke svému průzkumu vybrala, neobsahovala žádnou ukázkou, žádné informace ani pouhou zmínku týkající se slovanské mytologie, tzn. že v tomto případě záleželo na tom, jaké vědomosti si studenti uchovali ze studia na základních školách nebo z vlastního samostudia.

Správnou odpověď nakonec zakroužkovalo 86 studentů (tj. 76,8 %), což ve výsledku považuji za poměrně pozitivní i vzhledem k tomu, že žáci základních škol odpověděli na tuto otázku správně v pouhých 58 %. Špatně nebo vůbec odpovědělo celkem 25 studentů (tj. 23,2 %).²⁵³ Viz Graf č. 12.

Otázka č. 14

Graf č. 12

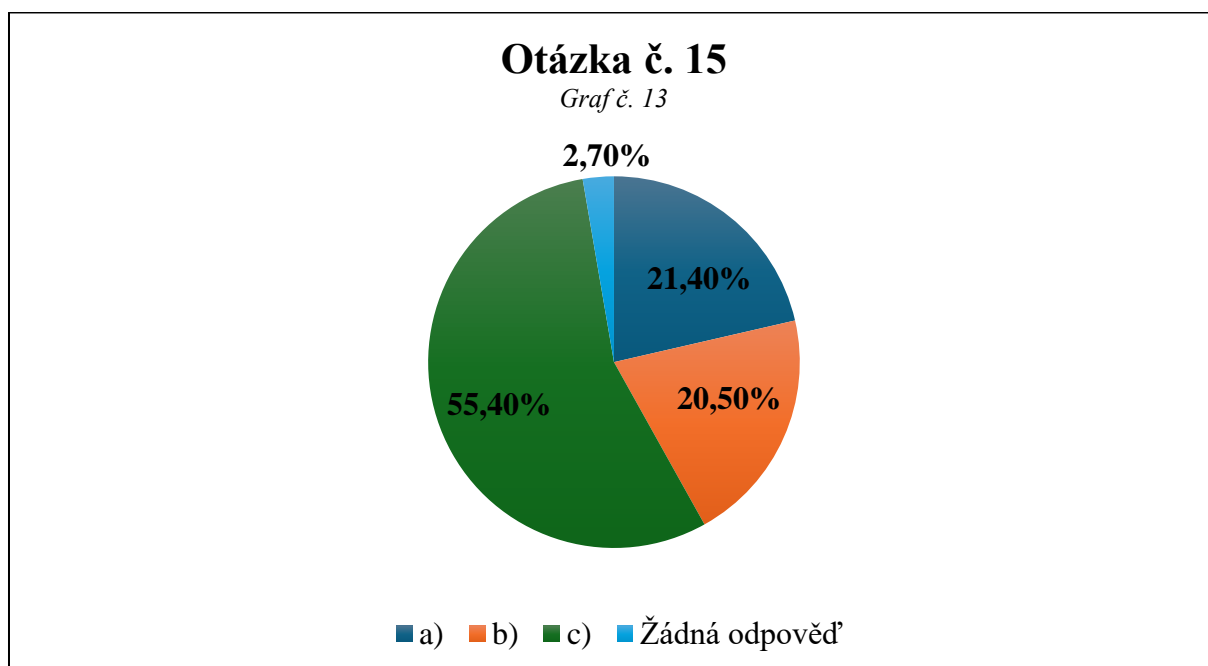

²⁵³ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 56.

11.2.15 **Otázka č. 15: Kdo to byla Hathor?**

V rámci dotazování se žáků na základních školách byla tato otázka jediným případem, kdy žáci odpověděli většinou buď špatně, nebo vůbec. I proto jsem byla zvědavá, jestli zde došlo, mezi vědomostmi žáků základních škol a studentů středních škol, k nějakému posunu. Výsledek ukázal, že ano. Avšak i přesto zůstává tato vědomostní otázka i nadále otázkou s nejhorsími výsledky.

Pouhých 62 studentů (tj. 55,4 %) vybralo správnou odpověď. Špatnou nebo žádnou odpověď uvedlo celkem 50 studentů (tj. 44,6 %). Dle mého názoru nejsou tato čísla dobrými výsledky, avšak v porovnání s výsledky žáků ze základních škol, kde správnou odpověď zakroužkovalo pouhých 38 studentů (tj. 33,9 %) a celkem 74 studentů (66,1 %) vybralo odpověď špatnou nebo neuvedlo žádnou, je pozitivní už jen to, že správně odpověděla více než polovina všech dotazovaných středoškolských studentů.²⁵⁴ Viz *Graf č. 13*.

²⁵⁴ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 57.

11.3 **Závěrečné shrnutí výsledků dotazníků:**

Výsledek zjištěný z dotazníků lze hodnotit celkově pozitivně. Na výsledcích studentů středních škol lze pozorovat, že ve vědomostních otázkách došlo oproti výsledkům žáků škol základních k pozitivním posunům – buď došlo k vylepšení výsledků, nebo zůstaly na stejné úrovni, v žádném případě se však výsledky vědomostních otázek nezhoršily. Ve výsledcích otázek preferenčních lze vyčíst, že studenti středních škol a žáci základních škol mají preference ohledně mýtické tematiky velmi podobné. Tím stěžejním, co jsme se však z dotazníků dozvěděli je, že mýty a mytické příběhy jsou i v dnešní době a pro dnešní studenty něčím, co je zajímavá a o čem by se rádi dozvěděli více. Zejména z toho bychom měli při další práci vycházet.²⁵⁵

---

²⁵⁵ ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce, s. 46–57.

12 Návrh výuky na vyučovací jednotku a její realizace

12.1 Úvod do návrhu a realizace vyučovací jednotky

Kromě zhodnocení dotazníků vyplněných studenty 1.–4. ročníků středních škol a jejich porovnání s dotazníky vyplněnými žáky 5.–9. tříd základních škol se praktická část diplomové práce věnuje také návrhu vyučovací jednotky. Konkrétně se jedná o dvě za sebou jdoucí vyučovací hodiny, jejichž tématem je archetyp mytologického hrdiny a jeho cesty, což tematicky navazuje na teoretickou část této práce. V kapitolách *Monomýtus*, *Mytický hrdina*, *Etapy cesty mytického hrdiny* a *Cíl cesty mytického hrdiny* byly důkladně popsány veškeré náležitosti, ze kterých budeme při přípravě a realizaci výuky vycházet.

Příprava byla vypracována pro čtyřletý maturitní obor středních odborných škol a je v souladu s patřičným rámcovým vzdělávacím programem. V tomto případě se jedná v obecné rovině o rámcový vzdělávací program pro obory středního vzdělávání s maturitní zkouškou. A protože byl tento návrh realizován na *Střední škole obchodní a služeb SČMSD v Poličce, s.r.o.* v 1. ročníku oboru *Kosmetických služeb*, je možné blíže uvést, že byl pro tyto účely vybrán rámcový vzdělávací program pro obor *Kosmetické služby*.²⁵⁶

12.2 Použité metody a postupy při tvorbě návrhu a realizace vyučovací jednotky:

V rámci tvorby i realizace výuky bylo pracováno s několika různými výukovými metodami. Z klasických výukových metod byly využity metody slovní, konkrétně vysvětlování a práce s textem²⁵⁷ a metody dovednostně praktické, v tomto případě metoda produkční.²⁵⁸ Z hlediska komplexních výukových metod metody skupinové a kooperativní výuky a brainstormingu.²⁵⁹

První uplatněnou stěžejní metodou byl brainstorming, který podněcuje k tvůrčímu myšlení a jeho smyslem je vyprodukovat co nejvíce nápadů a posléze posoudit jejich užitečnost. Přestože tato metoda nenabízí úplné dořešení daného problému, její výsledky se ukazují být pro

---

²⁵⁶ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání: 96-41-L/01 Kosmetické služby*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. Dostupné z: Microsoft Word - RVP 6941L01 Kosmetické služby.doc (nuov.cz), s.16.

²⁵⁷ MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5, s. 57–68.

²⁵⁸ *Tamtéž*, s. 103–104.

²⁵⁹ *Tamtéž*, s. 137–167.

další fáze a metody řešení daného problému účinné.²⁶⁰ Následuje práce s textem, což je výuková metoda založená na zpracovávání textových informací nejrůznějšími způsoby. V našem případě směřovala k získání nových poznatků.²⁶¹ Na jejich základě se dále uplatnila metoda produkční, která zahrnuje veškeré postupy a úkony, při nichž vzniká nějaký produkt, výkon, výtvar či výstup. V naší souvislosti se jednalo o úkon psaní a výsledkem byl text vzniklý na základě dříve získaných informací.²⁶²

12.3 Příprava na vyučovací jednotku:

Škola: Střední škola obchodní a služeb SČMSD Polička, s.r.o.			Třída: 1. B (První ročník kosmetických služeb)
Školní rok: 2023/2024	Předmět: Český jazyk a literatura	Vyučovací hodina: 1. + 2. hodina	Tematický okruh: Práce s literárním textem – Četba a interpretace literárního textu
Datum: 5. 4. 2024 (8:00–9:35)	Poznámky: Praxe ve třídě magistry Lenky Hegrové Dvě za sebou jdoucí vyučovací hodiny		
Počet studentů ve třídě: 17			
Typ vyučovacích hodin: Smíšené vyučovací hodiny			
Jméno a příjmení: Bc. Anna Štěrbová			
Ročník: 2023/2024, 2. ročník navazujícího magisterského studia			
Aprobace: CJB – DEB			

²⁶⁰ MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5, s. 164.

²⁶¹ *Tamtéž*, s. 64.

²⁶² *Tamtéž*, s. 103.

Cíle vyučovací jednotky:

- **Vzdělávací cíl:** Student vyjmenuje jednotlivé etapy cesty mytologického hrdiny.
- **Schopnostně-dovednostní cíl:** Student přiřadí části vybraného literárního textu k jednotlivým etapám cesty mytologického hrdiny.
- **Výchovný cíl:** Student popíše, z jakých hledisek může být cesta mytologického hrdiny aktuální i pro dnešní dobu.

Vyučovací jednotka v souvislosti s RVP:

V souvislosti s rámcovým vzdělávacím programem *Kosmetické služby* zařadíme danou vyučovací jednotku do oblasti *Práce s textem a získávání informací – získávání a zpracovávání informací z textu, jejich třídění a hodnocení a zpětná reprodukce textu, jeho transformace do jiné podoby*. Výsledky vzdělávání, teda očekávanými výstupy potom jsou: *žák samostatně zpracovává informace, žák rozumí obsahu textu i jeho částí a žák zjišťuje potřebné informace z dostupných zdrojů, umí si je vybírat a přistupovat k nim kriticky.*²⁶³

Klíčové kompetence vyučovací jednotky:

Zde zmíněné jednotlivé klíčové kompetence vycházejí přímo z rámcového vzdělávacího programu *Kosmetické služby*:

- **Kompetence k učení:** „*Žák v textu efektivně vyhledává a zpracovává informace.*“²⁶⁴
- **Kompetence k řešení problémů:** „*Žák volí prostředky a způsoby (pomůcky, studijní literaturu, metody a techniky) vhodné pro splnění jednotlivých aktivit.*“²⁶⁵
- **Komunikativní kompetence:** „*Žák formuluje své myšlenky srozumitelně a souvisle, v písemné podobě přehledně a jazykově správně.*“²⁶⁶
- **Personální a sociální kompetence:** „*Žák pracuje v týmu a podílí se na realizaci společných pracovních a jiných činností.*“²⁶⁷

---

²⁶³ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání: 96-41-L/01 Kosmetické služby*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. Dostupné z: Microsoft Word - RVP 6941L01 Kosmetické služby.doc (nuov.cz), s.16.

²⁶⁴ *Tamtéž*, s. 7.

²⁶⁵ *Tamtéž*, s. 7.

²⁶⁶ *Tamtéž*, s. 7.

²⁶⁷ *Tamtéž*, s. 8.

- **Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi:** „Žák pracuje s informacemi z různých zdrojů nesenými na různých médiích (tištěných, elektronických, audiovizuálních, a to i s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií).“²⁶⁸

Obsah vyučovací jednotky:

Na úvod první vyučovací hodiny proběhne tzv. *brainstorming* na téma mýtus. Od studentů se očekává, že se budou k pojmu „mýtus“ vyslovovat v nejrůznějších souvislostech, které je napadnou. Na základě výsledků brainstormingu má vyučující možnost získat přehled o tom, na jaké úrovni znalostí studenti jsou a co je možné již vynechat či naopak, co je nutné ještě doplnit.

Následují otázky určené studentům, které se v tomto případě již věnují samotné postavě mytologického hrdiny. Studenti mají odpovědět na otázky tohoto typu: *Kdo se ti jako první vybaví, když se řekne slovní spojení mytologický hrdina? Co myslíš, že je úkolem mytologického hrdiny? Můžeme se i dnes setkat v nějakém prostředí s mytologickým hrdinou? Pokud ano, tak s jakým?*

Po ukončení diskuse na téma postavy mytologického hrdiny následuje rozdělení textu, se kterým budeme v této vyučovací jednotce pracovat. Konkrétně se jedná o text z díla *Staré řecké báje a pověsti* od Eduarda Petišky: *Prométheus*.²⁶⁹ Nejdříve si studentky vyzkouší daný pojem vyhledat v encyklopedii *Encyklopedie antické mytologie* a následně stručně charakterizují postavu hlavního hrdiny.²⁷⁰ Poté proběhne společné přečtení textu a teprve následně bude vyučující studenty seznamovat s jednotlivými etapami cesty mytologického hrdiny – aby byl student schopen získané znalosti aplikovat do předložené textové ukázky. V následujícím úkolu budou studenti dělit předloženou ukázku do jednotlivých etap cesty mytologického hrdiny tak, jak jim to bylo vysvětleno.

V další části vyučovací jednotky dostanou studenti za úkol ve skupinách vymyslet kratší text, který by se týkal cesty moderního hrdiny v návaznosti právě na etapy cesty mytologického hrdiny. Na konci vyučovací jednotky budou studenti své výtvary prezentovat před třídou.

---

²⁶⁸ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání: 96-41-L/01 Kosmetické služby*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. Dostupné z: Microsoft Word - RVP 6941L01 Kosmetické služby.doc (nuov.cz), s.16.

²⁶⁹ PETIŠKA, Eduard. *Staré řecké báje a pověsti*. Brno: Education, 2013. ISBN 978-80-87781-07-4, s. 6–8.

²⁷⁰ FINK, Gerhard. *Encyklopedie antické mytologie*. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-99-9, s. 290–292.

12.4 Reflexe vyučovací jednotky z pohledu vyučující:

Podle mého názoru se tato vyučovací jednotka velmi povedla. Ve třídě bylo přítomných 16 ze 17 studentek a všechny spolupracovaly od začátku první hodiny až do konce hodiny druhé. Zrovna se velmi hodilo, že se danému tématu, tedy antické literatuře, nedávno věnovaly i v rámci běžné výuky českého jazyka a literatury. Předpokládám, že i díky tomu byla hned první aktivita (metoda) *brainstorming* na téma mýtus skutečně bohatá. Studentky se snažily termín mýtus jednoduše charakterizovat, uváděly jednotlivé mytologické systémy, mnohé bohy a jiné mytické postavy, ale také samotné mytické příběhy či rovnou celá literární díla, jež nějakým způsobem z mýtu vycházejí.

Následující část, která se již týkala samotné postavy mytického hrdiny, se nesla v podobném duchu. Zajímavé bylo, že nejčastěji byli jmenováni ti bozi, kteří jsou z nějakého důvodu populární i v dnešní době. Studentky často zmiňovaly postavy bohů vystupujících ve filmech společnosti Marvel či jakýchkoliv jiných, většinou však akčních a dramatických filmech s mytickou tematikou. V případě otázek *Můžeme se i dnes setkat v nějakém prostředí s mytologickým hrdinou? Pokud ano, tak s jakým?* nastal dle očekávání problém, proto jsme se rovnou přesunuly k další části vyučovací jednotky, ve které jsme na ní hledaly odpověď.

Text popisující osud Prométhea od Eduarda Petišky zvládly studentky přečíst rychleji, než jsem předpokládala. Pozitivní bylo také zjištění, že většina ze studentek nečetla vybraný text poprvé. Následovalo seznamování se s jednotlivými etapami cesty mytologického hrdiny. K mému překvapení si studentky začaly z vlastní iniciativy do daného textu dělat poznámky, díky čemuž měly následující úkol, vyznačit v předloženém textu jednotlivé etapy cesty mytologického hrdiny, splněný velmi rychle.

O to více času měly na samostatnou tvorbu příběhů, které vytvářely ve skupinách po čtyřech. Vznikly tak 4 skupiny, které psaly krátký text se stejným zadáním, ale jejich výsledky se od sebe snad nemohly více lišit. První skupina pojala text jako sci-fi příběh, ve kterém se mytologický hrdina z dob minulých přenesl v čase do doby dnešní, a jeho úkolem bylo zachránit lidstvo před velkou hrozbou z vesmíru. Druhá skupina představila hrdinu, který byl „vyššími silami“ předurčen k záchraně našeho světa před blíže neuvedenou hrozbou, přestože se tomuto úkolu všemožnými způsoby bránil. Třetí skupina si moderního hrdinu představila coby vědce, který veškerý svůj osobní a soukromý život obětoval k vytvoření léku proti rakovině. A poslední skupina svého moderního hrdinu pojala jako studenta, který musí zdolat všechny nástrahy a překážky, které ho na cestě jeho studiem provázejí, avšak ve výsledku je ve

své činnosti úspěšný. Velmi mě potěšilo, když mě nakonec studentky požádaly o to, aby si jimi vytvořené příběhy mohly nechat a nakopírovat. Každá z nich si chtěla vytvořený příběh vložit do svého portfolia, které si se svou vyučující vedou.

13 Závěr

Na základě práce s učebnicemi a čítankami pro střední školy jsme zjistili, že pokud se učitel rozhodne pracovat s tématem mýtů jinak než povrchově, jeho možnost výběru je značně omezená. Stejně jako při průzkumu čítanek a učebnic pro 5.–9. třídy základních škol jsme i v tomto případě zjistili, že nejvíce mytologických textů se vztahuje k mytologii antické. Ostatní mytologie jsou svým zastoupením velmi omezené a v některých případech, troufám si dokonce říct, že většině případů, se nevyskytují vůbec, přestože z dotazníkového šetření jsme se dozvěděli, že je to téma, které je pro dnešní studenty stále atraktivní. Proč jim ho tedy nenabídnout a nezprostředkovat? Pro samotného pedagoga by to však znamenalo vyvinout samostatnou aktivitu a nepracovat s pouze jednou čítankou či učebnicí, protože jak vyplynulo z našeho pozorování, žádná ideální čítanka, která by obsahovala dostatek textových ukázek, které by byly z hlediska jednotlivých mytologických systémů poměrem shodně zastoupeny, a které by zároveň obsahovaly alespoň základní teoretický úvod do problematiky mýtů a jednotlivých mytologií, jednoduše neexistuje. Proto jsem se rozhodla vytvořit jakýsi „seznam doporučené literatury“, ve které zájemci naleznou několik, většinou současných, monografií, ze kterých by mohli čerpat inspiraci pro další práci s mýty v hodinách českého jazyka a literatury. Viz *Příloha E*.

Dotazníky ukázaly, že vědomosti studentů středních škol se oproti vědomostem žáků základních škol zlepšily a že i v dnešní době jsou mýty a mytologie tématem pro dnešní generaci zajímavým. I nadále jsem však toho názoru, že systém, který je v českém školství nyní nastaven, není práci s mytologickými texty a příběhy nakloněn. Připomeňme si, že pouhých 16,2 % studentů uvedlo, že se mytickými příběhy setká nejčastěji v učebnicích a jen 37,5 % studentů je toho názoru, že se s mytickými příběhy setká nejčastěji ve škole. To jsou čísla, kterým bychom měli věnovat pozornost a přinejmenším se nad nimi alespoň zamyslet. Myslím si, že i samotní studenti by uvítali, kdyby jak na základních, tak středních školách nečetli stále dokola jen *Epos o Gilgamešovi* a příběhy jako ze *Starých řeckých bájí a pověstí*.

Navržená a zrealizovaná hodina totiž ukázala, že se s tématem mýtů dá pracovat i takovými způsoby, které studenty skutečně oslovují. Snaha o propojení dávných mytických příběhů se současností se ukázala být velmi přínosná.

Závěrem si myslím, že téma mýtů a jednotlivé mytické příběhy mají i v dnešní době co nabídnout a je jen na nás, jaký prostor jim ve výuce českého jazyka a literatury poskytneme a jak k němu přistoupíme.

14 Seznam literatury

14.1 Monografie:

1. BROWN, Abbie; BRADISH, Sarah a LITCHFIELD, Mary a kol. *Severská mytologie: Příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*. Brno: Pangea, 2021. ISBN 978-80-7585-563-3.
2. CAMPBELL, Joseph. *Mýty: Legendy dávných věků v našem denním životě*. Praha: Pragma, 1998. ISBN 80-7205-491-0.
3. CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4.
4. ELIADE, Mircea. *Mýtus a skutečnost*. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3188-8.
5. ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: Archetypy a opakování*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1993. ISBN 80-85241-51-X.
6. FILIPSKÝ, Jan. *Encyklopedie indické mytologie: Postavy indických bájí a letopisů*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-52-4.
7. FINK, Gerhard. *Encyklopedie antické mytologie*. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-99-9.
8. FRANZ, Marie-Lousie von. *Mýtus a psychologie: Mýty o stvoření světa z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-343-9.
9. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-8593179-6.
10. HAWTHORNE, Nathaniel; BIRD, M. a LLOYD, Guy a kol. *Antická mytologie: Mýty a legendy starověku*. Brno: Pangea, 2022. ISBN 978-80-7585-716-3.
11. HOMÉROS. *Ílias*. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. ISBN 978-80-7587-955-4.
12. HRYCH, Ervín. *Velká kniha bohů a bájných hrdinů*. Praha: Regia, 1999. ISBN 80-902484-9-7.
13. JUNG, Carl Gustav. *Archetypy a nevědomí*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. ISBN 80-85880-16-4.
14. KERÉNYI, Karl a JUNG, Carl Gustav. *Věda o mytologii*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2004. ISBN 80-85880-32-6.
15. KOZÁK, Jan. *Monomýtus: Syntetické pojednání o teorii mýtu*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7530-360-8.
16. KRAMER, Samuel Noah. *Mytologie starověku*. Praha: Orbis, 1977. ISBN 11-128-77.
17. KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Mýtus, filosofie a věda, I. a II.: Filosofie mezi Homérem a Descartem*. Praha: Hrnčířství a nakladatelství Michal Jůza a Eva Jůzová, 1996. ISBN 80-7111-021-3.

18. MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
19. PETIŠKA, Eduard. *Staré řecké báje a pověsti*. Brno: Education, 2013. ISBN 978-80-87781-07-4.
20. SELIER, Philippe. *Co je literární mýtus* in KYLOUŠEK, Petr. *Znak, struktura, vyprávění: Výbor z prací francouzského strukturalismu*. Brno: Host, 2002.
21. ŠTĚRBOVÁ, Anna. *Využití mýtů na základních školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce.
22. VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-187-6.
23. VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. ISBN 22-141-84.
24. ZBAVITEL, Dušan; MERHAUTOVÁ, Eliška; a KNÍŽKOVÁ, Hana. *Bohové s lotosovýmá očima: Hinduistické mýty v indické literatuře tří tisíciletí*. Vydání druhé. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-702-1215-2.

14.2 **Školní čítanky a učebnice pro 1.–4. ročníky středních škol a 5.–9. ročníky základních škol:**

1. BAUER, Alois. *Literatura: Přehled světové a české literatury s ukázkami textů*. Olomouc: Rubiko, 2005. ISBN 80-85839-69-5.
2. BLAŽKE, Jaroslav. *Kouzelné zrcadlo literatury: Od nejstarších písemných památek k osvícenství*. Brno: Atlantis, 1998. ISBN 80-7108-161-2.
3. BLÁHOVÁ, Renata. *Literatura pro 1. ročník středních škol*. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-115-2.
4. BOLCKOVÁ, Lenka a ŠTOCHL, Miroslav. *Příprava na státní maturitu – literatura*. Vydání druhé. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1662-7.
5. BOROVIČKA, Lukáš; KŘÍŽOVÁ, Hana; MLADĚJOVSKÁ, Aneta; SVOBODOVÁ, Iva a ŠIDÁK, Pavel a kol. *Nová literatura pro střední školy 1 - učebnice*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-295-1.
6. BOŘKOVEC, Martin; FRNKOVÁ, Eva; JEDLIČKOVÁ, Lenka; SOBOLOVÁ, Zdeňka a ŠTRPKOVÁ, Kateřina a kol. *Literatura pro střední školy s ukázkami literárních děl – Učebnice pro 1. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2018. ISBN 978-80-7563-104-6.

7. CALTÍKOVÁ, Milada a HOFFMANN, Bohuslav. *Průvodce díly světové a české literatury (svazek A)*. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-69-0.
8. CHRÁSTECKÁ, Jana. *Nová literatura v kostce pro střední školy*. Praha: Fragment, 2019. ISBN 978-80-253-4320-3.
9. CHRÁSTECKÁ, Jana. *Nová čítanka 1 k Literatuře v kostce*. Praha: Fragment, 2019. ISBN 978-80-253-4316-6.
10. HANZOVÁ, Marie a Jiří ŽÁČEK. *Čítanka 9: Čítanka pro 9. ročník základní školy a kvartu víceletého gymnázia*. Praha: Fragment, 1999. ISBN 80-7200-282-1.
11. HAVLÍČKOVÁ, Iveta. *Odmaturuj z literatury 2*. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-86285-83-9.
12. HÁNOVÁ, Eva. *Odmaturuj z literatury 1*. Vydání třetí. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-7358-016-0.
13. HOFFMANNOVÁ, Jana a Bohuslav HOFFMANN. *Český jazyk 6: Literatura a komunikace*. Praha: Práce, 1998. ISBN 80-208-0470-6.
14. HOFFMANN, Bohuslav a HOFFMANNOVÁ, Jana. *Český jazyk: Česká a světová literatura pro maturanty a zájemce o studium na vysokých školách*. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-72-0.
15. HORÁKOVÁ, Michaela. *Literatura: Výbor textů, interpretace, literární teorie*. Praha: Scientia, spol. s r. o., pedagogické nakladatelství, 1996. ISBN 80-7183-042-9.
16. JANÁČKOVÁ, Zita. *Čítanka pro 6. ročník: Čtení s porozuměním*. Brno: Nová škola – DUHA, 2013. ISBN 978-80-87591-37-6.
17. JEDLIČKOVÁ, Lenka; JIŘÍČKOVÁ, Eva a ŠTRPKOVÁ, Kateřina. *Literatura: Pracovní učebnice pro SOU s maturitou*. Praha: Taktik, 2022. ISBN 978-80-7563-450-4.
18. LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Eva BERÁNKOVÁ. *Čítanka 7: Pro 7. ročník základní školy a sekundu víceletého gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-323-X.
19. MARTINKOVÁ, Věra. *Čítanka 1: Pro 1. ročník středních škol*. Vydání druhé. Praha: Tripolia, 2001. ISBN 80-86448-14-2.
20. MĚCHUROVÁ, Albína, Jiří ŽÁČEK a Kateřina HORÁČKOVÁ. *Čítanka pro 5. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 8071682551 9788071682554.
21. NEZKUSIL, Vladimír. *Čítanka pro 1. ročník středních škol: Nejstarší literární památky, Počátky českého národního obrození*. Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-162-8.

22. NOVOTNÝ, Jiří. *Učebnice literatury pro střední školy: Literatura v souvislostech 1*. Vydání druhé. Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 978-80-7489-007-9.
23. NOVOTNÝ, Vladimír a STEJSKALOVÁ, Anna. *Český jazyk a literatura: Univerzální příručka pro maturanty a uchazeče o studium na vysokých školách*. Praha: Orfeus, 1992. ISBN 80-85522-16-0.
24. PECHOVÁ, Drahoslava a Zuzana ŽITNÁ. *Čítanka pro 5. ročník*. Úvaly: Jinan, 1994.
25. SLANAŘ, Otakar. *Čítanka 1: K literatuře – přehledu SŠ učiva*. Třebíč: Mráková Petra Ing., 2014. ISBN 80-902571-8-6.
26. SOCHOROVÁ, Marie. *Čítanka 1: K literatuře v kostce pro střední školy*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999. ISBN 80-7200-310-0.
27. SOUKAL, Josef. *Čítanka pro 1. ročník gymnázií*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2001. ISBN 80-7235-153-2.
28. SOUKAL, Josef. *Čítanka pro 1. ročník SOŠ*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2000. ISBN 80-7235-129-X.
29. SOUKAL, Josef. *Čítanka pro učební obory SOU – pro tříleté učební obory středních odborných učilišť*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2006. ISBN 80-7235-324-1.
30. ŠRŮTA, Petr. *Nová maturita z literatury (snadno a úspěšně)*. Praha: PLOT, 2014. ISBN 978-80-7428-231-7.

14.3 **ŠVP a RVP:**

1. MŠMT. *Rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: rvp.pdf (vzdelavacisluzby.cz).
2. MŠMT. *Rámcový vzdělávací program gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. Dostupné z: [RVPg_FINAL - DAVID.indd](#) (vzdelavacisluzby.cz).
3. MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání: 96-41-L/01 Kosmetické služby*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. Dostupné z: Microsoft Word - [RVP 6941L01 Kosmetické služby.doc](#) (nuov.cz).
4. MŠMT: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. Dostupné z: [Rámcový vzdělávací](#) (vzdelavacisluzby.cz).

15 Přílohy

15.1 Příloha A: Dotazník

Milí studenti,

jmenuji se Anna Štěrbová a jsem studentka 1. ročníku navazujícího magisterského studia pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Obracím se na vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který poslouží jako podklad pro Diplomovou práci na téma *Využití mýtů v českém jazyce a literatuře na středních školách a porovnání s jejich využitím v českém jazyce a literatuře na základních školách.*

Ráda bych vás upozornila, že vyplnění dotazníku je dobrovolné a zcela anonymní, to znamená, že dotazník nemusíte podepisovat. Proto prosím o co nejpřesnější a nejpravdivější vyplnění. Dále upozorňuji, že dotazník není test a nebude kontrolován ani známkován vašim vyučujícím.

Při vyplňování postupujte podle v zadání uvedených instrukcí.

Za vaše vyplnění a spolupráci předem děkuji.

Jakého jsi pohlaví? Zakroužkuj.

- a) Jsem chlapec
- b) Jsem dívka

Do které třídy chodíš? Zakroužkuj.

- a) 1. ročník
- b) 2. ročník
- c) 3. ročník
- d) 4. ročník

---

1. Zajímáš se o mytologii a mýtické příběhy? Zakroužkuj.

- a) Ano
- b) Ne

2. Které mýty z nabídky jsou ti nejznámější či nejbližší? Zakroužkuj. Z nabídky můžeš vybrat i více možností.

- a) Antické mýty – řecké a římské mýty
- b) Severské mýty – např. Vikingové
- c) Keltské mýty – např. legendy o králi Artušovi
- d) Slovanské mýty
- e) Egyptské mýty
- f) Mezopotámské mýty
- g) Perské mýty
- h) Čínské mýty
- i) Japonské mýty
- j) Indiánské mýty

3. Znáš mytologii a mýty více ze školního, nebo domácího prostředí? Zakroužkuj.

- a) Ze školy
- b) Z domu – od rodiny či přátel
- c) Z obojího – ze školy i z domu
- d) Ani z jednoho

4. Kde se nejčastěji s mytologickou tematikou setkáš? Zakroužkuj nebo napiš.

Z nabídky můžeš vybrat i více možností.

- a) Školní učebnice
- b) Knihy
- c) Filmy – dobrodružný, akční, fantasy, drama, pohádka
- d) Počítačové hry
- e) Deskové hry
- f) Internet
- g) Jiné – napiš: _____

5. Vybavíš si jméno nějakého bájného boha či poloboha? Napiš. Můžeš připsat, kde ses o něm dozvěděl/a.

---

6. **Která z uvedených skupin mýtů by tě nejvíce zajímala? O kterých mýtech by ses rád/a dozvěděla něco nového? Zakroužkuj. Z nabídky můžeš vybrat i více možností.**

- a) Antické mýty – řecké a římské mýty
- b) Severské mýty – např. Vikingové
- c) Keltské mýty – např. legendy o králi Artušovi
- d) Slovanské mýty
- e) Egyptské mýty
- f) Mezopotámské mýty
- g) Perské mýty
- h) Čínské mýty
- i) Japonské mýty
- j) Indiánské mýty

7. **Četl/a jsi nějakou knihu s mýtickou tematikou? Kterou? Viděl/a jsi nějaký film s mýtickou tematikou? Který? Napiš.**

---

8. **Znáš některou z těchto knih? Zakroužkuj. Z nabídky můžeš vybrat i více možností.**

- a) Doskočilová, Hana: *Diogenes v sudu a dalších dvacet známých příběhů z doby dávné a nejdávnější*
- b) Hudec, Ivan: *Báje a mýty starých Slovanů*
- c) Hulpach, Vladimír: *Návrat opeřeného hada*
- d) Mertlík, Rudolf: *Starověké báje a pověsti*
- e) Petiška, Eduard: *Příběhy, na které svítilo slunce*
- f) Petiška, Eduard: *Staré řecké báje a pověsti*
- g) Quesnel, Alain: *Mýty a legendy: Egypt, Řecko, Galie*
- h) Ragache, Giles: *Mýty a legendy: Evropa*
- i) Ragache, Giles: *Mýty a legendy: Vikingové*
- j) Zamarovský, Vojtěch: *Sinuhet*

9. Co je to BÁJE/MÝTUS? Zakroužkuj správnou odpověď.

- a) Smyšlené vyprávění o tom, jak si lidé v dávných dobách vysvětlovali přírodní jevy a svět. Vystupují v nich bohové a hrdinové s nadlidskými schopnostmi.
- b) Krátký poučný příběh, v němž zvířata a věci myslí a jednají jako lidé.
- c) Literární dílo určené k předvádění na scéně.

10. Znáš některá z uvedených úsloví vzniklých z řeckých bájí, která se dodnes používají? Zakroužkuj. Z nabídky můžeš vybrat i více možností.

- a) Achillova pata
- b) Pyrrhovo vítězství
- c) Damoklův meč
- d) Sisyfovská práce
- e) Pandořina skříňka
- f) Maraton
- g) Ariadnina nit
- h) Tantalova muka
- i) Nosit sovy do Athén
- j) Trójský kůň

11. Kde sídlil Zeus? Zakroužkuj správnou odpověď.

- a) V Athénách
- b) Na hoře Olymp
- c) Ve Spartě

12. Které dílo je starší – Epos o Gilgamešovi z asyrsko-babylonských tabulek, nebo báje Eduarda Petišky O mezopotámském králi Gilgamešovi? Zakroužkuj.

- a) *Epos o Gilgamešovi* z asyrsko-babylonských tabulek
- b) báje Eduarda Petišky *O mezopotámském králi Gilgamešovi*?

13. Kdo to byl Gilgameš? Zakroužkuj správnou odpověď.

- a) Faraon Horního a Dolního Egypta z 18. dynastie
- b) Král Makedonie a nejúspěšnější vojevůdce celé historie
- c) Král města Uruku v jižní Mezopotámii, ze dvou třetin bohem po matce a z jedné třetiny člověkem po otci

14. Kdo to byla Vesna? Zakroužkuj správnou odpověď.

- a) Slovanská bohyně jara, dále pak bohyně mládí, života a lásky
- b) Starověká řecká bohyně lásky
- c) Římská bohyně pomsty a kletby

15. Kdo to byla Hathor? Zakroužkuj správnou odpověď.

- a) Hinduistická bohyně smrti a zániku
- b) Severská bohyně zalíbení a zamilovaných, manželka Thora
- c) Staroegyptská bohyně matka, bohyně plodnosti, lásky, hudby, tance, zobrazovaná ve tvaru krávy nebo jako žena s kravskými rohy

15.2 Příloha B: Přehled množství jednotlivých výskytů

<i>Tabulka č.4</i>	
<u>Výskyty</u>	<u>Počty</u>
<i>Celkový počet všech výskytů:</i>	188 výskytů
<i>Celkový počet jednotlivých textů:</i>	46 textů
<i>Celkový počet výskytů z antické mytologie:</i>	130 výskytů
<i>Celkový počet jednotlivých textů z antické mytologie:</i>	24 textů
<i>Celkový počet výskytů z mezopotámské mytologie:</i>	21 výskytů
<i>Celkový počet jednotlivých textů z mezopotámské mytologie:</i>	4 texty
<i>Celkový počet výskytů z indické mytologie:</i>	19 výskytů
<i>Celkový počet jednotlivých textů z indické mytologie:</i>	7 textů
<i>Celkový počet výskytů z egyptské mytologie:</i>	10 výskytů
<i>Celkový počet jednotlivých textů z egyptské mytologie:</i>	5 textů
<i>Celkový počet výskytů z indiánské mytologie:</i>	5 výskytů
<i>Celkový počet jednotlivých textů z indiánské mytologie:</i>	4 texty
<i>Celkový počet výskytů ze severské mytologie:</i>	2 výskyty
<i>Celkový počet jednotlivých textů ze severské mytologie:</i>	2 texty
<i>Celkový počet výskytů z perské mytologie:</i>	1 výskyt

<i>Celkový počet jednotlivých textů z perské mytologie:</i>	1 text
<i>Celkový počet výskytů z keltské mytologie:</i>	0 výskytů
<i>Celkový počet výskytů ze slovanské mytologie:</i>	0 výskytů
<i>Celkový počet výskytů z čínské mytologie:</i>	0 výskytů
<i>Celkový počet výskytů z japonské mytologie:</i>	0 výskytů

15.3 **Příloha C: Přehled porovnání čítanek a učebnic pro 5.–9. ročníky základních škol s čítankami a učebnicemi pro střední školy z hlediska zastoupení mytologických systémů**

<i>Tabulka č.5</i>		
<u>Pořadí</u>	<u>ZŠ</u>	<u>SŠ</u>
1. <i>Místo</i>	Antická mytologie	Antická mytologie
2. <i>Místo</i>	Mezopotámská mytologie	Mezopotámská mytologie
3. <i>Místo</i>	Keltská mytologie	Indická mytologie
4. <i>Místo</i>	Slovanská mytologie	Egyptská mytologie
5. <i>Místo</i>	Indiánská mytologie	Indiánská mytologie
6. <i>Místo</i>	Egyptská mytologie	Severská mytologie
7. <i>Místo</i>	Čínská mytologie	Perská mytologie
8. <i>Místo</i>	Severská mytologie	Keltská mytologie (0 výskytů)
9. <i>Místo</i>	Perská mytologie (0 výskytů)	Slovanská mytologie (0 výskytů)
10. <i>Místo</i>	Indická mytologie (0 výskytů)	Čínská mytologie (0 výskytů)
11. <i>Místo</i>	Japonská mytologie (0 výskytů)	Japonská mytologie (0 výskytů)

15.4 Příloha D: Seznam doporučené literatury pro práci s příběhy z jednotlivých mytologií

Antická mytologie:

- ADREANI, Manuela. *Bohové řecké mytologie*. Praha: Naše vojsko, 2017. ISBN 978-80-206-1677-7.
- FRY, Stephen. *Mýty – ilustrované vydání*. Praha: Beta Dobrovský, 2023. ISBN 978-80-7593-577-9.
- HAWTHORNE, Nathaniel; BIRD, M. a LLOYD, Guy a kol. *Antická mytologie: Mýty a legendy starověku*. Brno: Pangea, 2022. ISBN 978-80-7585-716-3.
- MENZIES, Jean a PONDER, Katie. *Řecké mýty: Seznamte se s hrdiny, bohy a nestvůrami starověkého Řecka*. Praha: Slovart, 2021. ISBN 978-80-276-0299-5.

Egyptská mytologie:

- MENZIES, Jean. *Egyptské mýty: Seznamte se s bohy, bohyněmi a faraony starověkého Egypta*. Praha: Slovart, 2023. ISBN 978-80-276-0691-7.
- TOMEK, Jiří. *Kouzlo boha Thovta: Mýty a báje starého Egypta*. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2215-2.

Indiánská mytologie:

- ČERNÝ, Miroslav. *Tsagiglalal: Mýty a legendy indiánů z náhorních plošin*. Slavonice: Dauphin, 2024. ISBN 978-80-7645-536-8.
- HULPACH, Vladimír a KREMLÁČEK, Josef. *Indiánské báje a mýty*. Praha: Aventinum, 2015. ISBN 978-80-7442-062-7.
- PIVODA, Ondřej. *Cesta hadí kánoe: Mýty a legendy Jižní Ameriky*. Brno: Lingea, 2023. ISBN 978-80-7508-951-9.

Indická mytologie:

- ČUMA, Aleš a MARKOVÁ, Dagmar. *Staroindické báje*. Brno: BLOK, 2023. ISBN 978-80-7497-416-8.
- MARTÍNKOVÁ, Jana a MATYSÍKOVÁ, Jana. *O zlatém vejci, Brahmovi a vesmírných světech: Mýty starých Indů*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0301-4.

Japonská mytologie:

- JASUMARO, Ó no. *Kodžiki: Kronika dávného Japonska*. Nové Město nad Metují: ExOriente, 2013. ISBN 978-80-905211-0-0.
- KAWAI, Hajao. *Sny, mýty a pohádky z Japonska*. Praha: Malvern, 2022. ISBN 978-80-7530-354-7.
- KRUPA, Viktor. *Kodžiki: Japonské mýty*. Bratislava: CAD PRESS, 2021. ISBN 978-80-88969-95-2.

Keltská mytologie:

- FORRESTER, Kate. *Keltské pověsti: Příběhy z Irska, Skotska, Bretaně a Walesu*. Praha: Nakladatelství 1400, 2023. ISBN 978-80-277-2029-3.
- HULPACH, Vladimír. *Keltské báje a mýty*. Praha: Aventinum, 2000. ISBN 80-7151-151-X.

Severská mytologie:

- BROWN, Abbie; BRADISH, Sarah a LITCHFIELD, Mary a kol. *Severská mytologie: Příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*. Brno: Pangea, 2021. ISBN 978-80-7585-563-3.
- FAJARDO, Julio. *Thor: A rukavice síly*. Brno: CPress, 2022. ISBN 978-80-264-4485-5.
- KADEČKOVÁ, Helena. *Soumrak bohů: Severské mýty a báje*. Praha: Dybbuk, 2021. ISBN 978-80-7438-241-3.
- LORENZO, Aranzazu S. *Loki: A soumrak bohů*. Brno: CPress, 2021. ISBN 978-80-264-3841-0.
- LORENZO, Aranzazu S. *Loki: A Freyin náhrdelník*. Brno: CPress, 2023. ISBN 978-80-264-4679-8.

- RALPHS, Matt. *Severské mýty: Seznamte se s bohy, nestvůrami a hrdiny starých Seveřanů*. Praha: Slovart, 2022. ISBN 978-80-276-0499-9.
- SÁNCHEZ, Marcos J. *Ódin: A devět světů*. Brno: CPress. ISBN 978-80-264-4804-4.
- SIERRA, Sergio A. *Thor: A mocné kladivo Mjólnir*. Brno: CPress, 2020. ISBN 978-80-264-3342-2.
- SIERRA, Sergio A. *Thor: V zemi obrů*. Brno: Edika, 2021. ISBN 978-80-264-3678-2.

Slovanská mytologie:

- MÁCHAL, Jan Hanuš. *Bájesloví slovanské*. Praha: Černý drak, 2019. ISBN 978-80-907324-4-5.
- RŮŽIČKA, Josef a ŠINDLÁŘOVÁ, Irena. *Mýty a báje starých Slovanů*. Olomouc: Fontána, 2017. ISBN 978-80-7336-132-7.
- VÁŇA, Zdeněk. *Svět slovanských bohů a démonů*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-187-6.

